

Eiropas kultūras galvaspilsētas

Rīga 2014 programmas

iekšējais gala/ex-post novērtējums

Eiropas kultūras galvaspilsētas Rīga 2014 programmas iekšējais gala/ex-post novērtējums

Nodibinājums RĪGA 2014
K. Valdemāra 5, Rīga
www.riga2014.org

Rīgā, 2015

Ziņojuma autori: Anda Laķe, Baiba Tjarve, Gints Klāsons, Līga Grīnberga

Ziņojuma izstrādē piedalījās: Uldis Spuriņš, Dārta Dīvāne, Laura Laķe, Ance Kristāla,
Kristīne Putniņa, Ritvars Blumfelds un Egija Cēlāja

Paldies brīvprātīgajiem no Latvijas Kultūras akadēmijas, Rīgas Stradiņa universitātes un
Latvijas Universitātes par dalību lauka darba veikšanā

Īpašs paldies ekspertiem, kas sniedza intervijas un informāciju, un nodibinājuma "Rīga 2014"
komandai un Diānai Čivlei un Dacei Vilsonei personīgi par visa veida atbalstu

Eiropas kultūras galvaspilsētas

Rīga 2014 programmas

iekšējais gala/ex-post novērtējums



EIROPAS KULTŪRAS GALVASPILSĒTA

Rīgā, 2015. gads

Saturs

1. IEVADS	5
2. Novērtēšanas konteksts, teorētiskais ietvars, metodoloģija un metodes	6
2.1. Eiropas Savienības rīcības "Eiropas kultūras galvaspilsētas" raksturojums	6
2.2. Eiropas Savienības rīcības "Eiropas kultūras galvaspilsētas" novērtēšanas metodoloģijas tiesiski normatīvais ietvars un konteksts	7
2.3. Eiropas kultūras galvaspilsētas rīcības mērķi. EKG Rīga 2014 programmas mērķi	9
2.4. Rīga 2014 programmas novērtējuma pieejas pamatojums, metodoloģija un datu ieguves metodes	13
3. Rīga 2014 programmas attīstība un raksturojums	18
3.1. Pieteikuma izstrāde un atlases process	18
3.2. Kultūras programmas raksturojums	20
3.2.1. Programmas struktūra	20
3.2.2. Eiropas dimensija	23
3.2.3. Pilsēta un pilsoņi	31
II NOVĒRTĒJUMS	34
1. Kultūras procesa dinamika un ilgtspēja	34
1.1. Kultūras piedāvājuma klāsts un daudzveidība	34
1.2. Kultūras infrastruktūras objekti	46
1.3. Inovatīvi radoši produkti	49
1.4. Jaunas sadarbības formas	50
2. Kultūras pieejamība un līdzdalība	52
2.1. Pasākumu veidi un to atbilstība dažādu sociālu grupu kultūras vajadzībām	52
2.2. Līdzdalība	58
2.3. Pieejamība	61
2.4. Sociālā ietekme	63
3. Pilsētas identitāte un tēls	64
4. Programmas un projektu menedžments	67
4.1. Pārvaldes modelis	67
4.2. Programmas veidošana	68
4.3. Partnerpilsēta Sigulda	71
4.4. Budžets	72

4.5. Ilgtermiņa ietekme un ilgtspēja	73
5. Kultūras nozares saikne ar citiem (tautsaimniecības) sektoriem.....	75
5.1. Rīga 2014 programmas tīklu analīze	75
5.2. Tūrisms	84
6. Kultūrpolitikas attīstība	86
III Novērtējuma rezultāti: atbilstība, lietderība, efektivitāte un ilgtspēja	88

IEVADS

Eiropas kultūras galvaspilsētas Rīga 2014 programmas gala novērtējuma (ex-post) ziņojumā ir izklāstīti iekšējā novērtējuma pētījuma rezultāti. Ziņojums ir izstrādāts pēc nodibinājuma "Rīga 2014" (adrese: Rātslaukums 1, Rīga, LV-1050, reģistrācijas Nr. 50008179281) pasūtījuma, taču tas atspoguļo autoru uzskatus.

Ziņojuma mērķis ir atspoguļot Eiropas kultūras galvaspilsētas (EKG) Rīga 2014 programmas ieviešanas novērtējumu, iekļaujot visus tās dzīves cikla posmus: gan koncepcijas pieteikuma sagatavošanu, atlasī un izvēli, gan kultūras programmas attīstību un īstenošanu, gan programmas noslēgumu un mantojumu. Ziņojums satur EKG Rīga 2014 programmas atbilstības, lietderības, efektivitātes un ilgtspējas novērtējumu. Tajā ietvertā analīze vērsta uz EKG iniciatīvas īstermiņa un ilgtermiņa ietekmes argumentu paplašināšanu un pieredzē balstītas kultūrpolitikas attīstību.

Ziņojums satur novērtēšanas konteksta un metodoloģisko pamatprincipu pamatojumu, EKG Rīga 2014 programmas raksturojumu, programmas novērtējumu un novērtējuma rezultātus.

Ziņojuma autori vēlas pateikties visiem respondentiem, informantiem, ekspertiem un amatpersonām, kas veltīja savu laiku un dalījās savā pieredzē, viedokļos un zināšanās.

2. Novērtēšanas konteksts, teorētiskais ietvars, metodoloģija un metodes

2.1. Eiropas Savienības rīcības "Eiropas kultūras galvaspilsētas" raksturojums

Eiropas Savienības rīcība "Eiropas Kultūras galvaspilsēta" (turpmāk EKG) ir viena no pazīstamākajām ES kultūrpolitikas iniciatīvām, kas 2015. gadā svin savu 30. gadskārtu. Šīs iniciatīvas autore ir bijusī Grieķijas kultūras ministre Melina Mercouri, pēc kuras ierosinājuma 1985.gadā tika attīstīts Eiropas kultūras pilsētas (angl."European City of Culture") koncepts. Tas ietvēra ideju par gadu ilgu notikumu, kura ietvaros pilsēta administrē pasākumu kopumu un akcentē savu ieguldījumu kopējā Eiropas kultūras mantojuma saglabāšanā, turklāt, iesaista šajā procesā citu valstu māksliniekus un partnerus. Par godu idejas autorei, arī šobrīd Eiropas Savienības līdzfinansējums EKG pasākumiem tiek dēvēts par Melina Mercouri balvu. EKG iniciatīva ir vērsta uz Eiropas kultūru dažādības un bagātības atklāšanu un izcelšanu, uz eiropiešu kopīgo kultūras elementu atzīmēšanu, uz Eiropas pilsoņu piederības sajūtas vienai kultūras kopienai stiprināšanu un kultūras ieguldījuma veicināšanu pilsētu attīstībā. Pieredze rāda, ka šis notikums ir lieliska iespēja EKG titulam nominētās pilsētas attīstībai. Iniciatīva paredz plašas pilsētvides reģenerācijas jeb atjaunošanas iespējas, tās notikumi ļauj popularizēt pilsētas starptautisko profilu un uzlabot pilsētas tēlu tās iedzīvotāju skatījumā. EKG tituls kalpo kā impulss jaunas pilsētas kultūras attīstībai, kā arī stimulē tūrisma attīstību.

Jau 50 pilsētām ir bijusi iespēja vienu gadu būt par Eiropas kultūras galvaspilsētu, tādējādi gan apliecinot savu kultūras identitāti, gan akcentējot kopīgo Eiropas kultūrā. 2015.gadā Beļģijas pilsēta Monsa un Čehijas Republikas pilsēta Pilzene izmanto Eiropas kultūras galvaspilsētas titula priekšrocības un iespējas.

Kopš 1985. gada ir attīstījusies gan EKG programma, gan tās tiesiskais regulējums. Pētnieki EKG iniciatīvas attīstībā konstatē 3 posmus:

1.posmā (1985-1996) iniciatīva tiek attīstīta kā starpvaldību sadarbība, kas nozīmē, ka ES līmenī faktiski nepastāv normatīva regulējuma, kas rada būtiskas problēmas programmas īstenošanas, tai skaitā finanšu menedžmentā.

2.posmā (1997-2004) tiek arvien precizēti pilsētu atlases kritēriji un strauji pieaug EKG kandidātu ambīcijas un programmu pieteikumu kvalitāte.

3.posmā (2005-2019) EKG programma iegūst tiesisku ietvaru (kļūst par ES kopīgo rīcību) un arvien precīzākus pilsētu atlases, programmas ieviešanas un novērtēšanas kritērijus.

Tātad, Eiropas kultūras galvaspilsētas (EKG) ideja tika attīstīta 1985. gadā kā starpvaldību iniciatīva un 1999. gadā tika pārveidota par Eiropas Savienības rīcību (ar Eiropas Parlamenta un Padomes LĒMUMU 1419/1999/EK¹), ko pamatoti dēvē par galveno ES kultūrpolitikas iniciatīvu. Turklāt, 1999.gadā iniciatīvu pārdēvēja, piemērojot tai Eiropas Kultūras galvaspilsētas/EKG (angl.European Capital of Culture (ECOC)) konceptu.

EKG rīcība kopš pagājušā gs. 80. gadiem, kad to īstenoja un saprata galvenokārt kā pilsētas mākslas svētkus, ir būtiski mainījusies. Kopš tā laika ir padziļinājusies izpratne par kultūras ieguldījumu un lomu pilsētas dzīvē un tās pilsoņu labklājības celšanā. Šodien EKG ietvaros īstenotajiem pasākumiem ir plaša rezonanse medijos, tie labvēlīgi ietekmē dziļāku kultūras procesu un tūrisma attīstību. Ar ikgadējām EKG programmām tiek stiprināta kultūras un mākslas norišu ietekme uz pilsētu iedzīvotāju dzīves kvalitāti, kā arī attīstīta kopienas

1 Decision 1419/1999/EC of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 establishing a Community action for the European Capital of Culture event for the years 2005 to 2019.; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:31999D1419>

piederības sajūta. EKG iedzīvotāji apzinās, cik svarīgi ir tas, ka viņu pilsēta ir izraudzīta šim statusam. Bijušās Eiropas kultūras galvaspilsētas min virkni ieguvumus, kurus rada EKG: tiek uzrādīti iespaidīgi pilsētu ekonomiskās izaugsmes un iedzīvotāju līdzdalības statistiskie rādītāji un ilustrētas pieredzes, kas veidojušās unikālos pilsētu reģenerācijas projektos.

Kopš 2006. gada EKG programma tiek regulēta ar Eiropas Parlamenta un Padomes LĒMUMU Nr. 1622/2006/EK (2006. gada 24. oktobris), ar ko nosaka Kopienas rīcību pasākumam "Eiropas Kultūras galvaspilsēta" no 2007. līdz 2019. gadam². 2006.gada Lēmums ne tikai piemēroja normatīvo regulējumu jaunajām dalībvalstīm (2004.gada ES paplašināšanās rezultāts), bet arī precizēja EKG programmu kandidātu atlases nosacījumus, līdzfinansējuma un monitoringa sistēmu 2013.-2019. gadam. Lēmums paredzēja, ka gan valsts, gan Eiropas līmenī jānodrošina stingra pasākuma uzraudzība un monitorings, kā arī izvērst konsultāciju process. Regulējumā tiek akcentēta arī iepriekšējo, esošo un nākamo EKG pretendentu sadarbība, ar mērķi sekmēt paraugprakses izplatību un programmas ilgtspējas sekmēšanu.

Aktuālākās izmaiņas ir saistītas ar 2011.gadā veikto EKG atlases un monitoringa procedūru novērtējumu³, kura rezultāti ņemti vērā jauna EKG normatīvā regulējuma izstrādē. 2014. gadā tiek pieņemts Eiropas Parlamenta un Padomes LĒMUMU Nr. 445/2014/ES (2014. gada 16. aprīlis), ar ko izveido Savienības rīcību "Eiropas kultūras galvaspilsētas" no 2020. līdz 2033. gadam un atceļ LĒMUMU Nr. 1622/2006/EK. LĒMUMS nosaka jaunu kārtību, kā tiks īstenota EKG rīcība minētajā laika posmā, kā arī ievieš būtiskas izmaiņas programmu novērtēšanas kārtībā, precizējot tieši iekšējā (own evaluation) jeb pašu novērtējuma lomu un uzliekot EKG titula pilsētām vēl papildus saistības attiecībā uz programmas monitoringu, ietekmes novērtējumu un tā rezultātu izplatīšanu. Lēmuma īstenošanas vajadzībām Eiropas Komisija ir izstrādājusi EKG programmas iekšējā novērtējuma Vadlīnijas⁴, kurās pamatota iekšējā novērtējuma nepieciešamība un piedāvāta vienota EKG novērtējuma indikatoru sistēma.

EKG iniciatīvas vēsturiskā attīstība norāda arī uz programmas novērtējuma sistēmas izmaiņām un centieniem palielināt iekšējā novērtējuma lomu programmas plānošanā un ilgtspējas sekmēšanā. Jau sākot ar 2007.gadu⁵ Eiropas Komisija nodrošina visu EKG programmu neatkarīgu ārēju novērtējumu, taču līdz šim EKG programmas iekšējā novērtējuma (veic katras EKG programmas ieviesēji) procedūras un mērogu izvēlējas katra EKG atbilstoši savām iespējām un apsvērumiem.

Rīga 2014 programmas iekšējā novērtējuma metodoloģijas izstrādē un ex-post novērtējuma veikšanā tika ņemts vērā gan EKG iniciatīvas attīstības vēsture, gan tās normatīvā regulējuma maiņa, kas ietver arī ietekmes novērtējuma prasību attīstību EKG programmām.

2.2. Eiropas Savienības rīcības "Eiropas kultūras galvaspilsētas" novērtēšanas metodoloģijas tiesiski normatīvais ietvars un konteksts

Kā jau minēts, kopš 2007.gada Eiropas Komisija nodrošina ārēju un neatkarīgu katras Eiropas Kultūras galvaspilsētas rezultātu novērtējumu saskaņā ar 2006.gada LĒMUMĀ noteiktajiem rīcības mērķiem un kritērijiem. Lēmumā noteikts, ka noteikumi tiek un tiks piemēroti visām pilsētām, kuras jau ir izraudzītas vai šobrīd tiek izraudzītas gadiem laikā līdz 2019. gadam⁶. 2014.gadā pieņemtais LĒMUMS Nr. 445/2014/ES, kas paredz jaunas prasības arī

2 Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32006D1622>; skatīts 20.03.2015

3 Pieejams: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/assignment-report_en.pdf; skatīts 10.02.2015

4 Pieejams: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/city-own-guide_en.pdf; skatīts 10.02.2015

5 Pieejams: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/expost-2007-08_en.pdf; skatīts 11.02.2015

6 Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32006D1622>; skatīts 12.02.2015

EKG novērtējumu īstenošanā, tiks piemērots tikai kandidātpilsētām, kas tiks izraudzītas EKG statusam sākot ar 2020.gadu. Saskaņā ar prasībām, novērtējumi tiek veikti nākamajā gadā pēc programmas īstenošanas konkrētajā pilsētā⁷. Programmas novērtējuma galvenais mērķis ir iegūt informāciju, kas ļauj skatīt katras EKG programmas īstenošanu kopējās EKG politikas kontekstā, nodrošināt plašāku informācijas apripi, un rada iespēju ne tikai salīdzināt rezultātus, bet arī identificēt noderīgu pieredzi turpmākajām EKG. Līdzšinējie EKG ārējie novērtējumi izstrādāti saskaņā ar jau minētā tiesiskā regulējuma prasībām⁸, kas paredz veikt novērtējumu saskaņā ar Lēmumā minētajiem EKG kultūras programmas kritērijiem un izmantojot vienotus datu ieguves metodoloģiskos standartus, lai dati būtu salīdzināmi. Saskaņā ar regulējumu, EKG kultūras programma ir jāstrukturē divās kategorijās: 1. Eiropas dimensija un 2. Pilsēta un pilsoņi. Eiropas dimensijas kategorijas novērtēšanas kritēriji ir sadarbības sekmēšana ar attiecīgo dalībvalsti vai citu dalībvalsti kultūras pakalpojumu sniedzējiem, māksliniekiem un pilsētām visās kultūras jomās; Eiropas kultūras daudzveidības un bagātības uzsvēršana; Eiropas kultūru kopīgo aspektu izcelšana. *Pilsētas un pilsoņu* kategorijas novērtēšanas kritēriji ir pilsētā un tās apkārtnē dzīvojošo pilsoņu līdzdalības sekmēšana, kā arī ārzemēs dzīvojošo pilsoņu intereses palielināšana; ilgtermiņa pilsētas kultūras un sociālā attīstība, ilgtspēja.

Ārējā novērtējuma veikšanai kā sekundārie dati tiek izmantoti arī pašu EKG iekšējie novērtējumi, taču līdzšinējie dažādu EKG iekšējo novērtējumu pieejas savstarpēji būtiski atšķiras, kas apgrūtina šo novērtējumu izmantošanu salīdzinošu secinājumu izdarīšanai. Lai uzlabotu novērtējuma kvalitāti un sekmētu vienotas pieejas attīstību arī EKG iekšējo novērtējumu izstrādē, Eiropas Komisija rosinājusi vairākus pētījumus, kas vērsti uz EKG novērtējuma kritēriju precizēšanu un vienotas indikatoru sistēmas izstrādi. Ir vairāki pētījumi, kas nozīmīgi ietekmējuši EKG programmu novērtēšanas kultūru. Šeit noteikti jāmin:

1) *Palmera ziņojums par Kultūras galvaspilsētām no 1995-2004*⁹ (angl. The Palmer Report on the Capitals of Culture from 1995-2004); izstrādāts 2004. gadā pēc Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāta pasūtījuma;

2) *Eiropas Kultūras galvaspilsētas kultūras programmas labās prakses nodošanas un pētniecības starptautisks ietvars*¹⁰ (angl. An international framework of good practice in research and delivery of the European Capital of Culture programme); izstrādāja EKG Politikas grupa pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma 2009-2010 gadā;

3) *Eiropas Kultūras galvaspilsētas: veiksmes stratēģijas un ilgtermiņa efekti*¹¹ (angl. European Capitals of culture: success strategies and long-term effects); pētījums veikts pēc Eiropas Parlamenta pasūtījuma 2013.gadā.

Visos minētajos pētījumos autori identificē būtiskākos EKG mērķus un tiem atbilstošākos novērtējuma indikatorus, kā arī, analizējot atsevišķus EKG gadījumus, tiecas atklāt EKG programmu ieviešanas veiksmes faktorus un ilgtermiņa efektus.

R. Palmers pētījumā akcentē EKG koncepta multiplo izpratni un daudzveidīgās interpretācijas dažādu EKG programmās, kā arī atšķirīgās pilsētu motivācijas izvirzot savu kandidatūru EKG statusam, kas ietekmē šo pilsētu izvirzītos mērķus. Viena daļa pilsētu akcentē nepieciešamību uzlabot pilsētas starptautisko profilu jeb tēlu, lai piesaistītu ārvalstu auditoriju kultūras un mākslas notikumiem, citas pilsētas tiecas palielināt vietējo kultūras auditoriju, uzlabot kultūras infrastruktūru, veicināt vietējo mākslinieku radošuma izpausmes u.c. EKG komandu

7 Pieejams: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm, skatīts 11.02.2015

8 Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32006D1622>, skatīts 11.02.2015

9 Pieejams: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/cap-part1_en.pdf, skatīts 11.02.2015

10 Pieejams: https://ecocpolicygroup.files.wordpress.com/2010/07/ecoc-policy-group_research-framework1.pdf; skatīts 11.02.2015

11 Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET%282013%29513985_EN.pdf, skatīts 11.02.2015

vienošanos par būtiskākajiem programmas mērķiem, R.Palmers uzskata par nozīmīgu EKG procesa daļu. R.Palmera pētījuma būtiskākais rezultāts ir ieguldījums vienotas pētnieciskas pieejas izstrādē EKG programmu ietekmes novērtēšanai.

EKG Politikas grupas pētījuma galvenais uzdevums bija atklāt EKG programmu īstenošanas labās prakses un izstrādāt vienotu pētniecisku ietvaru EKG ietekmes novērtējumam. Savukārt, Eiropas Parlamenta pasūtītais pētījums bija vērsts uz veiksmes faktoru identificēšanu dažādu EKG programmu īstenošanā, kā arī iniciatīvas ilgtermiņa ietekmes (kultūras, ekonomiskās, sociālās un politiskās) efektu konstatēšanu, ar mērķi attīstīt EKG iniciatīvu un izstrādāt tai piemērotu politiku.

Minētie pētījumi, līdzšinējo EKG iekšējie jeb pašu novērtējumi un ārējie jeb Eiropas Komisijas pasūtītie programmu novērtējumi ir jāvuši precizēt Eiropas Kultūras galvaspilsētas rīcības mērķu hierarhiju, kas sekmē vienotas ietekmes novērtējuma indikatoru sistēmas izstrādi.

2.3. Eiropas kultūras galvaspilsētas rīcības mērķi. EKG Rīga 2014 programmas mērķi

EKG novērtējuma pamatā ir gan ES tiesībās noteiktie EKG rīcības mērķi, gan katras pilsētas pieteikuma programmā definētie mērķi. Pirms raksturojam Rīga 2014 programmas pieteikumā definētos mērķus, īsi raksturosim kopējos rīcības mērķus, to hierarhiju un operacionalizācijas iespējas.

ES noteiktie vispārējie un specifiskie EKG mērķi vēsturiski ir precizēti un nedaudz mainījušies. Pilsētām, kuras iegūs EKG galvaspilsētas statusu līdz 2019.gadam, saistošs ir 2006.gada Lēmums, taču, jau šobrīd, gan programmu pieteicēji, gan to novērtējuma īstenotāji, kā relevantu skata arī 2014.gada 16.aprīļa LĒMUMU Nr. 445/2014/EU, ar kuru nosaka, ka Rīcības vispārīgie mērķi¹² ir šādi: a) aizsargāt un veicināt kultūru daudzveidību Eiropā un uzsvērt to kopīgās iezīmes, kā arī vairo iedzīvotāju piederības apziņu kopējai kultūras telpai; b) veicināt kultūras ieguldījumu pilsētu ilgtermiņa attīstībā saskaņā ar to attiecīgajām stratēģijām un prioritātēm. 2.Rīcības īpašie mērķi ir šādi: a) palielināt kultūras piedāvājuma klāstu, daudzveidību un Eiropas dimensiju pilsētās, cita starpā īstenojot transnacionālu sadarbību; b) paplašināt piekļuvi kultūras dzīvei un veicināt dalību tajā; c) uzlabot kultūras jomas iespējas un tās saiknes ar citām jomām; d) ar kultūras palīdzību uzlabot pilsētu tēlu starptautiskā mērogā.

Līdzšinējie EKG ārējie novērtējumi liecina par noteiktu pieeju EKG mērķu hierarhijas strukturējumā, kas atspoguļojas arī Eiropas Komisijas 2014.gadā izstrādāto EKG rezultātu iekšējā novērtējuma Vadlīnijās 2020-2030 gadam¹³. Minētajā Eiropas Komisijas dokumentā tiek piedāvāta EKG rīcības mērķu hierarhiska struktūra, kas nosaka novērtējumā izmantojamo indikatoru obligāto minimumu.

12 Pieejams:http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.132.01.0001.01.ENG skatīts 03.03.2015

13 Pieejams:http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/city-own-guide_en.pdf; skatīts 03.03.2015

1. tabula: EKG rīcības mērķu hierarhiskā struktūra.

Vispārējais mērķis: aizsargāt un veicināt kultūru daudzveidību Eiropā un uzsvērt to kopīgās iezīmes, kā arī vairost iedzīvotāju piederības apziņu kopējai kultūras telpai; veicināt kultūras ieguldījumu pilsētu ilgtermiņa attīstībā			
Specifiskie mērķi			
1. Palielināt kultūras piedāvājuma klāstu, daudzveidību un Eiropas dimensiju pilsētās, cita starpā īstenojot transnacionālu sadarbību	2. Uzlabot kultūras pieejamību un paplašināt līdzdalību	3. Uzlabot kultūras sektora iespējas un tās saiknes ar citiem sektoriem	4. Ar kultūras palīdzību uzlabot pilsētu tēlu starptautiskā mērogā
Operacionālie mērķi	Plaša augstas mākslinieciskās kvalitātes kultūras programma Eiropas dimensijas klātbūtne kultūras programmā un starpvalstu sadarbība Plaša iedzīvotāju un ieinteresēto personu iesaiste kultūras programmas izstrādē un ieviešanā Ikkatram iedzīvotājam radīta iespēja apmeklēt un piedalīties kultūras notikumos Uzlabota kultūras infrastruktūra Attīstītas kultūras sektora prasmes, kapacitāte un pārvaldība Sekmēta kultūras sektora partnerība un sadarbība ar citiem sektoriem Attīstīta pilsēta ar tās kultūras programmu Uzlabot pilsētas un iedzīvotāju starptautisko tēlu		

Avots: European Commission, 2014: European Capitals of Culture 2020-2033

Minētie mērķi noteikuši galveno Vadlīnijās rekomendēto EKG iekšējā novērtējuma kritēriju izvēli: Ilgtermiņa stratēģijas attīstība

1. Plānoto mērķu sasniegšanas kapacitāte
2. Kultūras un mākslas saturs
3. Eiropas dimensija
4. Ārējie efekti (ģeogrāfiski un sektorāli)
5. Menedžments

Lai arī EK Vadlīnijas izstrādātas tieši Rīga 2014 programmas ieviešanas laikā, Eiropas Komisijas piedāvātā EKG mērķu hierarhija un tiem atbilstošu dominējošo novērtējuma kritēriju atlase, norādes uz būtiskākajiem ietekmes un sagaidāmo rezultātu indikatoriem¹⁴, ir ņemtas vērā izstrādājot arī EKG Rīga 2014 programmas novērtējuma ziņojumu. Tāpat, novērtējuma pieejas izstrādē ņemts vērā arī R.Palmera un Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras

¹⁴ Pieejams: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/city-own-guide_en.pdf skatīts 03.03.2015

EKG Rīga 2014 programmas pieteikumā formulēti sekojoši **mērķi**:

- 1.** Veicināt **radošumu** un **inovatīvu** pieeju, uzsverot tos kā izšķirošus virzītājus kultūras attīstībā un kultūras procesu pilnveidē, jo kultūra kā radošo spēju izkopšanas un personības pilnveidošanas līdzeklis ir galvenais priekšnoteikums jaunu ideju dzimšanai, dzīves kvalitātes uzlabošanai un kultūrai kā sabiedrības notikumam un procesam.
- 2.** Parādīt Eiropas **kultūras daudzveidību** un rosināt starpkultūru dialogu, veicinot kvalitatīvi jauna **saskarsmes** līmeņa veidošanos starp Latvijas un citu Eiropas valstu kultūras jomu cilvēkiem, sabiedrībām pilsoniskā nozīmē, dažādām paaudzēm, sociālām grupām un interešu kopām.
- 3.** Sekmēt dialogu un saprašanos starp kultūrām un nācijām, veicinot **pilsonisko viedokļu daudzveidību un multikulturālismu** un tādējādi bagātinot **Eiropas kultūras telpu**.
- 4.** Akcentēt nepieciešamību padziļināt **attīstības** jēdzienu pilsētu pārvaldes kontekstā, papildinot to ar kultūras dimensiju un uzsverot, ka kultūras attīstība un jaunrade ir nozīmīgs faktors, kas iespaido **dzīves kvalitāti**, labklājību un pilsētu ilgtspējīgumu.
- 5.** Izcelt un prezentēt kultūras, izglītības un tautsaimniecības **nozaru kopsakarības**, apliecinot, ka šo jomu **sinerģijā** attīstās uz zināšanām balstīta ekonomika, izceļot **radošo industriju** nozīmi tautsaimniecībā.
- 6.** Īstenot Rīgas kultūras attīstības vīziju un popularizēt to Eiropā, tādējādi veicinot pilsētu apņemšanos uzskatāmi parādīt, ka kultūras izpratne sekmē cilvēktiesības, **ilgtspēju**, demokrātisku līdzdalību un rada nosacījumus mieram.
- 7.** Realizēt Rīgas **ambīcijas** straujā un mērķtiecīgā kultūras jomas attīstībā, īstenojot jaunu kultūras infrastruktūras objektu iedzīvināšanu Rīgas urbānajā ainavā un attīstot esošo kultūras infrastruktūru.
- 8.** Izvirzīt **līdzdalības** principu kultūras attīstības pamatā, kas caurvītu un savienotu pilsoniskumu, identitāti, **jaunradi**, starpkultūru dialogu un svētku gaisotni.
- 9.** Uzsvērt lokālās kultūras attīstības svarīgumu, jo tā sekmē demokrātisku **sabiedrības līdzdalību**, vairo sociālo kapitālu un līdzsvaro pašreizējās **globalizācijas** tendences, izceļot kultūras nozīmīgumu lokālā kontekstā un veicinot visu pilsētas iedzīvotāju tiesības uz kultūru un zināšanām, nevienu nediskriminējot.

Mērķu formulējumam Rīga 2014 programmas pieteikumā ir izteikti vizionārs un daudzdimensionāls raksturs, kas lika novērtējuma vajadzībām programmas mērķus konceptualizēt un precizēt to atbilstību Eiropas Komisijas piedāvāto EKG operacionālo mērķu sarakstam.

2. tabula: EKG Rīga 2014 un EKG mērķu salīdzinājums.

	Rīga 2014 konceptualizētie mērķi	EKG operacionālie mērķi
1.	Veicināt radošumu un inovatīvu pieeju kultūras procesā	Plaša augstas mākslinieciskās kvalitātes kultūras programma
2.	Parādīt Eiropas Kultūras daudzveidību, veicināt starpkultūru un pārrobežu dialogu, jaunu saskarsmes formu attīstība	Eiropas dimensijas klātbūtne kultūras programmā un starpvalstu sadarbība; uzlabot pilsētas un iedzīvotāju starptautisko tēlu; plaša iedzīvotāju un ieinteresēto personu iesaiste kultūras programmas izstrādē un ieviešanā
3.	Veicināt pilsonisko viedokļu daudzveidību un multikulturālismu	
4.	Nostiprināt kultūras lomu pilsētas iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanā	Plaša augstas mākslinieciskās kvalitātes kultūras programma; ikkatram iedzīvotājam radīta iespēja apmeklēt un piedalīties kultūras notikumos
5.	Attīstīt kultūras, izglītības un citu tautsaimniecības sektoru mijiedarbību, sekmēt tās sinerģiju, atbalstīt radošo industriju sektora iniciatīvas	Sekmēta kultūras sektora partnerība un sadarbība ar citiem sektoriem
6.	Attīstīt Rīgas pilsētas kultūras programmas piedāvājumu citu Eiropas valstu iedzīvotājiem	Attīstītas kultūras sektora prasmes, kapacitāte un pārvaldība; attīstīta pilsēta ar tās kultūras programmu; uzlabot pilsētas un iedzīvotāju starptautisko tēlu
7.	Identificēt inovatīvus un radošus Rīgas pilsētas kultūras dzīves infrastruktūras problēmu risinājumus	Uzlabota kultūras infrastruktūra; plaša augstas mākslinieciskās kvalitātes kultūras programma
8.	Izvirzīt līdzdalības principu kultūras attīstības pamatā	Plaša iedzīvotāju un ieinteresēto personu iesaiste kultūras programmas izstrādē un ieviešanā
9.	Uzsvērt lokālās kultūras attīstības svarīgumu	Attīstīta pilsēta ar tās kultūras programmu; Plaša iedzīvotāju un ieinteresēto personu iesaiste kultūras programmas izstrādē un ieviešanā

Avots: EKG Rīga 2014, European Commission, 2014

2.tabulā redzams, ka katrs EKG Rīga 2014 mērķis ir relevantants vienam vai vairākiem EK Vadlīnijās definētajiem EKG operacionālajiem mērķiem¹⁵. Gan EKG Rīga 2014 konceptualizētie mērķi, gan Vadlīnijās minētie EKG operacionālie mērķi, gan norādītā mērķu atbilstība noteica EKG Rīga 2014 novērtējuma tematisko klāsteru, galveno indikatoru un metodoloģijas izvēli.

2.4. Rīga 2014 programmas novērtējuma pieejas pamatojums, metodoloģija un datu ieguves metodes

EKG Rīga 2014 programmas ietekmes novērtējuma pamatprincipi tika noteikti 2012.gada nogalē, kad Rīga 2014 birojs, sadarbībā ar ārējiem novērtējuma ekspertiem izstrādāja EKG Rīga 2014 ietekmes novērtējuma plānu. Plāns paredzēja nelielas (3 cilvēki) neatkarīgu pētnieku grupas izveidi, kuras uzdevums bija īstenot novērtējumu, saskaņā ar izstrādātajiem novērtējuma pamatprincipiem, izvēloties tam piemērotu metodoloģisko pieeju un atbilstošas datu ieguves metodes. Pētnieku grupa savu darbu uzsāka 2013.gadā un beidz 2015.gada maijā.

Novērtējuma pieejas izstrāde 2012. gadā tika balstīta Eiropas kultūras galvaspilsētas politiskās grupas (ECOC Policy Group) izstrādātajās un 2010. gadā publicētajās rekomendācijās¹⁶ (*Eiropas kultūras galvaspilsētas kultūras programmas piedāvājuma un izpētes labās prakses starptautiskais ietvars*), kā arī Roberta Palmera vadībā izstrādātā pētījuma Eiropas pilsētas un kultūras galvaspilsētas¹⁷ atziņās un ieteikumos par Eiropas kultūras galvaspilsētas programmu/projektu ietekmes novērtējumu.

EKG Rīga –2014 ietekmes novērtējuma pieejas izstrādē tika ņemta vērā EKG rīcības orientācija uz ilgtermiņa ietekmi, kā arī nepieciešamība iegūt datus, kas ļauj salīdzināt dažādu EKG rezultātus. Svarīgi bija ne tikai novērtēt specifiski EKG Rīga 2014 īstermiņa un ilgtermiņa ietekmi, bet salīdzinoši novērtēt Rīga 2014 programmas nozīmi EKG kopējā īstenošanas kontekstā. Tas nozīmē, ka Rīga 2014 novērtējuma gaitā bija jāiegūst dati, kas ļauj gan novērtēt specifisko Rīga 2014 mērķu¹⁸ sasniegšanu (pamatojoties uz atbilstības, efektivitātes, lietderības un ilgtspējas kritērijiem), gan grupēt tos tematiskos klāsteros (piem. saskaņā ar Eiropas Kultūras galvaspilsētas politikas grupas izstrādāto rekomendāciju) salīdzinošā novērtējuma veikšanas vajadzībām. Novērtējuma plāna izstrādē svarīgi bija arī nepārspīlēt ar indikatoru skaitu, bet izvēlēties būtiskākos, tos, kuri labi raksturo gan specifiskos Rīga 2014 mērķus, gan ļauj novērtēt programmas aktivitāšu atbilstību arī EKG kopējiem (vispārīgajiem un specifiskajiem) mērķiem.

EKG Rīga 2014 ietekmes novērtējums veikts, ņemot vērā programmas mērķus, kuru sasniegšana tiks pārbaudīta, iegūtos novērtējuma rezultātus apkopojot 6 tematiskās grupās. Katrai tematiskajai grupai izvēlēti vairāki kvantitatīvi un kvalitatīvi indikatori.

15 Pieejams: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/city-own-guide_en.pdf; skatīts 04.03.2015

16 An international framework of good practice in research and delivery of the European Capital of Culture programme. Posted on July 19, 2010 by ECOC Policy Group. Pieejams: <http://ecocpolicygroup.wordpress.com/>; skatīts 12.12.2012

17 Palmer, R. (2004) European cities and capitals of culture. Pieejams http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc654_en.pdf; skatīts 10.12.2012

18 Rīgas pieteikums Force majeure . 14.lpp. Pieejams http://riga2014.org/wp-content/themes/BLANK/images/Rigas_pieteikums_Force_majeure_lv.pdf ; skatīts 10.12.2012

3. tabula: EKG Rīga 2014 novērtējuma tematiskās grupas un indikatori.

	Rīga 2014 novērtējuma tematiskās grupas	Novērtējuma indikatori
1.	Kultūras procesu dinamika un ilgtspēja	• Kultūras piedāvājuma klāsts un daudzveidība • Kultūras programmas struktūra • Kultūras infrastruktūra • Inovatīvi radoši produkti • Jaunas sadarbības formas
2.	Kultūras pieejamība un līdzdalība	• Pasākumu skaits un veidi • Pasākumu atbilstība pieprasījumam, sociālajām un kultūras vajadzībām • Līdzdalība • Pieejamība • Sociālā ietekme
3.	Pilsētas identitāte un tēls; izmaiņas	• Tūristu apmeklējuma izmaiņas • Pilsētas atspoguļojums medijos • Rīgas pilsētas iedzīvotāju un Rīga 2014 organizatoru skatījums uz pilsētas tēlu, tā izmaiņām
4.	Programmas un projektu menedžments	• Programmas pārvaldes modelis • Programmas veidošanas principi • Budžets: publiskie un privātie ieguldījumi un gūtie ienākumi • Finansu avoti (pašvaldības, valsts, ES)
5.	Kultūras nozares saikne ar citiem (tautsaimniecības) sektoriem	• Tūrisms • Sadarbības tīkli
6.	Kultūrpolitikas attīstība	• Izmaiņas valsts kultūrpolitikā • Plānotās pilsētas kultūrpolitikas budžeta izmaiņas • Projekti, kurus pilsēta un valsts atbalstīs nākotnē

Avots: Ziņojuma autori, 2015

Novērtējuma jautājumi, datu ieguves avoti, metodoloģija un metodes, kā arī laika plāns tika izvēlēti ņemot vērā gan EKG programmas normatīvi tiesiskā regulējuma izmaiņas, gan EKG Rīga 2014 programmas specifiku, gan novērtējuma veikšanai pieejamos laika, cilvēku un finansu resursus.

Novērtējuma galvenais pētnieciskais jautājums ir vai un pie kādiem ieguldījumiem ir sasniegti EKG Rīga 2014 programmas mērķi un kā sasniegtie rezultāti sekmējuši EKG politisko mērķu sasniegšanu? Novērtējuma ietvaros tika pētīts:

- Kā notika Rīga2014 programmas izstrāde un ieviešana?
- Kādi ir Rīga2014 programmas sasniegtie rezultāti kopumā un atsevišķām projekta daļām?
- Pie kādiem ieguldījumiem sasniegti rezultāti?
- Vai un kā sasniegtie rezultāti ir saistīti ar Rīga2014 izvirzītajiem mērķiem un EKG kopējiem mērķiem?
- Novērtējuma metodoloģija un metodes

Novērtējuma pētījums tika veikts saskaņā ar jaukto pētījuma stratēģiju, kur novērtējuma vajadzībām tika iegūti gan primāri (kvantitatīvi un kvalitatīvi) dati, gan sekundāri (kvantitatīvi) dati. Datu uzkrāšanā un analizē tika piemērota longitjudināla pētījuma stratēģija, kur Programmas ieviešanas gaitā dati tika iegūti vairākos laika punktos (Latvijas iedzīvotāju aptauja, EKG Rīga 2014 pasākumu apmeklētāju aptauja).

Primārie dati

Īpaši EKG Rīga 2014 novērtējuma vajadzībām tika iegūta plaša datu kopa. **Kvantitatīvie dati** tika iegūti gan ar **aptaujas**, gan **satura analīzes**, gan **tīklu analīzes** metožu palīdzību.

- Latvijas iedzīvotāju reprezentatīva aptauja notika 2014.gada janvārī un 2015.gada janvārī. Aptaujas lauka darbu pēc EKG Rīga 2014 pētnieku grupas izstrādātiem jautājumiem veica tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS. Aptaujas datu ieguves tehnika: tiešās personiskās intervijas respondenta dzīves vietā. 2014.gada izlases apjoms 1045 respondenti, 2015.gada izlases apjoms 1044 respondenti.
- EKG Rīga 2014 programmas pasākumu apmeklētāju aptauja tika veikta 2014.gada janvārī, martā, aprīlī, maijā, jūnijā, oktobrī, novembrī. Apmeklētāju aptauju veica EKG Rīga 2014 novērtējuma Pētnieku grupa, lauka darbā iesaistot Latvijas augstskolu (RSU, LKA, LU) studentus-brīvprātīgos. Aptaujas datu ieguves tehnika: tiešās personiskās intervijas pasākuma vietā (38 pasākumu norises vietās). Izlases apjoms 1047 respondenti.
- Rīgas apkaimju iedzīvotāju aptauja veikta 2014. gada jūlijā. Rīgas iedzīvotāju aptauju veica Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs. Rīgas iedzīvotāju aptaujas datu ieguves tehnika: tiešā personiskā intervija dzīves vietā. Izlases apjoms 502 respondenti no 7 Rīgas apkaimēm.
- EKG Rīga 2014 programmas pasākumu organizatoru aptauja tika veikta 2015. gada februārī. Pasākumu organizatoru aptauju veica EKG Rīga 2014 novērtējuma Pētnieku grupa sadarbībā ar ārējā novērtējuma ekspertiem¹⁹. Datu ieguves tehnika: elektroniskā aptauja. Sasniegtā izlase 149 respondenti.
- EKG Rīga 2014 projektu datu bāzes izveide un satura analīze. Satura analīze veikta 2014.gada decembris -2015. gada februāris.

¹⁹ Ārējo novērtējumu veic ECORYS pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma. Skat. http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm

- EKG Rīga 2014 mediju monitoringa satura analīze. Satura analīze veikta 2014.gada decembris -2015.gada februāris.
- EKG Rīga 2014 projektu īstenošanā iesaistīto aģentu tīklu analīze. Tīklu analīzei nepieciešamā satura analīze veikta laikā no 2014.gada decembra līdz 2015.gada februārim. Tīklu analīzi veica Pētnieku grupas piesaistīti ārēji eksperti Uldis Spuriņš un Līga Grīnberga. Pētījuma veikšanu finansiāli atbalstīja Latvijas Kultūrkapitāla fonds.
- Kvalitatīvie dati tika iegūti ar padziļināto daļēji strukturēto interviju, fokusgrupu diskusiju un ekspertu interviju palīdzību.
- Padziļinātās daļēji strukturētās intervijas tika veiktas ar Sarkandaugavas, Pļavnieku, Vecmīlgrāvja un Imantas apkaimju iedzīvotājiem; ar Sarkandaugavas, Vecmīlgrāvja, Bolderājas un Imantas apkaimju kultūras pasākumu organizatoriem 2014. gada jūlijā. Intervijas tika veiktas Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centra pētījuma ietvaros.
- Fokusgrupu diskusijas tika veiktas ar Maskavas priekšpilsētā, kurā piedalījās Imantas, Ķengaraga, Ziepniekkalna un citu apkaimju iedzīvotājiem 2014.gada jūlijā. Diskusijas tika veiktas Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centra pētījuma ietvaros.
- 20 ekspertu intervijas tika veiktas 2014.gada februārī un martā sadarbībā ar ārējā novērtējuma (ECORYS) ekspertiem. Intervēto ekspertu pārstāvēto sektoru strukturāls sadalījums redzams zemāk.

4. tabula: Ekspertu pārstāvēto sektoru strukturāls sadalījums.

	Eksperta pārstāvētais sektors	Eksperta saikne ar EKG Rīga 2014
1.	EKG Rīga 2014 programmas menedžments	Nodibinājums Rīga 2014, vadītājs
2.	EKG Rīga 2014 programmas menedžments	Nodibinājums Rīga 2014, projektu koordinators
3.	EKG Rīga 2014 programmas menedžments	Nodibinājums Rīga 2014, projektu realizācija
4.	EKG Rīga 2014 programmas menedžments	Nodibinājums Rīga 2014, Starptautiskā komunikācija un mārketinga projektu vadība
5.-8.	EKG Rīga 2014 programmas menedžments	Nodibinājums Rīga 2014, tematiskās līnijas kurators
9.	EKG Rīga 2014 partneri	LR Ārlietu ministrija, komunikācijas speciālists
10.	EKG Rīga 2014 partneri	Latvijas Institūts, direktors

11.	EKG Rīga 2014 partneri	Siguldas novada Kultūras pārvalde, vadītājs
12.	EKG Rīga 2014 partneri	Rīgas Tūrisma Attīstības Birojs Live Riga,
13.	Kultūrpolitikas lēmumu pieņēmēji	LR Kultūras ministrija, ministrs
14.	Kultūrpolitikas lēmumu pieņēmēji	Rīgas domes priekšsēdētāja vietnieks
15.	EKG Rīga 2014 projektu īstenotāji	Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, direktors
16.	EKG Rīga 2014 projektu īstenotāji	NVO Sarkandaugavas attīstības biedrība, biedrs
17.	EKG Rīga 2014 projektu īstenotāji	Kalnciema kvartāls, mākslas kurators
18.	LR mediji	Sabiedriskā TV, LTV 1 Kultūras redakcijas vadītāja
19.	LR mediji	Drukātie mediji, laikraksts Diena, žurnālists
20.	NVO	Latvijas radošo savienību padome, ģenerālsekretārs

Avots: Ziņojuma autori, 2015

Sekundārie dati

Novērtējuma vajadzībām tika izmantoti arī citi relevanti d3ati – Centrālās statistikas pārvaldes dati, mediju patēriņa un auditorijas pētījumu dati, mājas lapu apmeklējuma statistika, LETAS monitoringa dati u.c. Kultūras patēriņa salīdzinošas analīzes iespējas deva 2014.gada septembrī biedrības Culturelab (sadarbībā ar citiem Latvijas pētniekiem) veiktais, Latvijas Kultūrkapitāla fonda finansiāli atbalstītais, pētījums "Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņš un līdzdalība kultūras aktivitātēs 2007-2014: pētījumu dati un statistika"²⁰.

Šeit neatspoguļosim detalizēti visu sazaroto novērtējuma procesa loģiku, bet EKG Rīga 2014 novērtējuma pētījums ietvēra sekojošas galvenās pētnieciskās aktivitātes:

²⁰ Pieejams <https://culturelablv.files.wordpress.com/2014/12/kulturas-paterins-web-versija-3-decembris.pdf>; skatīts 04.02.2015

5. tabula: EKG Rīga 2014 pētnieciskās aktivitātes.

	Pētnieciskās aktivitātes
1.	Novērtēšanas teorētiskā ietvara un metodoloģijas izstrāde. Tā ietvaros notika politikas dokumentu un akadēmiskās literatūras analīze, līdzšinējo EKG novērtējuma ziņojumu un ar tiem saistīto pētījumu izpēte
2.	Visu aptauju (divas Latvijas iedzīvotāju aptaujas, Rīga 2014 pasākumu apmeklētāju aptauja – monitorings, organizatoru elektroniskā aptauja) instrumentārija izstrāde un aptauju lauka darba koordinēšana
3.	Sadarbības partneru identificēšana novērtējumam nepieciešamo datu ieguvei un darba uzdevumu izstrāde (apkaimju pētījums, ekonomiskā ietekme, tīklu analīze)
4.	Programmas projektu datu bāzes izveide (avots: Rīga 2014 biroja dati), datu analīze
5.	Kvantitatīvo datu apstrāde un analīze
6.	Ekspertu interviju veikšana un datu apstrāde, ekspertu un citu kvalitatīvo interviju datu analīze
7.	Sekundāro datu identificēšana, atlase un analīze
8.	Iegūto datu atlase atbilstoši novērtējuma ziņojuma struktūrai
9.	Novērtējuma ziņojuma izstrāde
10.	Pētījuma norises, starprezultātu un gala ziņojuma komunikācija; komunikācija ar ārējā novērtējuma veicējiem (ECORYS)

Avots: Ziņojuma autori, 2015

3. Rīga 2014 programmas attīstība un raksturojums

3.1. Pieteikuma izstrāde un atlases process

Darbs pie Rīgas pieteikuma izstrādes Eiropas kultūras galvaspilsētas titula ieguvei aizsākās 2008. gadā pēc Rīgas domes Kultūras departamenta toreizējās departamenta vadītājas Diānas Čivles ierosinājuma. Diāna Čivle novērtējuma ietvaros atzīst, ka 2008.gadā Rīgas domē valdīja vienprātīgs atbalsts dalībai EKG atlases konkursā. Kā galvenos iemeslus Rīgas kandidēšanai uz EKG statusu Diāna Čivle min vēlmi turpināt attīstīt Rīgas kultūras dzīvi, nostiprināt finansiālo atbalstu, kā arī veidot starptautisko sadarbību. Rīgas domes priekšsēdētāja vietnieks Andris Ameriks norāda, ka Rīga bija pēdējā no Baltijas valstu galvaspilsētām, kas ieguva Eiropas galvaspilsētas titulu, kaut lepojas ar izteikti bagātu kultūras dzīvi un kvalitatīvu kultūras piedāvājumu, tādejādi norādot uz Rīgas pretenziju likumsakarīgo dabu.

2008.gadā "cīņā" par Eiropas kultūras galvaspilsētas titulu iesaistījās četras Latvijas pilsētas un iesniedza pieteikumus EKG 2014 atlasei. Pieteikumus Eiropas galvaspilsētas titulam izstrādāja un konkursā 2008. gada nogalē piedalījās Rīga, Cēsis, Jūrmala un Liepāja. Saskaņā

ar Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 1622/2006/EK (2006. gada 24. oktobris), kandidatūru atlase notiek 2 kārtās: pirms-atlase un fināla atlase. Pirmajā jeb t.s. pirms-atlases kārtā tieši EKG kandidatūru atlases vajadzībai izveidota Uzraudzības un konsultatīvā komiteja jeb panelis 7 cilvēku sastāvā nolēma (2009. gada janvāris) otrajai atlases kārtai virzīt trīs pilsētas – Rīgu, Liepāju un Cēsis. Kandidātpilsētas detalizēja savus pieteikumus, kurus atkārtoti izskatīja fināla atlases kārtā un 2009. gada septembrī panelis apstiprināja Rīgu (arī Ūmeo no Zviedrijas) kā Eiropas kultūras galvaspilsētu 2014. gadā²¹. Paneļa lēmums saturēja virkni rekomendāciju Rīgas pieteikuma iesniedzējiem Rīga 2014 kultūras programmas izstrādē un ieviešanā:

1. nodrošināt programmas precīzāku atbilstību Eiropas dimensijas kritērijiem un Rīgas kā lielākās Baltijas valstu pilsētas akcentēšanu;
2. veidot īpaši EKG paredzētu programmu, nevis reproducēt ikgadējos kultūras pasākumus pilsētā;
3. sekmēt iedzīvotāju iesaisti programmas attīstībā un ieviešanā;
4. saglabāt balansu starp Rīgas kā centrālās notikumu norises vietu un plašāka reģiona iesaisti programmā;
5. nodrošināt valdības iesaisti un citu atbalstošu instrumentu piesaisti programmai;
6. izmantot Cēsu un Liepājas labi izstrādāto pieteikumu idejas Rīga 2014 programmas izstrādē un ieviešanā;
7. sekmēt piekļuvi EKG Rīga 2014 notikumiem attīstot atlaižu programmas jauniešiem un cilvēkiem no citām Eiropas valstīm;
8. piesaistīt privātā sektora atbalstu programmas ieviešanā.
9. Rīga 2014 kultūras programmas izstrādē un ieviešanā visas minētās rekomendācijas lielākā vai mazākā mērā tika ņemtas vērā un novērtējuma gaitā šo rekomendāciju izpildei tiks pievērsta īpaša uzmanība.

Jau Rīgas pieteikuma atlases fāzē tika pievērsta uzmanība arī programmas finansiālā nodrošinājuma iespējamībai. 2011.gadā bija apstiprināts:

- valsts budžeta ieguldījums Rīga 2014 budžetā 8.500.000 EUR nākamajiem trīs gadiem (2012-2014), kas veidotu 33% no kopējiem izdevumiem
- Rīgas pilsētas plānotais ieguldījums 10.000.000 EUR tieši EKG programmai, kā arī infrastruktūras atjaunošanai, tostarp Latvijas Nacionālā mākslas muzeja restaurācijai, kas veidotu 40% no kopējiem izdevumiem (pieteikumā tiek plānoti arī citi Rīgas pilsētas kultūras infrastruktūras uzlabošanas pasākumi: kultūras centra "Ziemeļblāzma" un VEF kultūras centra renovācija, Kongresu nama rekonstrukcija)
- plānotais sponsoru finansējums 2.400.000 EUR, kas veidotu 10% no plānotā finansējuma
- plānotie kopējie darbības budžeta izdevumi tobrīd bija EUR 24,4 miljoni.

Faktiskie Rīga 2014 programmas ieviešanas izdevumi bija lielāki (27,3 miljoni 2012-2014. gadam), turklāt, valsts finansējums sasniedza 45%, bet Rīgas pilsētas finansējums 44% no kopējām programmas izmaksām, samazinoties plānotajam sponsoru finansējumam.

Jau pieteikuma izstrādes un atlases fāzē bija skaidra arī cilvēkresursu politika, kas ietvēra cilvēkresursu (pilna laika nodarbinātības ekvivalents)) dinamiku no 5 PLE 2011.gadā uz 15 PLE 2012.gadā un vairāk kā 30 amata vietas 2014.gadā. Tiesa, pieteikuma novērtējumā

²¹ Rīgas pieteikums "Force majeure" pieejams šeit: http://office.riga2014.org/wp-content/themes/BLANK/images/Rigas_pieteikums_Force_majeure_lv.pdf

paustas bažas par iespējām nodrošināt tik vērienīgu programmu ar tik nelielu finansu un cilvēkresursu apjomu.

Tā kā 2011.gada novembra Uzraudzības un konsultatīvā komiteja lēma, ka Rīgas pieteikums EKG 2014 titulam atbilst Lēmuma 1622/2006/EC kritērijiem, kas nozīmēja, ka tai ir piešķirama Melinas Mercouri balva 1,5 miljonu EUR apmērā.

2012. gadā aizsākās Rīga 2014 programmas attīstības un ieviešanas ceļš.

3.2. Kultūras programmas raksturojums

Iepriekš jau norādīts, ka EKG programmas izstrādē galvaspilsētas titula īpašniecēm tiek sniegta pietiekama radošā brīvība, taču EKG kā ES kultūrpolitikas iniciatīvai tiek izvirzīti arī savi kritēriji, pēc kuriem jāvadās kultūras programmas veidotājiem. Iepriekš minētais Lēmums Nr.1622/2006/EK paredz EKG kultūras programmā ietvert divas būtiskākās saturiskās dimensijas jeb kategorijas "Eiropas dimensija" un "Pilsēta un pilsoņi". Katrai kategorijai tiek izvirzīti savi kritēriji.

1. Kategorija "Eiropas dimensija" paredz programmas izstrādē ņemt vērā, lai tā

- sekmē sadarbību ar attiecīgo dalībvalstu vai citu dalībvalstu kultūras pakalpojumu sniedzējiem, māksliniekiem un pilsētām visās kultūras jomās;
- uzsver Eiropas kultūras daudzveidības bagātību;
- priekšplānā izvirza Eiropas kultūru kopīgos aspektus;

2. Kategorija "Pilsēta un pilsoņi" paredz programmas izstrādē ņemt vērā, lai tā

- veicina pilsētā un tās apkārtnē dzīvojošo pilsoņu līdzdalību, kā arī palielina ārzemēs dzīvojošo pilsoņu interesi;
- ir ilgtspējīga un ir pilsētas kultūras un sociālās ilgtermiņa attīstības neatņemama sastāvdaļa.

Rīga 2014 programmas veidotājiem un ieviesējiem bija jāsabalansē specifiski Rīgas pilsētas kultūras dzīves attīstības mērķi ar kopējo EKG politikas iniciatīvas uzstādījumu.

3.2.1. Programmas struktūra

Rīga 2014 pieteikums²² veidots tēlaini romantizētā valodā, akcentējot kultūras neatsveramo nozīmi Rīgas pilsētas dzīvē. Pieteikumā redzam sākotnējo vēlmi Rīga 2014 programmu saistīt ar vizualizētu konceptu **Kult[rix]**, ar kura palīdzību Rīga tiek raksturota kā pilsēta, kas saaugusi/ nav atdalāma no kultūras. Rīga 2014 Kandidatūras grāmatā Rīgas pilsēta pieteikuma ievadā ilustrēta izmantojot plašu atslēgas vārdu kopu, kas uzsver atšķirīgas kultūras un mākslas izpausmes formas pilsētā: dažādība, metropole, nomale, tranzīts, osta, divvalodība, kultūras tradīcijas, Dziesmu svētki, jūgendstils:

Katrai pilsētai ir dažādas sejas. Iespējams, katrs no mums pazīst tikai dažas no tām. Iespējams, ka pilsētas viesis un tās iedzīvotājs redz gluži atšķirīgas pilsētas. Rīga – kultūras metropole, Eiropas nomale, tranzīta punkts starp Rietumiem un Krieviju, ostas pilsēta, divvalodīga sabiedrība, pilsēta ar bagātām kultūras tradīcijām, vecpilsēta, Dziesmusvētki, jūgendstils, koka Rīga / koka apbūve, inovācijas, jaunie mediji, opera.

Programmas struktūra un konceptualitāte vairāk balstīta programmas autoru centienos atklāt radošuma potenciālu humanitāru ideju, kultūras vērtību un mākslinieciskas izcilības apliecināšanā, mazāk – racionālos centienos sasniegt konkrētus kultūrpolitiskus mērķus. Programmas saturs atklāts tēlaini esejistiskā stilā. Tas izpaužas arī programmas izaicinājumu un mērķu formulējumos. Programmas mērķi jau raksturoti iepriekš. Programmā izvirzīti trīs izaicinājumi, kuriem pakārtoti trīs programmas pamatprincipi jeb atslēgas, atbilstoši kurām veidotas 6 programmas tematiskās līnijas.

6. tabula: EKG Rīga 2014 izaicinājumi, pamatprincipi un tematiskās līnijas.

IZAICINĀJUMI		
Veidot jaunu izpratni par kultūru, saprotot to plašāk par konkrētu kultūras nozaru attīstību, paplašinot robežas un parādot kultūras un radošuma klātbūtnes efektivitāti ikvienā jomā kā spēju radīt pievienoto vērtību un veidot pozitīvu ietekmi uz cilvēkiem, ekonomiku, dažādiem pilsētas un sabiedrības attīstības aspektiem, cilvēci kopumā.	Paplašināt kultūras pieejamības robežas un iniciēt jaunu pilsoniskās saskarsmes formu rašanos, lai sasniegtu jaunas auditorijas, iesaistītu esošās un nodrošinātu to līdzdalību kultūras procesos, aktivizējot saziņu kultūras interešu grupās jaunā kvalitātē.	Veidot vienotu diskusiju interešu grupās nozaru, teritoriālo, sociālo un kompetences barjeru pārvarēšanai un uzdevumu kopīgai risināšanai, kopējas atbildības un rīcības platformas veidošanai lokālā, reģionālā un pārrobežu sadarbības līmenī, esošo organizāciju ietvaros (uzņēmumu apvienībās, pētniecības un ražojošo uzņēmumu klāstros), kā arī attīstot jaunu starpnozaru sadarbības tīklu izveidi
PRINCIPI/ATSLĒGAS		
Radošas spējas	Robežu paplašināšana	Jaunas saskarsmes formas
Kultūras programmas nosaukums: Force majeure		
6 TEMATISKĀS LĪNIJAS		
Okeāna alkas. Cilvēka un pasaules attiecības, garīguma attīstība, jēgas jautājumi.		
Brīvības iela. Kultūra un vara, vēsturiskā dimensija; kultūras atvērtība un pretrunas.		
Izdzīvošanas komplekts. Jaunas prasmes, jauna pieredze, lauki pilsētā.		
Ceļu karte. Vieta pilsētas telpā, apkaimes, privātais un publiskais pilsētvidē.		
Rīgas karnevāls. Rotaļa, tradīcija un svētku rituāli, dinamika un daudzveidība.		
Dzintara ādare. Jauni sadarbības tīkli, starpdisciplināritāte un izcilība.		

Avots: EKG Rīga 2014

Tematiskās līnijas konceptuāli tika izstrādātas demokrātisku diskusiju ceļā (precīzāk aprakstīts zemāk NOVĒRTĒJUMA sadaļā), kur tika iesaistīti ne tikai kultūras un mākslas nozares pārstāvji, bet arī zinātnieki, uzņēmēji, reklāmas un menedžmenta nozares pārstāvji. Diskusijās par tematiskajām līnijām tika attīstīta ideja par nepieciešamību EKG gada ietvaros paplašināt kultūras izpratni sabiedrībā, virzīties uz radošuma sekmēšanu, ideju telpas un sadarbības robežu paplašināšanu. Tematisko līniju konceptuālo attīstību noteica piesardzība attiecībā uz pieejamajiem finanšu resursiem, jo programma tika izstrādāta tieši ekonomiskās krīzes laikā (2008.gads). Tas mudināja īpašu uzmanību pievērst programmas saturam un idejām, nevis plaša mēroga cerībām uz kultūras infrastruktūras straujiem uzlabojumiem. Tematiskās līnijas netika radītas atbilstoši mākslas jeb kultūras nozaru strukturējumam, tās ir pakārtotas katra savai vienotai idejai, kas tiek ilustrēta ar metaforiskiem atslēgas vārdiem. Katrai tematiskajai līnijai bija savs kurators, kas uzņēmās atbildību par tematiskās līnijas idejisko un māksliniecisko aspektu. Diskusiju procesā par programmas saturu, izvirzījās idejiskie līderi, kuri tika iecelti par tematisko līniju kuratoriem. 6 kuratori (+ programmas vadītāja) veidoja arī EKG Rīga 2014 Māksliniecisko Padomi, kuras uzdevums bija programmas sastādīšana un īstenošana. Mākslinieciskās Padomes neatkarību formāli mazina fakts, ka paši Mākslinieciskās Padomes locekļi arī īstenoja savus projektus.

Programmas pieteikumā sniegts īss katras tematiskās līnijas idejiskais raksturojums, kuru šeit nepārstāstīsim, tikai norādīsim, ka projektu pieteikšanas laikā Tematisko līniju konceptualitāte tika precizēta atbilstoši projektu idejām un saturam. Programmas satura bagātību labi ilustrē sekojoši īstenoto projektu un pasākumu skaits, kas norāda uz radošuma ekspansiju kultūras un mākslas telpā.

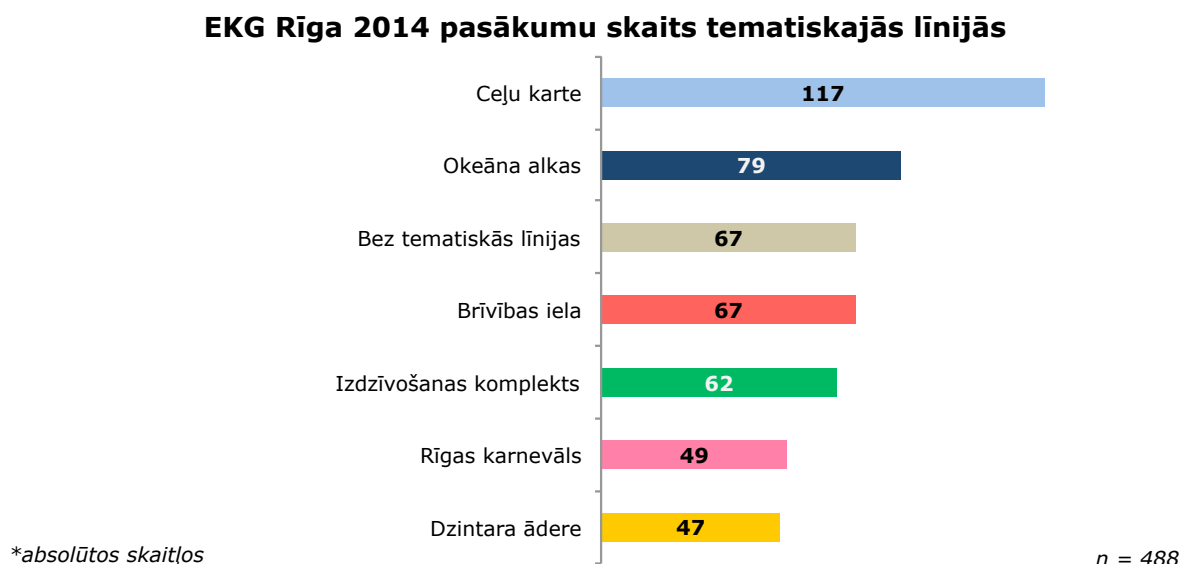
1. attēls: EKG Rīga 2014 projekti un pasākumi: vispārējs raksturojums.



Avots: EKG Rīga 2014 projektu datu bāze, 2015

Papildinot programmas struktūras kvantitatīvo raksturojumu, atzīmēsim, ka tematiskās līnijas nebija identiskas pēc to apjoma. Tās atšķīrās gan īstenoto projektu un pasākumu skaita ziņā, gan finanšu sadalījuma ziņā. Zemāk redzams pasākumu skaits katrā tematiskajā līnijā.

2. attēls: EKG Rīga 2014 pasākumu skaits tematiskajās līnijās.



Avots: EKG Rīga 2014 projektu datu bāze, 2015.

Dati rāda, ka būtisks pasākumu skaits tika īstenots arī ārpus tematiskās līnijas, kas liecina, ka projekta un pasākuma neatbilstība programmas konceptuālajam rāmim nebija šķērslis projekta un pasākumu īstenošanai. Projektu atlases kārtību tuvāk analizēsim Programmas un projektu menedžmenta sadaļā, bet programmas saturs tiks raksturots Kultūras procesu dinamikas un ilgtspējas sadaļā.

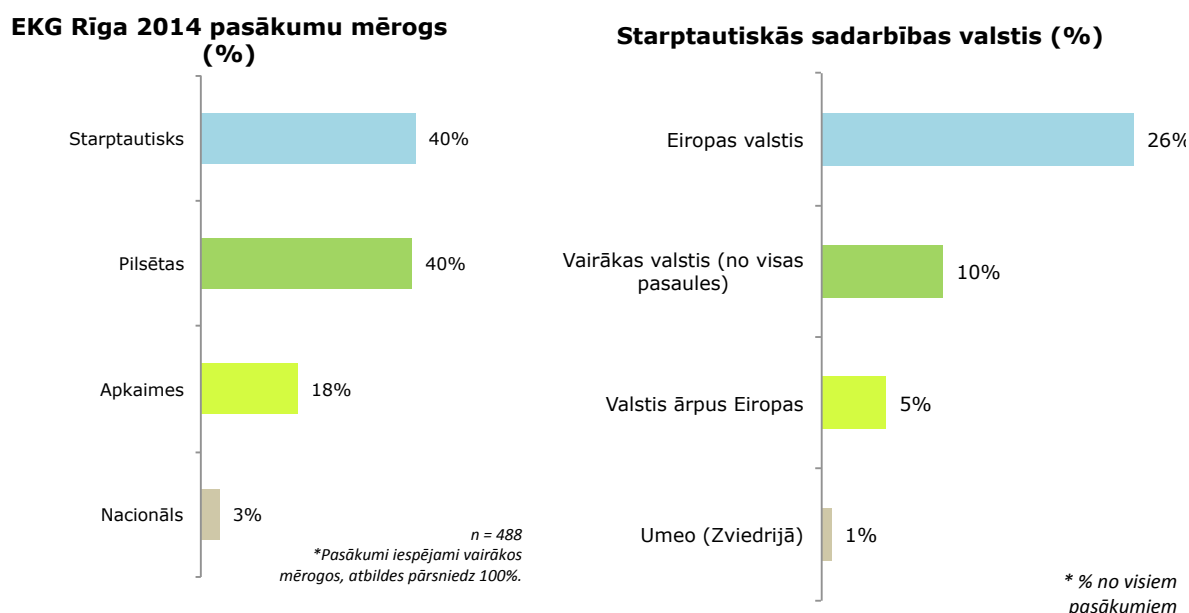
3.2.2. Eiropas dimensija

EKG vispārējais politiskais mērķis paredz, ka katrai EKG jāizveido kultūras programma ar spēcīgu Eiropas dimensiju. Eiropas dimensija paredz ietvert EKG kultūras programmā trīs aspektus:

- Attīstīt sadarbību starp māksliniekiem un kultūras darbiniekiem; kultūras pakalpojumu sniedzējiem; pilsētām no dažādām Eiropas valstīm.
- Uzsvērt Eiropas kultūras daudzveidības bagātību.
- Priekšplānā izvirzīt Eiropas kultūru kopīgos aspektus.

Eiropas dimensija Rīga 2014 spilgti izpaudās visos minētajos aspektos. To sekmēja gan kultūras operatoru līdzšinējā starptautiskā pieredze, gan Rīga 2014 Mākslinieciskās padomes projektu atlases kritēriji, gan finansējuma pieejamība plašāka mēroga pasākumu īstenošanai. Rīga 2014 programmas projektu starptautiskās sadarbības kvantitatīvs raksturojums redzams attēlā:

3. attēls: EKG Rīga 2014 pasākumu mērogs un starptautiskās sadarbības valstis.



Avots: EKG Rīga 2014 projektu datu bāze, 2015

Sadarbība starp māksliniekus un kultūras darbiniekus; kultūras pakalpojumu sniedzējiem; pilsētām no dažādām Eiropas valstīm Rīga 2014 programmā

Rīga 2014 projektu datu bāzes analīze liecina, ka 40% no visiem Rīga 2014 programmas pasākumiem kvalificējami kā starptautiski. Ar kategoriju "starptautisks" saprotam ārvalstu personu iesaisti projektu īstenošanā, kas nozīmē, ka šajā pasākumu grupā ietilpst gan pasākumi ar nelielu ārzemju partneru skaitu, gan pasākumi ar liela skaita ārvalstu kultūras operatoru iesaisti. Sadarbības mērogs starptautisko pasākumu ietvaros ir bijis ļoti atšķirīgs. Visvairāk ir bijuši Eiropas mēroga starptautiski pasākumi - 26% no visiem pasākumiem, 10% ir bijuši tādi pasākumi, kas aptvēruši dažādu pasaules reģionu valstis plus arī Eiropu, bet 5% pasākumos bija iesaistīti Latvijas un ārpus Eiropas esošu valstu kultūras operatori.

Minēsim tikai dažus spilgtus tādas sadarbības piemērus, kur sadarbības mērogs aptvēra **Eiropas un citas valstis (10% no visiem pasākumiem)**. Šie piemēri raksturo ne tikai sadarbības mērogu, bet arī kultūras operatoru daudzveidību, kas īstenoja šos sadarbības projektus:

- **Pasaules uguns skulptūru čempionāts**, kur nedēļas laikā 12 komandas no visas pasaules katra veidoja savu uguns skulptūru. Pasaules čempioni tika noskaidroti finālā 2014.gada 18. janvārī.
- **Rīgas Fotomēnesis 2014. Urban Viewfinders. Izstādes. Filmu programmas. Radošās darbnīcas. Fotomēneša programma aptvēra 26 pasākumus** un bija izteikti starpdisciplināra, jo aptvēra ne tikai foto izstādes, bet filmu programmu "Fotogrāfija kino", lekcijas un seminārus, portfolio skati, kā arī pilsētvides pasākumus, kas tika īstenoti arī sadarbībā ar Umeo (grupa VODA). Eiropas dimensija izpaudās gan tādejādi, ka programmas īstenošanā tika iesaistīti dažādu valstu foto mākslinieki: Zviedrijas, tai skaitā Umeo mākslinieki, Dānijas, Igaunijas, Islandes, Francijas, ASV, Japānas, gan tādejādi, ka izstāžu tematika aptvēra globāli nozīmīgus jautājumus un apliecināja fotogrāfijas kā mākslas prakses laikmetīgās tendences.

- **Starptautiska izstāde "Dzintars mūsdienu laikmetīgajās mākslas rotās"**, kas notika Mākslas galerijā "Putti" laikā no 23. maija līdz 2. augustam. Izstādes pamatideja bija atspoguļot dzintaru kā materiālu laikmetīgā un mūsdienīgā rotā atbilstoši profesionālas mākslas kritērijiem. Izstādē piedalījās dalībnieki, pazīstami rotu mākslinieki no tām valstīm, kas vēsturiski atradušās uz sauszemes Dzintara ceļa – Krievija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Čehija, Austrija, Slovēnija, Ungārija un Itālija.
- **Izstāde "Grāmata 1514–2014"** un lekciju cikls notika Latvijas Nacionālajā bibliotēkā (1. jūlijs – 31. decembris). Izstāde bija paralēls pasākums akadēmiskajiem lasījumiem "21. gadsimta saturs", kuros piedalījās vadošie pasaules literāti un kultūras speciālisti.
- **Trīs tikšanās** - latviešu komponistu darbi pasaules horeogrāfu versijās bija pasākums, kurā latviešu komponistu darbi tika izmantoti pasaules horeogrāfu versijās: LNO pasaules pirmizrādi piedzīvoja trīs jauni baleta viencēlieņi ar izcilu latviešu komponistu Pētera Vaska, Riharda Dubras un Georga Pelēča mūziku. Latviešu komponistu mūzika uzrunāja spilgtākos mūsdienu ārvalstu horeogrāfus: Demisu Volpi (Demis Volpi), Mario Radačovski (Mário Radačovský) un Timu Raštonu (Tim Rushton).
- **Pasaules koru olimpiāde** 9. jūlija līdz 19. jūlijam Rīgā pulcēja piecu kontinentu 73 valstu 460 koru 27 000 dalībnieku. Tā organizēšanā iesaistījās 1600 cilvēku no 15 valstīm.
- **Par godu Marka Rotko 111. dzimšanas dienai veltītie pasākumi**
- Rīga 2014 programmas kopējo "seju" būtiski ietekmēja **Starptautiskie Eiropas mēroga pasākumi (26%)**, piemēram,
- **Laikmetīgā teātra programma "forte forte"**, kas ietvēra Eiropas vadošo režisoru izrāžu sēriju gada garumā. "forte forte" vienoja tēmu loks, kura centrā indivīda un varas, normālā un nenormālā, personības un masu, un savstarpējās attiecības uz lielo vēsturisko notikumu fona un gluži ikdienišķā kontekstā. 2014. gadā programmā viesojās teātra mākslinieki Alvis Hermanis, Jans Lauverss un "Needcompany", Alēns Platēls un "Les ballets C de la B", kā arī "Rimini Protokoll".
- **Eiropas Kinoakadēmijas balvas 2014 pasniegšanas ceremonija 13.12.2014**
- **Londonas Simfoniskā orķestra koncerts Latvijas Nacionālajā operā 26.05.2014**
- **Pasākumu cikls ORLAN Rīga**, kas bija veltīts Francijas mūsdienu mākslas pārstāves Orlānas jaunradei: laikmetīgās mākslas izstāde, lekcijas, diskusijas un akcijas pilsētvidē, Dekoratīvās mākslas un dizaina muzejā, Latvijas Mākslas akadēmijā un pilsētvidē (7. novembris – 25. janvāris).

Viens no interesantākajām **starptautiskajiem** pasākumiem, kuros notika vietējo un **ne-Eiropas** valstu kultūras operatoru sadarbība, ir:

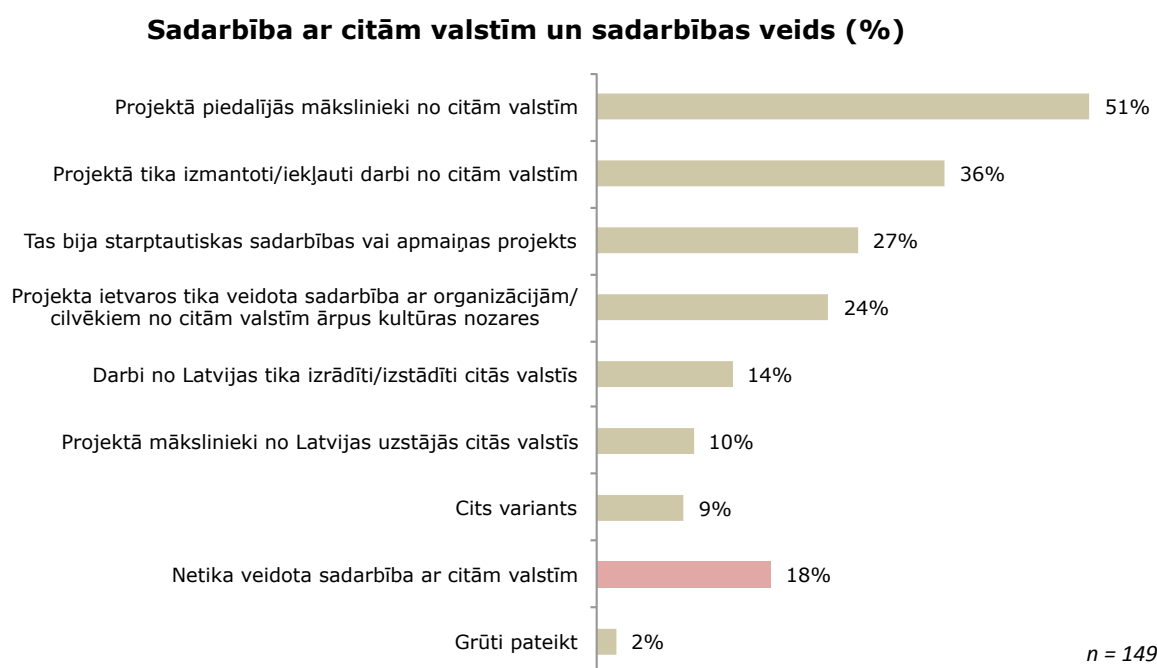
- Interaktīvā instalācija ONSEN 30.09.2014. - 12.10.2014, japāņu mākslinieka Hayashi Yasuhiko un latviešu mākslinieka Aigara Bikšes kopdarbā tapa guļbaļķu namiņš, kurā cilvēkiem bija iespēja pārgērbties, ieiet dušā un tad doties uz ONSEN vienā no Esplanādes strūklakām. Tajā bija izveidota apsildīšanas iekārta, ko kurināja ar malku, lai uzturētu ūdenī ķermenim tīkamu temperatūru. Ikvienam pilsētas iedzīvotājam un pilsētas viesim bija iespēja pieteikties izmantot šo unikālo iespēju baudīt siltu vannu rudenīgajā galvaspilsētā.

Starptautiskās sadarbības ietvaros īpaša nozīme bija kopprojektiem ar otru EKG 2014 – Zviedrijas pilsētu Umeo. Šī sadarbība nebija pārāk intensīva (4 pasākumi), bet spilgtākie

sadarbības piemēri ir Rīgas Fotomēnesis 2014 (Sāmu ģimenes gadalaiki u.c.) un laikmetīgās mākslas festivāls Survival Kit 2014.

Īsais ieskats Rīga 2014 programmas starptautisko pasākumu daļā liecina par sadarbību dažādās mākslas jomās un kultūras sektora dimensijās: programmā tika iesaistīti ārvalstu mākslinieki, projektu kuratori, mākslinieciskās jaunrades produkti, projektu tehniskā nodrošinājuma speciālisti, lektori, moderatori un cita veida partneri. Kā intervijās norāda projektu kuratori un Rīga 2014 programmas realizācijas atbildīgie cilvēki, jebkura mēroga starptautiskās sadarbības projekts ne tikai ļāva paplašināt Rīga 2014 programmu ar pasaules un Eiropas mēroga kultūras un mākslas piedāvājumu, bet arī stiprināja Latvijas kultūras organizāciju, kultūras menedžeru un producentu starptautiskās sadarbības kapacitāti, kā arī sniedza papildus iespējas eksponēt Rīgā tādus kultūras un mākslas produktus, kuru lielās izmaksas nebija ļāvušas to darīt citos finansiālos apstākļos. Kā piemērs tiek minēts Latvijas Nacionālais Mākslas muzejs, kas guva unikālu pieredzi darbā ar specifisku starptautisku kolekciju veidošanu. Arī projektu vadītāju un organizatoru aptaujā iegūtie dati liecina, ka starptautiskās sadarbības aspekts bija ļoti nozīmīgs gan kvantitatīvā, gan saturiskā nozīmē. Respondentu viedoklis par starptautiskās sadarbības formām projekta ietvaros:

4. attēls: Sadarbība ar citām valstīm un sadarbības veids.

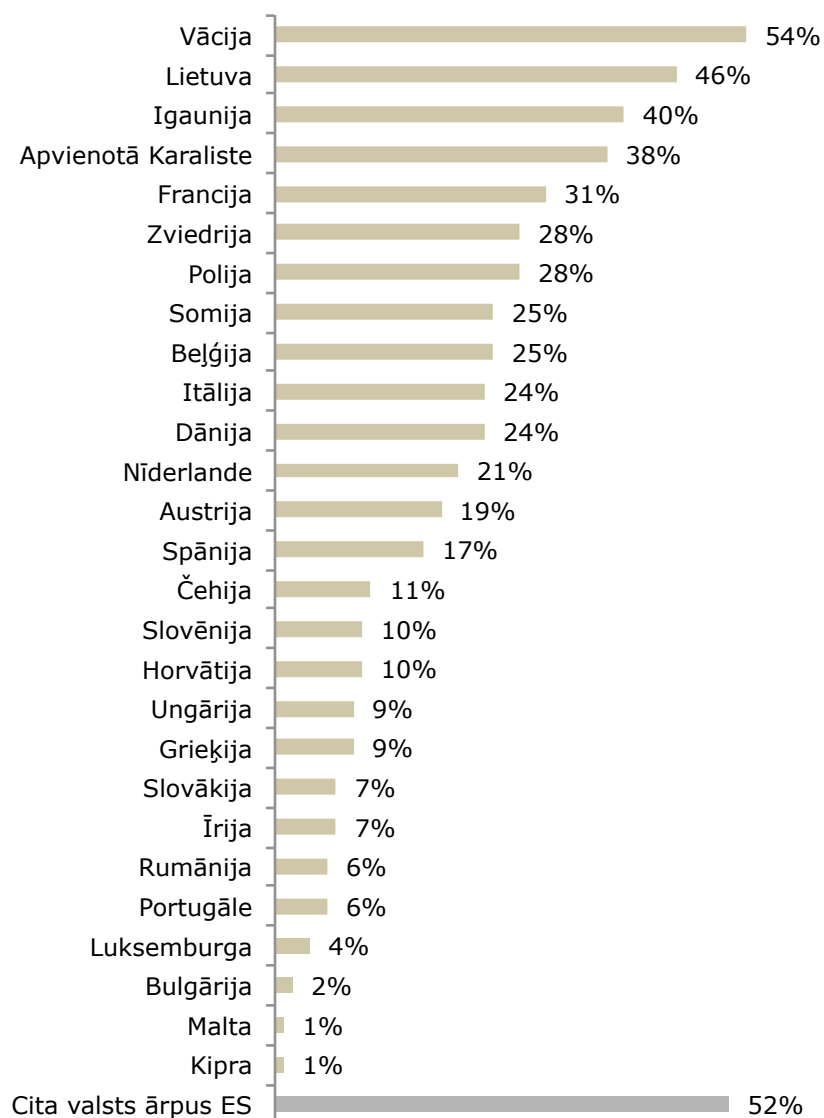


Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015.

Dati liecina, ka vistipiskākais sadarbības veids ir citu valstu mākslinieku līdzdalība projektā, tāpat redzam, ka vairāk kā 1/3 respondentu atzīst, ka projektā tika izmantoti/iekļauti darbi no citām valstīm. Turklāt, sadarbība projektos ir izpaudusies arī kā savstarpēja kultūras produktu apmaiņa, jo 24% respondentu norāda, ka īstenotā projekta ietvaros arī partneru valstī vai nu tika izrādīti/izstādīti mākslas darbi (14%), vai uzstājās Latvijas mākslinieki. Rīga 2014 programmas partnerība aptvēra pilnīgi visu ES dalībvalstu pārstāvjus.

5. attēls: Sadarbība projektu ietvaros ar ES valstīm.

Sadarbība projektu ietvaros ar ES valstīm (%)



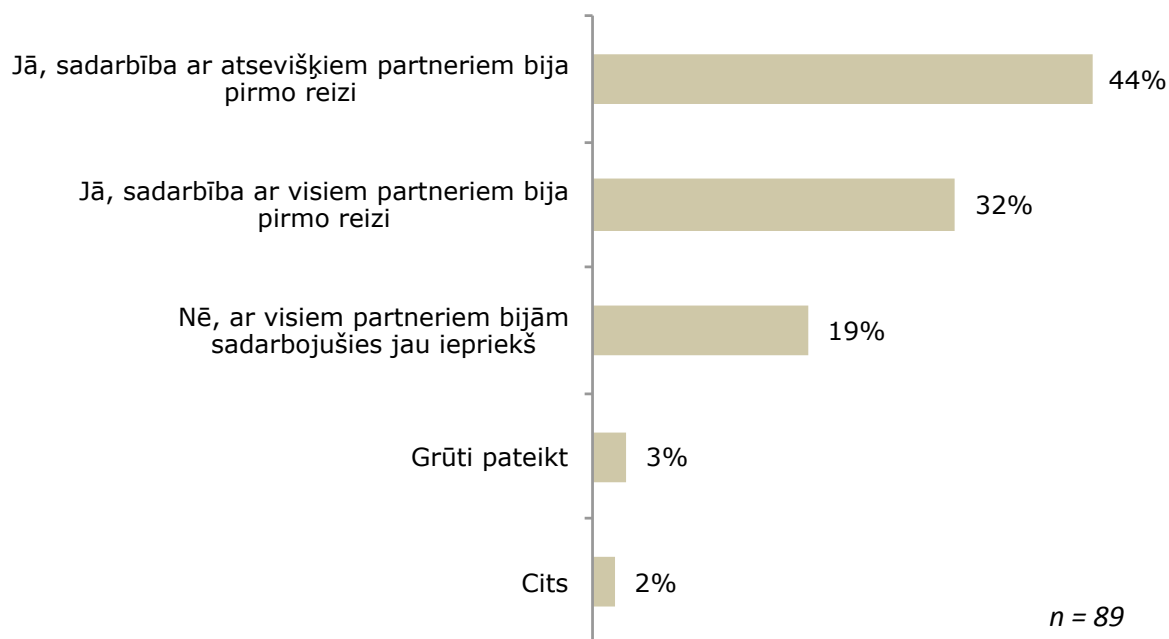
n = 89

Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Dati liecina, ka ir ļoti augsta dažādu ES valstu iesaiste, turklāt, respondenti min daudzas valstis, kas nav ES dalībvalstis, bet to kultūras operatori piedalījās programmas īstenošanā: ASV, Japāna, Krievija, Austrālija, Izraēla, Koreja, Kazahstāna, Islande, Norvēģija, Ēģipte, Turcija, Šveice, Ķīna u.c. Būtiski, ka 71% projektu vadītāji atzīst, ka Rīga 2014 ietvaros īstenotā projektā ar kādu no partneriem starptautiskā sadarbība bija pirmreizēja, (līdz tam šī sadarbība nepastāvēja). Tātad, 2014.gada laikā ir nozīmīgi palielinājies kultūras operatoru sadarbības mērogs, kas ietvēra divvirziena mākslinieku un kultūras produktu mobilitāti. Nozīmīgs starptautiskās sadarbības ilgtspējas prognozes faktors ir 79% projektu vadītāju atzinums, ka starptautiskā sadarbība turpināsies vai nu vēl plašākā mērogā (61%), vai līdzšinējā līmenī (8%) vai samazinātā apjomā (10%). Tikai 1% respondentu norādīja, ka sadarbība nākotnē nenotiks, bet 20% - atzina, ka grūti pateikt.

6. attēls: Pirmreizēja vai atkārtota sadarbība projektu ietvaros ar citām valstīm.

Vai sadarbība ar citu/-ām valsti/-īm, par kuru atbildējāt iepriekšējos jautājumos, bija jauna?



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Eiropas dimensijas sadarbības aspektu Rīga 2014 programmā kā skaidri izteiktu vērtē gan paši programmas īstenotāji, gan Latvijas, tai skaitā Rīgas iedzīvotāji. Jāatzīst, ka projektu vadītāji/organizatori Eiropas dimensijas klātbūtni Rīga 2014 programmā ir izjutuši skaidrāk kā citi Latvijas un Rīgas iedzīvotāji. 73% projektu vadītāju aptaujas dalībnieki atzina, ka Rīga 2014 programmu raksturo sadarbība Eiropas līmenī un 51% norādīja, ka viens no būtiskākajiem Rīga 2014 programmas ieguvumiem ir fakts, ka *citu tautu un valstu kultūras darbinieki un mākslinieki iepazīna Latvijas kultūru*. Minētajam apgalvojumam piekrita (2015.gada janvārī veiktās Latvijas iedzīvotāju aptaujas dati) 38% Latvijas iedzīvotāji, 49% Rīgas iedzīvotāji, 29% Pierīgas iedzīvotāji.

Labs starptautiskās auditorijas, it īpaši Eiropas radio klausītāju auditorijas apguves instruments bija Rīga 2014 ietvaros īstenotā Eiroradio koncertu sērija "European Capital of Culture, Riga", kuras mērķis bija pievērst Eiroradio 78 dalībvalstu auditorijas uzmanību bagātīgajai Latvijas mūzikas dzīvei, piedāvājot klātbūtnes sajūtu daudzos īpašos koncertos. Eiroradio nedēļa (9 koncerti no 27. oktobra līdz 2. novembrim un arī operas "Valentīna" pirmizrāde 5. decembrī) ietvaros notikušo koncertu ierakstus un/vai tiešraides kopā paņēma 61 Eiropas Raidorganizāciju apvienības (turpmāk EBU/angl.European Broadcasting Union) dalībvalstis. Vēl 9 citu Rīga 2014 mūzikas notikumu ierakstus vai tiešraides paņēmušas vairākas EBU raidorganizācijas, piemēram,

- Projekts "Pasijas. Bahs. Rīga" - ierakstā ņēmušas 15 EBU raidorganizācijas;
- M. Jansona un Bavārijas RSO koncerts LNO 7. novembrī - 14 dalīborganizācijas (tiešraidē ņēma Rumānijā, Igaunijā un Bavārijas un Vidusvācijas raidorganizācijās;)
- G. Krēmers un orķestris "Kremerata Baltica" - "Žanis un Johanna. Mīlestība" 3. jūlijā Lielajā ģildē - ierakstā ņēmušas 11 EBU raidorganizācijas;

- Projekts "Dzimuši Rīgā" 6. jūlijā - ierakstā ņēmušas 10 EBU raidorganizācijas;
- Andrejs Korobeinikovs un orķestris "Kremerta Baltica" 9. martā "Gors" - ierakstā ņēmušas 8 EBU raidorganizācijas.
- EBU raidorganizāciju interese par muzikālo piedāvājumu apliecina gan starptautiskās auditorijas nodrošināšanas iespējas, gan sekmēja kultūras operatoru sadarbību kopumā.

Eiropas kultūras daudzveidība un Eiropas kultūru kopīgie aspekti Rīga 2014

Jau Rīga 2014 programmas pieteikumā Kandidatūras grāmatā tematisko līniju pieteikumā ir vairākas references uz Eiropas kultūras daudzveidības un kopējā kultūras mantojuma apliecinājumu, kā arī uz šodienas kultūras procesu mijiedarbi un vērstību uz jaunām starptautiskām starpdisciplinārām sadarbības formām. Programmā nav izdalītas Eiropas kultūras daudzveidības un kopējā mantojuma apliecināšanai atsevišķas tematiskas līnijas, bet Eiropas dimensiju apliecinošas idejas tiek izteiktas katras tematiskās līnijas idejiskajā un vērtību kontekstā. 24% projektu vadītāji atzīst, ka darbojas kultūras mantojuma jomā, kas pats par sevi ir indikators kopējai Rīga 2014 programmas saturiskajai tendencei. 40%-60% respondenti norādījuši, ka savos projektos centušies veicināt kādu no Eiropas dimensijas aspektiem. Visvairāk ir to projektu vadītāju (60%), kuri vēlējušies izcelt kultūras daudzveidību, bet, salīdzinoši mazāk (39%) ir to -, kuri centušies izcelt Eiropā aktuālas tēmas, kas netieši norāda uz centieniem pievērsties specifiskākai un oriģinālākai tematikai pasākumu saturā.

7. attēls: Eiropas dimensijas tematiskais atspoguļojums projektos



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Rīga 2014 programmas viens no atklāšanas notikumiem bija Vāgnera operas "Rienci" pirmizrāde, kas bija multimedijāls opuss tēlos, ko veidoja starptautiska radošā grupa. Riharda Vāgnera opera "Rienci" ir nesaraujami saistīta ar Rīgu, jo tā tika komponēta Rīgā no 1837. līdz 1839. gadam. Vāgnera "Rienci" pasaules pirmizrāde 2014. gada sākumā Latvijas Nacionālajā operā kļuva par vienu no Eiropas līmeņa Eiropas kultūras galvaspilsētas gada atklāšanas pasākumiem un simbolizēja kopējā kultūras mantojuma apliecinājuma ideju. Rīga

2014 programmā bija vairāki spilgti notikumi, kuri akcentēja Eiropas kopīgās vēstures jautājumus, kolektīvās atmiņas problemātiku un atklāja dažādu Eiropas tautu mākslinieku radošās sadarbības potenciālu un mākslinieciski augstvērtīgu rezultātu. Minēsim tikai dažus uzskatāmus piemērus.

Kopīgās vēstures temats uzskatāmi tika aktualizēts izstādē "1914", kurā bija apkopotas vizuālās mākslas liecības par Pirmo pasaules karu kā atskaites punktu 20. gs. Eiropas vēsturiskajā, sociālajā un kultūras attīstībā. Izstāde tika rīkota sadarbībā ar Lietuvas, Igaunijas, Somijas, Polijas, Ungārijas, Čehijas, Slovākijas, Slovēnijas, Horvātijas un Serbijas nacionālajiem mākslas muzejiem. "1914" bija mākslas izstāde, kas atklāja trīs laikmetus: to, kas sabruka karam sākoties, to, kas dzima kara gados, un to, kurā dzīvojam tagad. Izstādes konceptuālo asi veidoja dokumentālas liecības par sagrauto impēriju agrāko spožumu, formāli, novatoriski mākslas darbi, ko radījuši jauno Ziemeļu- un Centrāleiropas valstu mākslinieki - kara aculiecinieki un filozofisks, laikmetīgs komentārs.

Eiropas kolektīvās atmiņas spilgta liecība bija projekts **Stūra māja. Lieta nr. 1914/2014"**, kas raisīja milzīgu interesi gan Latvijas kultūras un sociāli politiskajā telpā, gan ieguva ļoti plašu starptautisku rezonansi, pievēršot uzmanību autoritāro režīmu represijām, to ietekmei uz Eiropas valstu iedzīvotāju dzīvi pēdējā simtgadē. "Stūra māja" ir tautā lietots apzīmējums Rīgas pilsētas centrā Brīvības ielā 61 esošai ēkai, kurā pēc 2.pasaules kara atradās Iekšlietu Tautas komisariāts un Valsts drošības komiteja (no 1946. gada 28. janvāra līdz Latvijas valstiskās neatkarības atgūšanai 1990.gadā). Šajā ēkā tika īstenotas represīvas darbības pret, visbiežāk nevainīgiem, civiliedzīvotājiem, kurus apsūdzēja padomju režīma pārkāpumos. Laika posmā no 2014. gada 1. maija līdz 19. oktobrim Stūra mājā bija atvērtas piecas tematiskās izstādes par cilvēku un varu, ik dienu notika ekskursijas, kā arī tika organizētas konferences, diskusijas, piemiņas pasākumi, teātra izrādes. Pateicoties šai "Rīga 2014" iniciatīvai un sadarbībai ar Okupācijas muzeju, LR Kultūras ministriju, 2015. gadā ēka no jauna atvērta apmeklētājiem, piedāvājot Okupācijas muzeja organizētās ekskursijas un ekspozīciju. Stūra mājas projekts bija viens no Brīvības ielas tematiskās līnijas projektiem un tās kurators, Gints Grūbe intervijā atzīst:

Mans mērķis, domājot par "Brīvības ielas" projektiem, bija, lai mēs neieciklētos uz vienu šauru vēstures interpretāciju, bet skatītos uz Rīgas un Latvijas vēstures notikumiem plašākā – Eiropas kontekstā. Tas viennozīmīgi ir izdevies ar visiem kultūras galvaspilsētas projektiem, sākot no izstādes "1914" līdz Aigara Bikšes "Pieminekļu kariem", no operas "Valentīna" līdz teātra festivāla "forte forte" viesizrādēm1.

Eiropas tautu mākslinieku radošās sadarbības potenciālu izcili apliecināja Latvijas kormūzikas autoritātes Māra Sirmā iniciētais projekts "Amber songs" jeb "Dzintara dziesmas". Projekts veidots, lai ar kora mūzikas starpniecību vēstītu pasaulei par Latviju. "Amber songs" bijis izaicinājums 17 ārvalstu komponistiem. Projektā "Amber songs" latviešu tautasdziesmas apdarinājuši šādi komponisti: Vladimirs Martinovs (Krievija), Ksavjers Sarasola (Spānija, Basku valsts), Gabriels Džeksons (Lielbritānija), Param Vir (Indija/ Lielbritānija), Kasija Glovicka (Polija), Nikolass Lenss (Beļģija), Pēteris Vehi (Igaunija), Vitauts Miškinis (Lietuva), Jans Sandstrēms (Zviedrija), Henriks Odegārds (Norvēģija), Francis Hercogs (Austrija), Mihaels Ostrziga (Vācija), Ītens Sperijs (ASV), Gilads Hohmans (Izraēla), Hasans Udžarsu (Turcija), Pēteris Plakidis un Evija Skuķe (Latvija).

Savukārt, spilgts kultūras daudzveidības apliecinājuma piemērs ir **Tenso dienas** Tenso ir Eiropas Profesionālo koru asociācijas tīkls (Tenso Network Europe), kas kopš 2003. gada apvieno labākos Eiropas korus. Viens no "Tenso" četriem dibinātājiem un tā idejiskais virzītājspēks ir Latvijas Radio koris, kas 2014. gada oktobrī kļuva par starptautiskā koru festivāla "Tenso dienas" saimnieku, Tenso dienu" programmas ideja bija atklāt mistiskā, profānā un sakrālā

krustpunktus, dažādu valstu mūzikas laikmetus un nacionālās koru kultūras savdabību, kora mūzikas novitātes savienot ar tradicionālās dziedāšanas veidiem, radot inovatīvu vokālās mākslas un citu mūsdienu mākslas komponentu sintēzi. Laicīgās mūzikas koncertā piedalījās RIAS "Kammerchor" (Vācija), "Eric Ericsons Kammarkör" (Zviedrija), Igaunijas Filharmoniskais kamerkoris un Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris diriģenta Kaspara Putniņa vadībā, apvienojoties viena no 20. gs. kormūzikas sarežģītākā un spilgtākā opusa – Igora Stravinska "Psalmu simfonijas" atskaņojumā. Tāpat piedalījās Latvijas Radio koris un diriģents Sigvards Klava, kas aizveda Kārļa Skalbes, Hansa Kristiana Andersena un Brāļu Grimmu pasaku valstībā, kur amerikāņu komponista Deivida Langa darbam "Meitene ar sērkokiem" līdzās skanēja Ērika Ešenvalda un Līgas Celmas radīto pasaku pasaules pirmatskaņojumi. Šīs skaņu pasaules mistisko noskaņu papildināja režisora Roberta Rubīna videoprojekcijas un vizuāli inscenējumi, pārvēršot koncertu laikmetīgās mākslas piedzīvojumā²

Minētie ir tikai daži piemēri, kas apliecina programmas veidotāju un kultūras operatoru mērķtiecīgus centienus piedāvāt kultūras un mākslas auditorijai mākslinieciski augstvērtīgus, oriģinālus un inovatīvus kultūras un mākslas produktus, kas idejiski sakņoti Eiropas kultūras mantojumā un, vienlaicīgi, to papildina ar saturiskā un formas ziņā oriģināliem artefaktiem.

Pētot Rīga 2014 programmas vadītāju viedokli par Eiropas dimensijas reprezentāciju programmā, vairāki eksperti intervijās minēja, ka ir zināmas grūtības ar eksaktu Eiropas dimensijas konstatēšanu programmā, jo jebkurš EKG notikums ir piederīgs Eiropas kultūrai. Lai akcentētu Eiropas kultūras vienotību, Latvijas piederību Eiropas kultūras telpai un Rīgas pilsētas auglīgo kultūrvidi, Rīga 2014 programmā tika integrēti arī cilvēki, kultūras un mākslas pasaules izcilības, kas šobrīd savu radošo karjeru veido ārpus Rīgas un Latvijas. Savdabīgs Eiropas dimensijas diskurss izpaudās vienā no emocionāli un mākslinieciski spilgtākajiem Rīga 2014 programmas notikumiem – **Koncertu ciklā Dzimuši Rīgā**, kuru mērķis bija pulcināt pasaules mūzikas zvaigznes, kuri savu muzikālo karjeru uzsākuši Rīgā. Koncertu cikla misija bija atklāt Rīgas pilsētu kā vietu, kas devusi Eiropai un visai pasaulei tik daudz lielisku mūziķu, mūzikas izcilības. Cikla kulminācija bija koncerts Dzimuši Rīgā 06.07.2014, kad Rīgā dzimušās akadēmiskās mūzikas zvaigznes muzicēja skvērā pie Latvijas Nacionālās operas. Koncertā piedalījās Miša Maiskis, Maija Kovaļevska, Aleksandrs Antoņenko, Egīls Siliņš, Inese Galante, Baiba Skride, Vestards Šimkus, Iveta Apkalna, Ksenija Sidorova, kamerorķestris "Kremerata Baltica", Latvijas Radio koris, Valsts Akadēmiskais koris "Latvija", festivāla orķestris un diriģenti Māris Sirmais un Andris Poga.

3.2.3. Pilsēta un pilsoņi

EKG otrs vispārējais politiskais mērķis paredz, ka programmai jāveicina pilsētā un tās apkārtnē dzīvojošo pilsoņu līdzdalību, kā arī jāpalielina ārzemēs dzīvojošo pilsoņu interesi; jāsekmē ilgtermiņa pilsētas kultūras un sociālā attīstība, ilgtspēja. Rīga 2014 programmas idejiskais gars, dominējošās vērtības, saturs, tās komunikēšanas stils liecina par izteiktu programmas autoru vēlmi paplašināt sabiedrības kultūras un mākslas izpratnes robežas, par centieniem pietuvināt kultūras un mākslas procesiem neapgūtās auditorijas segmentus, no kultūras un mākslas notikumiem attālinātās sabiedrības grupas. Rīga 2014 Kandidatūras grāmatā *Pilsētas un pilsoņu* diskursam atbilstoši ir definēti gan Rīga 2014 programmas izaicinājumi²³, gan programmas mērķi (skat.4., 6., 8.,9.mērķi Kandidatūras grāmatā 17.lpp). Rīga 2014 programmas atvērtības un pieejamības garu simbolizēja "EKG kultūras vasarnīca". Esplanādes parkā, laukumā pretim Raiņa piemineklim, darbojās nodibinājuma "Rīga 2014" atvērtais birojs – "Esplanāde 2014", kurā varēja uzzināt par Eiropas kultūras galvaspilsētas gada jaunumiem, vērot un piedalīties daudzveidīgās kultūras norisēs. Šī bija īstā vieta, kur diskutēt par to, kādu Rīgu katrs vēlētos redzēt, vieta, kur satikt un atrast domubiedrus, vieta, kur justies kā mājās un izbaudīt bezmaksas wi-fi iespējas. Esplanāde ir viena no tām Rīgas

²³ Skatīt Kandidatūras grāmatu

vietām, kurai jau sen bijusi īpaša nozīme Rīgas garīgajā telpā. Šeit notika Latvijas brīvvalsts Dziesmu un deju svētki, kopš padomju gadiem tur pie Raiņa pieminekļa notiek Dzejas dienas, kas daudziem saistās ar garīgo pacēlumu un kopības izjūtu. Kultūras vasarnīca piedāvāja virkni bezmaksas kultūras pasākumus. Rīdlinieki bija iecienījuši bezmaksas kino seansu vakarus, koncertus, izrādes, prezentācijas, izstādes, konferences, diskusijas, performances, radošās darbnīcas un cita veida pasākumus. Taču pieminētais ir tikai viens gadījums, kas vairāk simbolizē Rīga 2014 programmas centienus pozicionēt programmas atvērtības garu. Rīga 2014 programmā līdzdalības un sabiedrības iesaistes idejai bija "pakļauta" vesela tematiskā līnija Ceļu karte. Tās ietvaros īstenotie pasākumi bija vērsti uz degradētu, industriālu, kultūrai marginālu pilsētas teritoriju attīstīšanu, izmantojot kultūras un mākslas līdzdalības projektus, kā arī mazaktīvu kultūras patēriņa grupu integrāciju kultūras procesos. Ceļu kartes pasākumi tuvāk tiks analizēti NOVĒRTĒJUMA sadaļā, bet ar šīs tematiskās līnijas pasākumiem tika aizsākta tā saucamā *apkaimju programma*, kas atbalstīja kultūras iniciatīvas perifērajās Rīgas pilsētas teritorijās. Aktīvās apkaimes bija notikumu sērija (21 pasākums), kas centās dzīvi pilsētā padarīt piepildītāku un aicināja justies piederīgiem un atbildīgiem par vietu, kur dzīvojam. Rīdlinieku ierosinātie un īstenotie pasākumi notika visu 2014. gadu dažādās pilsētas apkaimēs. Tās bija gan vietējo izplānotas un vadītas ekskursijas, gan mākslinieku plenēri, fotoakcijas, svinības, apkaimju festivāli, lekcijas un diskusijas, kuru centrā bija cilvēks un viņa neizsīkstošā vēlme izgudrot un radīt ko jaunu, uzņemt ciemiņus un kopā pavadīt laiku. Apkaimju projekti kopumā bija vērsti uz plašākas sabiedrības kultūras un mākslas nozīmes izpratnes maiņu un to efekts nav vērtējams šo pasākumu auditorijas apjomā. Gundega Laiviņa, Ceļu, kartes tematiskās līnijas kuratore 2014. gada nogalē intervijā norāda, ka: *Šobrīd vēl ir grūti pateikt, – tas ir noticis vai nav, bet es redzētu jēgu šim gadam, ja sabiedrības acīs kultūras vērtība būtu pieaugusi. Ja kultūra vairs netiktu apspriesta kategorijās – mēs varam bez tās iztikt vai nevaram. To, visticamāk, varēs izmērīt vēl pēc kāda laika. Vērtību reanimēšanai ir vajadzīgs laiks. Kopumā, manuprāt, retorika par kultūras nelietderību un bezjēdzīgumu ir mazinājusies jau tagad. Bija brīdis, kad šādi apgalvojumi parādījās atkal un atkal, un tas bija ļoti nomācoši. Sakot, – kultūra, es domāju ne tikai mākslas pasākumus, bet arī dzīvošanas un attiecību kultūru.*²⁴

Apkaimju iniciatīvu novērtējums liecina, ka šo teritoriju iedzīvotāju vairākuma intereses vairāk ir vērstas uz populārās kultūras piedāvājumu. Būtisks kultūras piedāvājuma uzdevums bija paplašināt kultūras un mākslas vajadzību spektru. Šī uzdevuma izpilde ir īstenojama tikai ilgtermiņā, turklāt, apkaimju projektu apmeklējuma intensitātes analīze liecina, ka salīdzinoši lielākas apkaimju aktivizēšanas iespējas ir tajās apkaimēs, kur ir attīstīta kultūras organizāciju infrastruktūra, ar ko galvenokārt tiek domāti Rīgas pilsētas apkaimju kultūras centri. Kultūras centru renovācija vai izveide ārpus Rīgas centra ir nostiprinājies kā Rīgas kultūrpolitikas mērķis Rīgas domes priekšsēdētāja vietnieks Andris Ameriks norāda, ka *"No Rīgas skatu punkta mums ir svarīgi kultūras pieejamību decentralizēt Rīgas pilsētas mērogā. Tas ir mūsu stratēģisks mērķis neatkarīgi no EKG"*.

Īpaša nozīme pilsētas ārpus-centra teritoriju iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā ir dažādām iedzīvotāju līdzdalības izpausmēm, kas var būt nozīmīgs resurss radošu ideju attīstībā un projektu finansējuma piesaistē. 2014 programmā kopumā bija liels tādu pasākumu īpatsvars, kur organizatori bija ieplānojuši līdzdalības aktivitātes, neskatoties uz to, vai pasākuma norises vieta bija Rīgas centrs vai ārpus Rīgas centra esoša apkaime. Šo pasākumu īpatsvars konkrētās tematiskajās līnijās atšķīrās.

Vislielākais pasākumu skaits, kur tika paredzēta apmeklētāju līdzdalība (40%) bija jau minētajā Ceļu kartes tematiskajā līnijā, taču kopumā programmā gandrīz ¼ daļa pasākumu bija plānota apmeklētāju iesaiste.

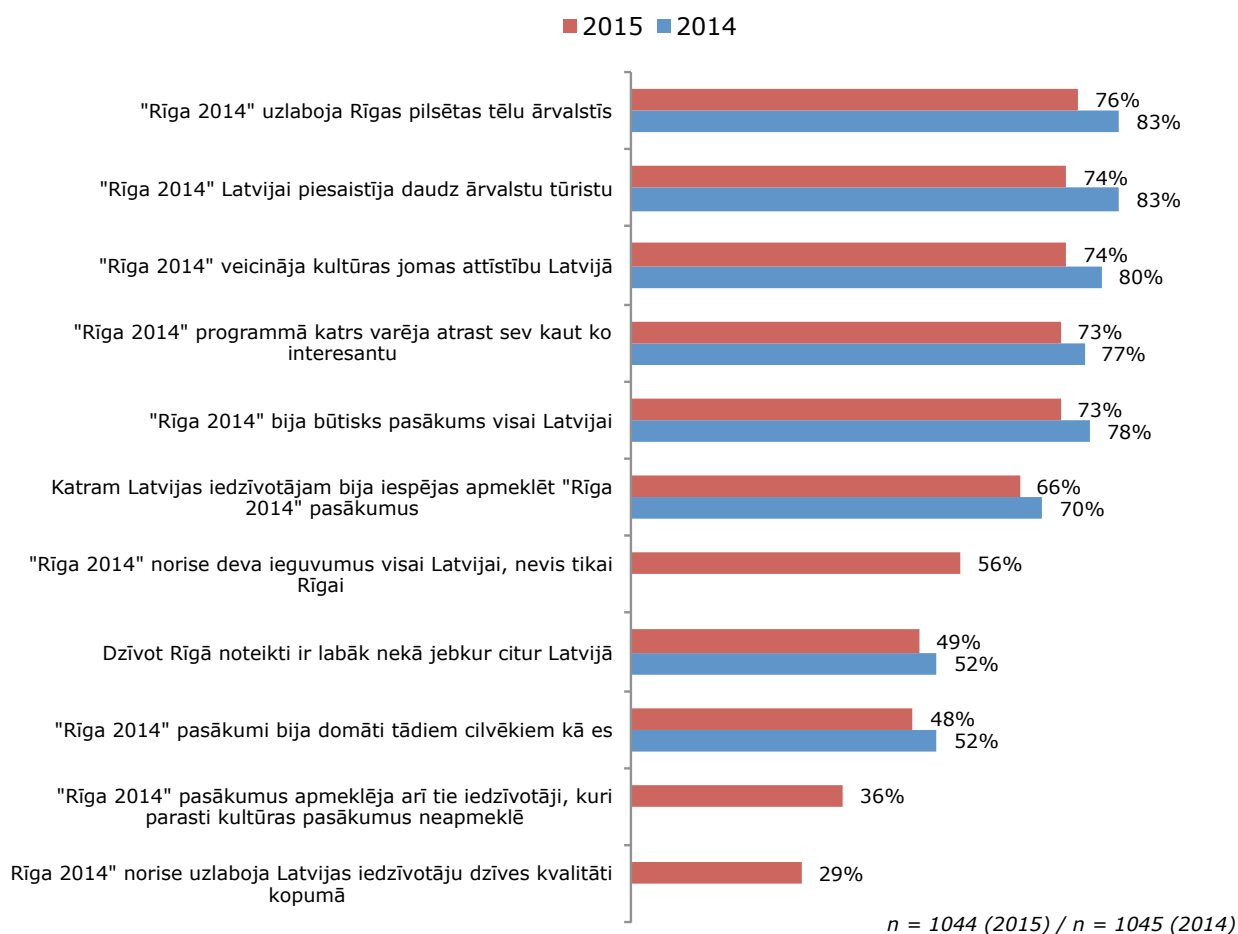
²⁴ Citēts pēc <http://riga2014.org/lat/news/57399-attiecibu-un-dzivosanas-kultura-gundega-laivina-un-celu-karte>; skatīts 05.03.2015

Rīga 2014 programma kopumā Latvijas iedzīvotājos ir radījusi iespaidu par tās pieejamību, taču ne katrs cilvēks tajā saskatījis savām kultūras vajadzībām un interesēm atbilstošo. Latvijas iedzīvotāju priekšstatu dinamiku (viedokļu salīdzinājums 2014. gada janvāris - 2015. gada janvāris) par Rīga 2014 programmu atklāj Latvijas iedzīvotāju attieksme pret grafikā redzamajiem izteikumiem.

Latvijas iedzīvotāju priekšstati par Rīga 2014 programmas nozīmi sabiedrībā % (grafikā norādīti respondenti, kuri pilnībā piekrita vai drīzāk piekrita izteikumam)

8. attēls: Latvijas iedzīvotāju priekšstati par EKG Rīga 2014 programmas nozīmi sabiedrībā.

Latvijas iedzīvotāju priekšstati par EKG Rīga 2014 programmas nozīmi sabiedrībā (%)



Avots: Latvijas iedzīvotāju aptauja, SKDS, 2014-2015

Dati liecina, ka Latvijas iedzīvotāju priekšstati par Rīga 2014 programmas nozīmi 2014.gada janvārī bija nedaudz optimistiskāki par tās nozīmes vērtējumu 2015.gadā. 2015.gada janvārī 74% Latvijas iedzīvotāji uzskatīja, ka Rīga 2014 Latvijai piesaistīja daudz ārvalstu tūristu, 73% Latvijas iedzīvotāji apstiprināja, ka Rīga 2014 programmā katrs varēja atrast sev kaut ko interesantu, bet 66%, ka – katram Latvijas iedzīvotājam bija iespējas apmeklēt Rīga 2014. 48% Latvijas iedzīvotāji norādīja, ka, Rīga 2014 pasākumi bija domāti tādiem cilvēkiem, kā viņš, bet 36% respondentu uzskatīja, ka Rīga 2014 norise uzlaboja Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitāti kopumā.

Iedzīvotāju līdzdalības un tūristu plūsmas tematika detalizētāk tiks skatīta arī NOVĒRTĒJUMA sadaļā.

II NOVĒRTĒJUMS

1. Kultūras procesu dinamika un ilgtspēja

1.1. Kultūras piedāvājuma klāsts un daudzveidība

Programmas iedalījums

EKG Rīga 2014 programma tika veidota, izvirzot programmātiskus virzienus, kas saskan un izriet no EKG kopējiem mērķiem (skatīt I. nodaļu). Programmas uzstādījums ir "Force majeure":

"Kultūra ir tas drošticamais un nepārvaramais spēks, kas spēj pārmaiņas pavērst pozitīvā gultnē, bailes pārvēršot izaicinājumā un azartiskā priekā, nedrošību – pašāvēībā radošajam garam"²⁵.

Atšķirībā no daudzu citu EKG programmām, Rīgas komanda izvēlējās neveidot iedalījumu žanriski, bet gan, izvirzīt tematiskus virzienus, kā arī vairākas caurviju tēmas, kas attiecināmas uz visu programmu. Tematiskās līnijas pavisam bija sešas; samērā liels projektu skaits (37 projekti) tika īstenoti ārpus tematiskajām līnijām, tādejādi faktiski veidojot vēl vienu tematisko līniju.

"Rīga 2014 programmu veido sešas tematiskās līnijas – tās aptver dažādas force majeure šķautnes:

- **Okeāna alkas** aicina ielūkoties cilvēka tieksmē pēc garīgām vērtībām un zināšanām;
- **Brīvības iela** veltīta varas un brīvības tematikai;
- **Izdzīvošanas komplekts** piedāvā seno prasmju un moderno zināšanu sinerģiju;
- **Ceļu kartes** tematiskā līnija aicina ikvienu iepazīt ikdienas steigā nepamanīto Rīgu un domāt par pilsētas attīstību;
- **Dzintara ādere** piedāvā iedzīvināt vēsturisko Dzintara ceļu, aptverot Baltijas jūru, Vidusjūru un Melno jūru, veidojot jaunu Eiropas kultūras sadarbības tīklu;
- **Rīgas karnevāla** pasākumi, savukārt, uz mirkli ļauj kļūt par to, par ko mēs vēlētos būt, iejukt karnevāla virpulī un priecāties."²⁶

Dažu tematisko līniju koncepcija skaidri noteica projektu veidu un saturu. Piemēram, tematiskās līnijas "Ceļu karte" uzstādījums bija strādāt 58 Rīgas apkaimēs un veidot projektus, "kuru līdzradītāji un galvenie varoņi ir rīdzinieki, bet notikumu "skatuve" – publiskā telpa"²⁷. Tematiskās līnijas "Rīgas karnevāls" programmā tika iekļauti festivāli, brīvdabas pasākumi, svētki. Tomēr pamatā tematisko līniju koncepcija aprakstīta tēlaini, tā pieļauj samērā plašas novirzes no galvenās tēmas. Vistēlaināk formulētā tematiskā līnija ir "Okeāna alkas". Savukārt tematiskā līnija "Dzintara ādere" iekļāva ne tikai tos projektus, kas saistījās ar dzintara vēsturiskā ceļa izpēti, bet arī projektus, "kas atklāj tos zinātniskos un kultūras sasniegumus, kuriem ir izcilības un pasaules līmeņa pienesuma vērtība. Tas ir Rīgas, Latvijas ieguldījums pasaules kultūrā un cilvēces radošās darbības attīstībā."²⁸ Tomēr līdzīgi projekti, kurus arī varētu raksturot ar izcilību un kuriem raksturīga pasaules līmeņa pienesuma vērtība,

25 <http://office.riga2014.org/kategorija/kas-notiks/>

26 <http://office.riga2014.org/2011/08/04/programma-force-majeure/>

27 http://riga2014.org/lat/notikumu_kalendars/?type=lines

28 http://riga2014.org/lat/notikumu_kalendars/?type=lines

tika iekļauti citās tematiskajās līnijās (piemēram, koncerts "Dzimuši Rīgā" vai Vijas Celmiņas izstāde tika iekļauti tematiskajā līnijā "Okeāna alkas").

Jāsecina, ka tematiskās līnijas vairāk veido tēlainu programmas sadalījumu, nevis atgādina striktus noteikumus. Programmas veidotāji atzīst, ka tematiskās līnijas bija virziena norādes projektu veidotājiem, bet ne ierobežojoši rāmji. Turklāt iesniegtie projekti pat varēja mainīt tematisko līniju saturu. Tātad, jāsecina, ka programmas veidošanā lielā mērā īstenots princips "no apakšas uz augšu": par to liecina gan mākslinieciskās koncepcijas izstrādes process, iesaistot lielu skaitu cilvēku, gan brīva tematisko līniju interpretācija – grupējot projektus, stingri nepakaļaujoties iepriekš uzstādītajiem formulējumiem, gan arī tematisko līniju izmaiņas, ko rosināja projektu saturs (projekti ārpus tematiskajām līnijām; tematisko līniju piemērošanās projektiem).

Programmas caurviju līnijas

Bez iedalījuma tematiskajās līnijās, organizatori uzstādīja vēl vairākas horizontālās caurviju tēmas: robežu paplašināšana, radošums un jaunas sadarbības formas. Robežu paplašināšana tika saprasta vairākās nozīmēs: gan teritoriāli (starptautiskā sadarbība, gan pilsētas mērogā centieni decentralizēt kultūras norises), gan saturiski – paplašinot kultūras jēdzienu (kultūra kā dzīvesveids, starpdisciplinārisms, globālā un lokālā mijiedarbība)²⁹. Tāpat visās tematiskajās līnijās tika ņemti vērā EKG programmas kopējie kritēriji (skatīt novērtējuma ziņojuma nodaļu 2.2.): eiropiskums (atbilst kategorijai "Eiropas dimensija") un cilvēku līdzdalība (atbilst kategorijai "Pilsēta un pilsoņi"). Šīs minētās caurviju līnijas netika definētas ļoti šauri un ierobežojoši, tādēļ tās tiešām kļuva par caurviju tēmām visā programmā. To atspoguļojums programmā tiks izvērtēts dažādos aspektos tālākajās nodaļās.

Kultūras un mākslas nozares

Programmas veidošanas princips bija izteikti starpdisciplinārs, turklāt liela daļa projektu apvienoja vairākus mākslas žanrus vai arī projektam tika pievienotas papildus aktivitātes, paplašinot projekta nozaru aptverto spektru un ietekmi. Piemēram, pirms vai pēc daudziem mākslas projektiem tika rīkotas lekcijas, diskusijas ar publiku un aktivitātes profesionāļiem – semināri vai meistarklases ar viesmāksliniekiem. Pasākumu analīze liecina, ka ir liels radošo darbnīcu (19%) un lekciju īpatsvars (10%), vēl 8% pasākumu ir diskusijas formāts (skatīt attēlu Pasākumu veidi). Liels skaits projektu tika rādīti tiešraidē internetā, arī televīzijā un radio, tādējādi būtiski paplašinot auditoriju.

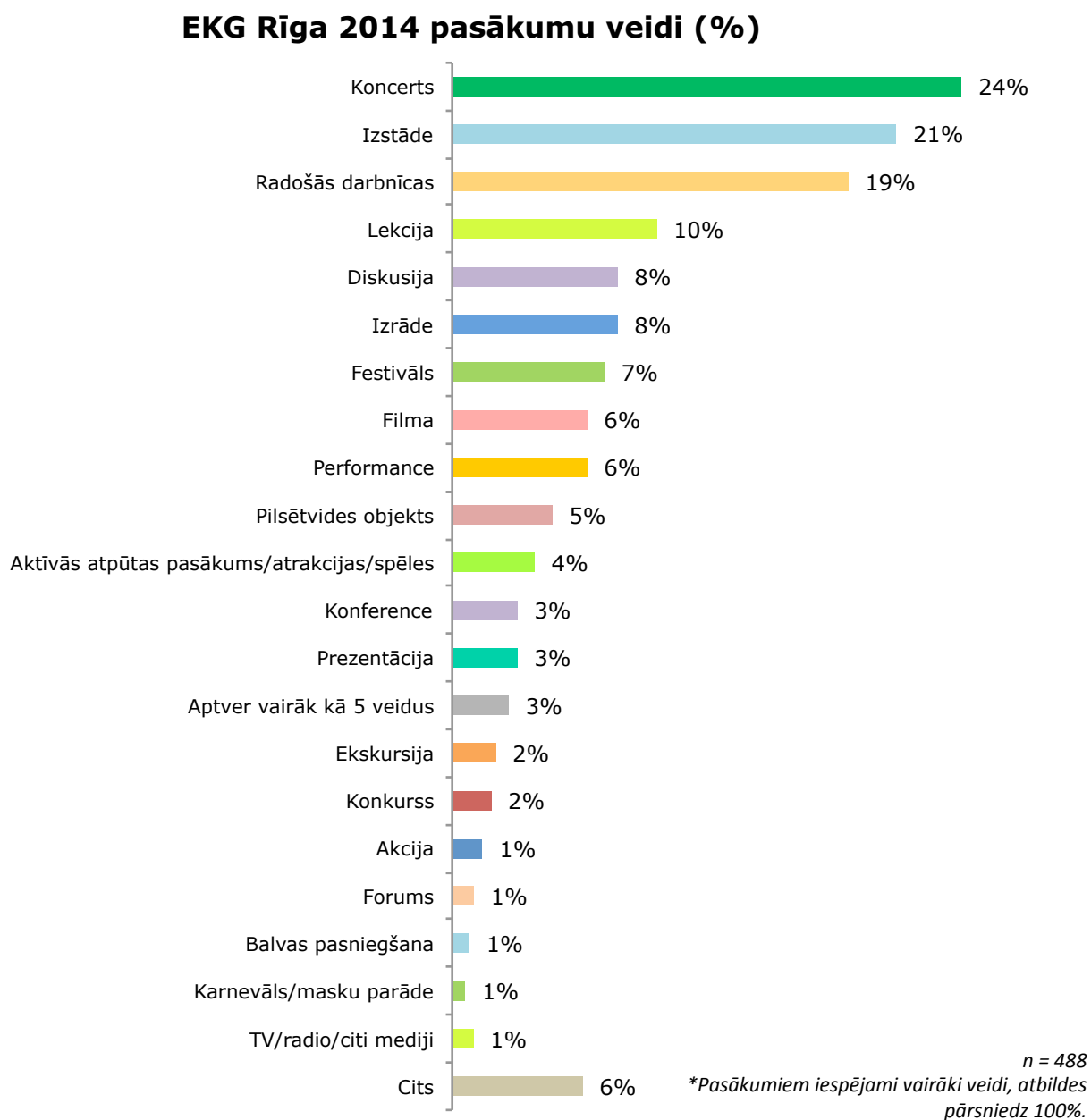
"TV un radio atstāja lielu ietekmi uz pieejamību. Arī profesionālā līmenī – filmu mēnesis bija tiešām domāts profesionāļiem un viņiem bija iespēja piedalīties dažādos profesionālos pasākumos mēneša garumā."

Mākslinieciskā padome sekoja programmas žanriskajam un sektorālajam pārklājumam, pēc nepieciešamības rosinot jaunu projektu iniciēšanu.

"Es domāju, ka bija gudri nebalstīties uz konkrētiem kultūras sektoriem vai konkrētām aktivitātēm, šīs tematiskās līnijas tiešām bija labā līdzsvarā. Bija trūkumi, piemēram, pirmajā kārtā, gatavojot projektus, vispār netika pārstāvēti projekti par fotogrāfiju, tad kuratori attīstīja šo daļu, un man šķiet, ka viņi labi izveidoja foto mēneša projektu. Arī mazo kopienu projekti tika stimulēti, jo sākumā atklātajā konkursā nebija daudz pieteikumu, tad kuratori pieslēdzās un sāka strādāt ar atsevišķajām kopienām."

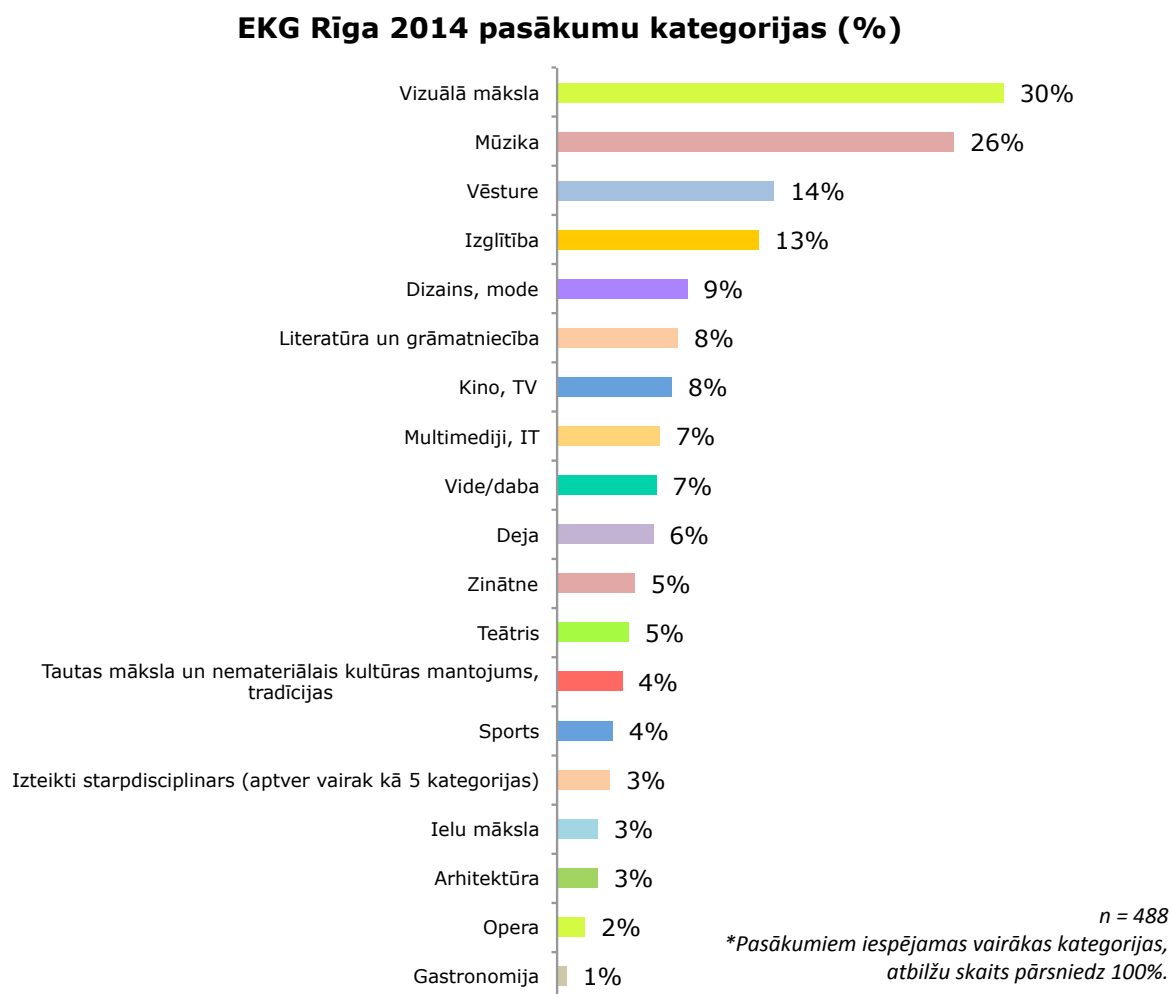
²⁹ Force Majeure: Rīgas pieteikums Eiropas kultūras galvaspilsētas statusam 2014. gadā, 75.lpp. Pieejams: http://office.riga2014.org/wp-content/themes/BLANK/images/Rigas_pieteikums_Force_majeure_lv.pdf [Skatīts 01.04.2015.]

9. attēls: EKG Rīga 2014 pasākumu veidi.



Avots: EKG Rīga 2014 projektu datu bāze, 2015

10. attēls: EKG Rīga 2014 pasākumu kategorijas.



Avots: EKG Rīga 2014 projektu datu bāze, 2015

Salīdzinoši vairāk bija vizuālās mākslas un mūzikas notikumu (attiecīgi 30% un 26%), par šo žanru dominanti liecina arī dominējošie pasākumu veidi (koncerti: 24%; izstādes: 21%). Pārsteidzoši daudz ir arī vēstures ievirzes pasākumi (14%).

Par vizuālās mākslas īpatnību liecina arī pasākumu organizatoru sniegtā informācija par nozarēm, kuras tie pārstāv.

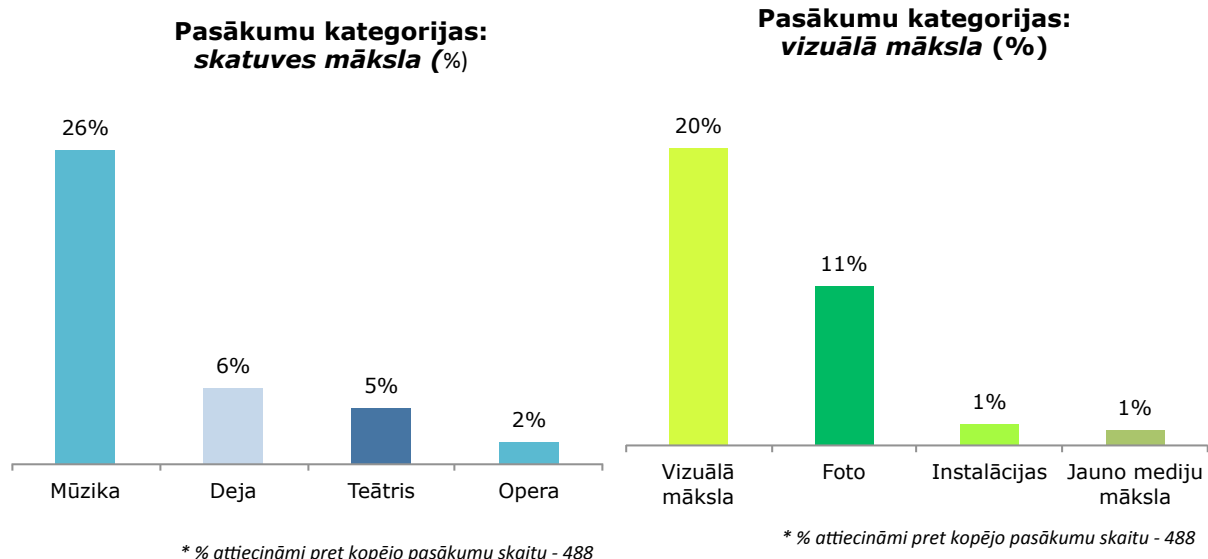
11. attēls: Pasākumu organizatoru pārstāvētās kultūras nozares.



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Skatuves mākslās dominē mūzikas nozare, salīdzinot ar nelielu dejas un teātra nozares pārstāvniecību.

12. attēls: Pasākumu kategorijas: vizuālā māksla un skatuves māksla.



Avots: EKG Rīga 2014 projektu datu bāze, 2015

Projektu daudzveidība bija ļoti liela, eksperti atzīst, ka programmā bijis pietiekams balanss starp t.s. augsto mākslu un plašam iedzīvotāju lokam pieejamiem pasākumiem. Par to liecina arī Latvijas iedzīvotāju aptaujas dati: 2014. gadā EKG Rīga 2014 pasākumus (vismaz reizi) ir apmeklējuši 76% respondentu rīdzinieku, 47% Pierīgas iedzīvotāju, kā arī puse respondentu no Latvijas iedzīvotājiem (precīzāk skatīt 2. nodaļā par kultūras pieejamību un līdzdalību).

Projektu skaits

Kopējais projektu un pasākumu skaits bija ļoti liels. Projektu realizācija sākās jau 2013. gadā, visintensīvāk notika 2014. gadā, un turpinājās līdz pat 2015. gada aprīlim. Šajā laika posmā 160 pasākumu ietvaros notika pavisam 488 pasākumi. Intensitātes ziņā visaktīvākie bija 2014. gada vasaras mēneši. Visi aptaujātie eksperti atzīst, ka pasākumu blīvums bija liels, izvēle – plaša. Kopumā EKG Rīga 2014 pasākumu apmeklējums bijis labs, kas nozīmē, ka pasākumu skaits kopumā bija optimāls. Tomēr kultūras institūcijas Rīgā informē par apmeklētāju mazāku interesi par regulārajiem kultūras notikumiem (ziņojuma rakstīšanas brīdī kultūras statistikas dati par 2014. gadu vēl nav pieejami). Nozīmīgi, ka EKG Rīga 2014 piedāvāja arī ļoti lielu bezmaksas pasākumu skaitu (63% no pasākumiem bija bezmaksas vai brīvi pieejami), tādēļ auditorijai bija ne tikai jāizvēlas pēc notikuma kvalitātes un satura, bet arī bija iespēja izvēlēties cenas ziņā pieejamus un bezmaksas pasākumus.

"Ja mēs skatītos kopumā, es domāju, ka pasākumu bija par daudz. Mēs no tā īsti necietām, bet regulārās kultūras institūcijas, kuras ar to strādā dienu no dienas ārpus šī gada, tās cieta no šīs situācijas, jo bija ļoti daudz atvērtās telpas pasākumu un iespēju, kur cilvēki var piedalīties un būt daļa no kultūras, nemaksājot naudu. Un nu, jā, konkurence bija ļoti liela, daudz iespēju, ko cilvēkiem izvēlēties, kas varbūt bija interesantāki un oriģinālāki nekā ikdienas piedāvājums."

"Es domāju, ka, ja būtu vairāk pasākumu, tas būtu par daudz, un mēs nobalansējām uz robežas, bet gandrīz visi notikumi bija pilnībā apmeklēti."

"Man šķiet, ka kopumā bija laba programma, bet man bija par daudz, mēs esam maza cilvēku grupa, kas šeit dzīvo. Bija problēma, ka nevar jau būt visur, nevar pilnīgi visam izsekot. Bet varbūt, ka labi, ka ir iespēja izvēlēties. Ka nav viens labs koncerts vakarā, bet četri. Mēs īstenība trīs gadus to visu varētu pārraidīt, tur bija tik daudz, tāpēc nevarējām dažām lietām pievērst tik daudz uzmanību, cik gribētu. Bet, ja man būtu jāsalīdzina ar lielajām pilsētām, ir normāli, ka cilvēks var izvēlēties."

Projektu skaits dažādās tematiskajās līnijās bija sadalīts apmēram līdzsvaroti, tiesa, projektu mērogs atšķīrās. Par to liecina arī atšķirīgais pasākumu skaits katrā tematiskajā līnijā. Piemēram, lai arī projektu skaits "Ceļu kartes" līnijā nebija liels (18 projekti), tomēr tie sadalījās sīkākos pasākumos, veidojot vislielāko skaitu (117 pasākumi), kas labi atspoguļo šīs līnijas tematisko ieceri – decentralizēt kultūras norises. Iespējams, to ietekmēja arī maksimālā finansējuma ierobežojums (3000 latu) 2013. gadā izsludinātajā atklātajā konkursā apkaimju projektiem.³⁰

7. tabula: Projektu un pasākumu skaits tematiskajās līnijās.

Tematiskā līnija	Projektu skaits	Pasākumu skaits
Okeāna alkas	24	79
Brīvības iela	19	67
Izdzīvošanas komplekts	22	62
Ceļu karte	18	117

30 EKG Rīga 2014 Apkaimju kultūras projektu un pasākumu konkursa nolikums. Pieejams: http://office.riga2014.org/wp-content/uploads/2013/05/Apkaimju-konkursa-Nolikums_08052013.pdf [Skatīts 20.04.2015.]

Dzintara ādere	19	47
Rīgas karnevāls	21	49
Bez tematiskās līnijas	37	67

Avots: EKG Rīga 2014 projektu datu bāze, 2015

Organizatori

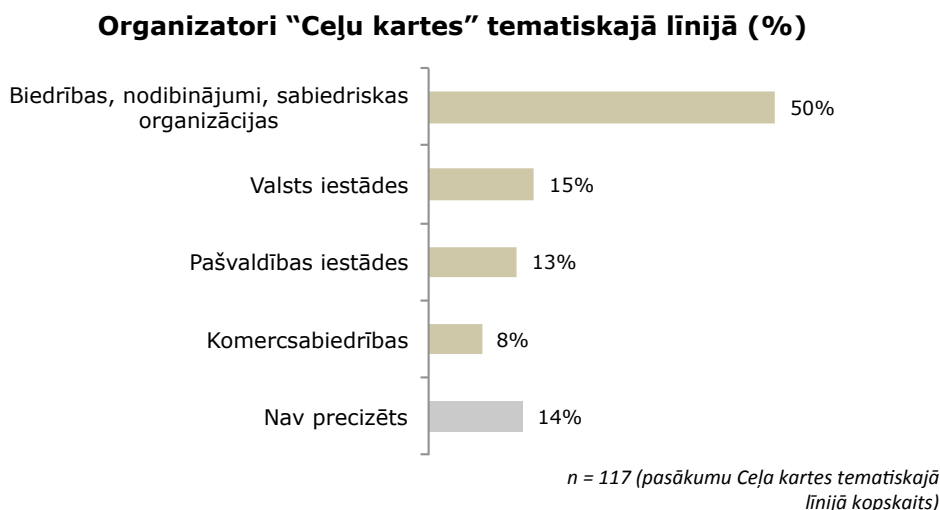
Citu EKG programmu kontekstā parasti tiek analizēts balanss starp projektu organizatoriem pēc to juridiskā statusa un mēroga. Visbiežāk lielākie ieguvēji ir lielās valsts un pašvaldību institūcijas, savukārt neatkarīgie mākslinieki un nevalstiskās organizācijas spēlē maznozīmīgāku lomu.

EKG Rīga 2014 specifika ir salīdzinoši lielais nevalstisko organizāciju skaits, kas piedalījās programmas realizēšanā kā pasākumu organizatori – 47% no pasākumu organizatoriem bija biedrības, nodibinājumi vai sabiedriskas organizācijas (skatīt detalizētāku informāciju nodaļā par Projektu menedžmentu). Valsts institūcijas veido apmēram trešdaļu no pasākumu organizatoriem, bet pašvaldības iestādes un komercsabiedrības – katra 10% no kopskaita. NVO īpatsvars un nelielais pašvaldības organizāciju skaits varētu liecināt par dažādo kultūras organizāciju atšķirīgajiem darbības profiliem, kā arī par menedžmenta kapacitāti, jo projektu atlase pamatā notika atklāta konkursa kārtībā, tātad organizācijai bija jāspēj uzrakstīt pārliecinošs projekta pieteikums un jāiztur atlase.

"Citas EKG parasti mobilizē pašu pilsētu un kultūras infrastruktūras sakārtošanu. Rīga 2014 gadījumā ļoti varēja redzēt to, ka kultūras infrastruktūra ir vājā puse un tā nav pašvaldībai liela prioritāte. Tāpat arī Latvijai diezgan netipiska situācija, ka šāda veida pilsētai, galvaspilsētai ir ļoti maz lielas, nozīmīga mēroga institūcijas, ko viņa pārvalda, piemēram, nav pilsētas teātra, muzeja, kur nu vēl koncertzāle. Iztrūkst Eiropas pilsētām raksturīgas kultūras ne tikai būves, bet arī institūcijas."

Pašvaldības kultūras institūcijām acīmredzot bija mazāka pieredze starptautisku projektu veidošanā, tādēļ, iespējams, tās mazāk piedalījās projektu izstrādē priekš EKG Rīga 2014 programmas. Tomēr arī tematiskajās līnijās, kurās nebija nepieciešams starptautisks vēriens, piemēram, apkaimju projektos, pašvaldību institūcijas piedalījās salīdzinoši mazāk (13%) nekā nevalstiskais sektors (50%).

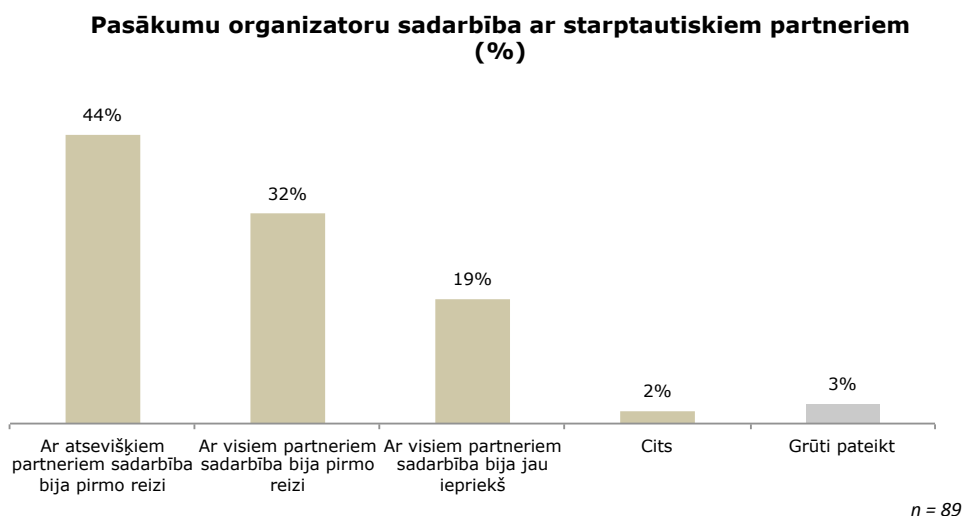
13. attēls: Organizatori "Ceļu kartes" tematiskajā līnijā.



Avots: EKG Rīga 2014 projektu datu bāze, 2015

Projektu veidotāji atzina, ka EKG Rīga 2014 ir sniegusi būtisku ieguldījumu viņu kapacitātes stiprināšanā, kā arī starptautisko kontaktu veidošanā (skatīt nodaļu par projektu menedžmentu). Lielākā daļa pasākumu organizatoru atzīst, ka starptautiskā sadarbība ar partneriem veidojās, tieši pateicoties EKG Rīga 2014.

14. attēls: Pasākumu organizatoru sadarbība ar starptautiskiem partneriem.



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Tā kā turpmākajos gados tāda apjoma finansējums kā 2014. gadā kultūrai nebūs pieejams, rodas jautājums par ilgtspēju un šo starptautisko kontaktu, kā arī menedžmenta potenciāla izmantošanu nākotnē. It īpaši tas attiecas uz nevalstiskā sektora pārstāvjiem, jo finansējums NVO pamatā balstās uz atsevišķiem projektiem piesaistīto īstermiņa finansējumu. Tiesa, paši pasākumu organizatori uzskata, ka lielākā daļa aizsākto sadarbības projektu turpināsies arī pēc 2014. gada (pozitīvi atbild 79% respondentu).

"Man gribētos teikt, ka, no vienas puses, kultūras nozīme ir palielinājusies. No otras puses, mums vēl joprojām ir ļoti nopietni jāstrādā ar visa veida amatpersonām un politiķiem gan valdības, gan pilsētu un pašvaldību līmenī, jo mums kaut kādā veidā vajadzētu pārvarēt to, ka kultūra viņu izpratnē vairāk ir kā tāda spoža broša pie kleitas, bet nevis kā ikdienas nepieciešamība, kas ir jānodrošina visā ikdienas procesā."

"Rīgā dzīve garīgi un fiziski decentralizējās, pateicoties šiem projektiem. Bija svarīgi parādīt, ka kultūra nepastāv tikai centrā un lielās institūcijās, ka kultūra var notikt visur kur, turklāt labā līmenī. Arī ārpus tradicionālajām institūcijām. Tas ir noticis arī iepriekš, bet 2014. gadā tas sasniedza līmeni, kad tika uzskatīts par normu, nevis par ļoti eksperimentālu vai marginālu lietu. Domāju, ka tas turpināsies, jo daudzi NVO un arī kultūras profesionāļi grib būt tuvāk cilvēkiem un darīt lietas atšķirīgi. Cilvēki ir pārliecināti, ka var to darīt, bet tam nepieciešams atbalsts."

Jāsecina, ka ir EKG Rīga 2014 ir atstājusi būtisku ietekmi uz organizatoru kapacitāti un spēju veidot starptautiskus sadarbības projektus. Ilgtermiņā varēs novērtēt arī šīs ietekmes ilgtspēju.

Programmas novērtējums

Kopumā EKG Rīga 2014 programma tiek vērtēta kā ļoti kvalitatīva. 2/3 no aptaujātajiem pasākumu organizatoriem atzīst, ka ir bijusi augsta mākslinieciskā kvalitāte.

15. attēls: EKG Rīga 2014 kopējā kultūras programmas mākslinieciskā kvalitāte.

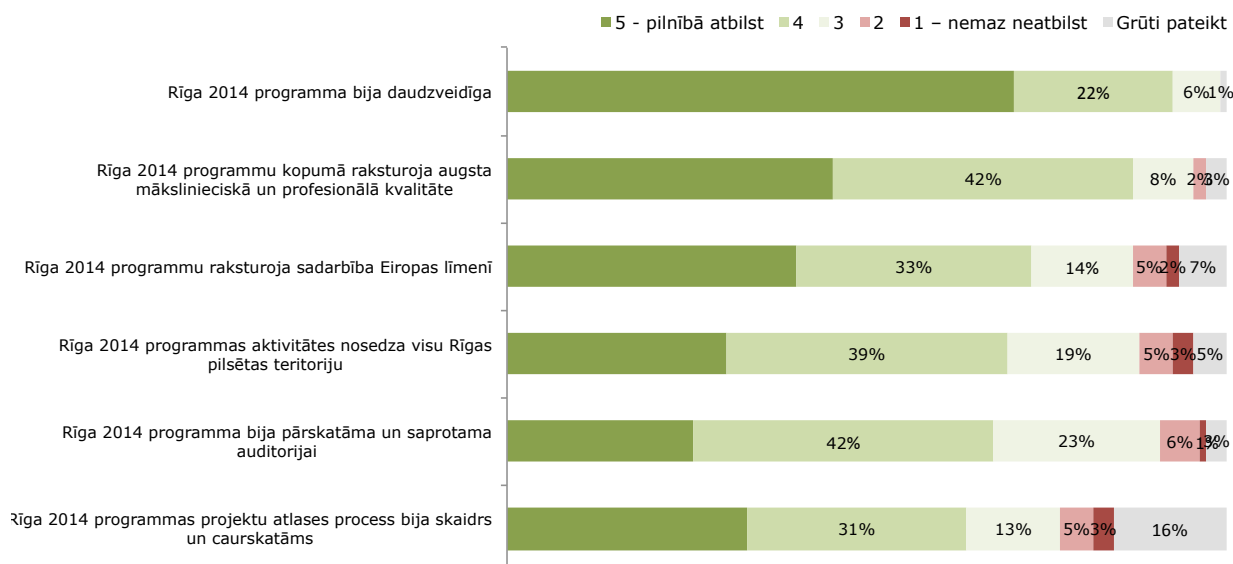


Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Arī pēc citiem kritērijiem organizatoru novērtējums EKG Rīga 2014 programmai kopumā ir ļoti pozitīvs.

16. attēls: EKG Rīga 2014 programmas novērtējums.

Novērtējiet, lūdzu, cik lielā mērā zemāk minētais atbilst vai neatbilst Rīga 2014 (%)

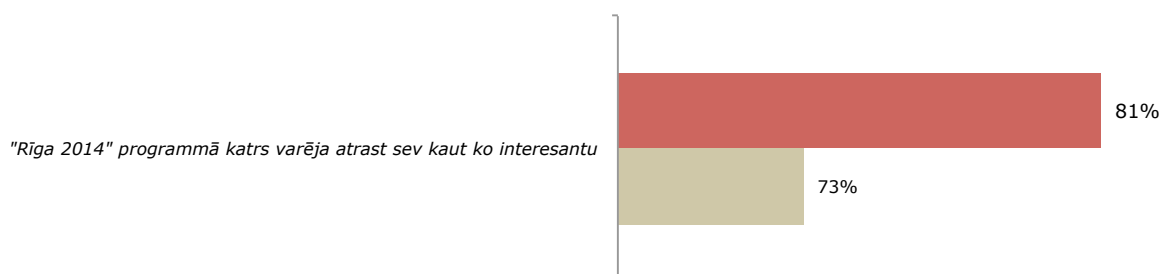


Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Tāpat Latvijas iedzīvotāji programmu vērtē atzinīgi: lielākais vairums Latvijas un Rīgas iedzīvotāju (attiecīgi 73% un 81%) uzskata, ka EKG Rīga 2014 programmā katrs varēja atrast sev interesantus pasākumus.

17. attēls: Latvijas iedzīvotāju uzskati par EKG Rīga 2014).

Latvijas iedzīvotāju uzskati par EKG Rīga 2014 (%)



*Dati par 2015.gadu

n = 1044

Avots: Latvijas iedzīvotāju aptauja, SKDS, 2015

Intervētie eksperti atzīst, ka programma kopumā bija kvalitatīva, balanss starp lieliem pasākumiem un maziem, uz iedzīvotāju iesaisti vērstiem projektiem, bija veiksmīgs. Īpaši tiek atzīmēta plašā mākslas un kultūras pasākumu daudzveidība, kas šajā gadā bija pieejama iedzīvotājiem.

Kultūras dzīves vitalitāte

Aptaujātie eksperti kopumā atzinīgi novērtē EKG Rīga 2014 ietekmi uz kultūras dzīvi kopumā un atzīmē pārmaiņas, ko gads ir atstājis gan uz auditoriju un viņu izpratni par kultūru, gan uz kultūras jomu.

EKG Rīga 2014 ietekme uz sabiedrību skatāma vairākos aspektos: mākslas notikumi ir ietekmējuši cilvēkus personīgi; mainījuši kopējo vērtību izpratni sabiedrībā (patriotisms, lepnums par savu pilsētu un valsti; pilsēta kā Eiropas daļa) un kopienā (tuvākās apkārtnes apzināšanās un sakopšana).

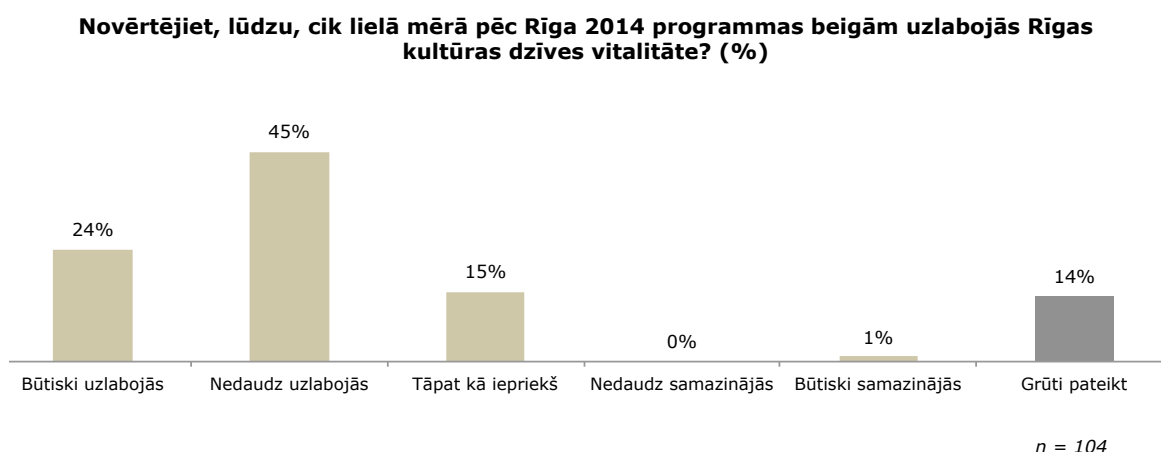
"Mums bija cerība, ka izmaiņas notiks cilvēku prātos, tas, ko nevar viegli izmērīt. (..) Pat, ja viens notikums atstāja ietekmi uz cilvēku, kas aizgāja uz pasākumu, tad tā jau ir gada veiksmē."

"..atklāšana, jo tā atmosfēra – ka šis ir gads visiem, ka visi ir vienlīdzīgi un visi ir vienādi svarīgi..."

"Man liekas, ka tas, ko mēs izdarījām, mēs paplašinājām, ka kultūra ir arī pateikt labrīt kaimiņam, satīrīt aiz sava suņa, darīt lietas kopā, gādāt par savu vidi – ka tā arī ir kultūra."

Tik pat nozīmīga ir ietekme, ko EKG Rīga 2014 norise atstājusi uz kultūras dzīvi kopumā. Apmēram 2/3 no aptaujātajiem EKG Rīga 2014 pasākumu organizatoriem uzskata, ka Rīgas kultūras dzīves vitalitāte ir uzlabojusies.

18. attēls: Pasākumu organizatoru uzskati par Rīgas kultūras dzīves vitalitātes izmaiņām.



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Kā galvenie jāmin šādi ieguvumi: kultūras un mākslas dzīves kvalitātes pieaugums; kultūras izpratnes paplašināšanās (no šaurās mākslas izpratnes uz plašāku – dzīves kvalitātes izpratni); kultūras norišu decentralizācija; organizāciju kapacitātes pieaugums.

"Es ceru, ka kultūras organizācijām tika doti impulsi skatīties ar plašāku redzes loku uz kultūru."

"Mēs iedevām ātrumu nacionālā līmeņa institūcijām."

"LTV katrā ziņā ir sajūta, ka šogad ieguvām daudz, protams, tas, ka iemācījāmies jaunas metodes, piemēram, kā filmēt klasiskās mūzikas koncertus, sadarbības tīkls, kam pievienojāmies. LTV ieguva starptautisko atpazīstamību. Protams, arī cilvēki, kas strādāja kultūras departamentā ieguva lielisku pieredzi. Problēma ir, kā saglabāt šo iedvesmojošo sajūtu, bet jebkurā gadījumā tagad ir labāk, nekā bija."

"Principā viss papildus finansējums, kas nāca 2014. gadā, tas deva milzīgu grūdienu kultūras procesu attīstībā."

"Rīga 2014 ietvaros mediji "pacēla" šo Rīgas mikrorajonu jautājumu, kas iepriekš kopumā nebija tik svarīgs, bet mums tas ir ļoti svarīgi. Dažbrīd bija sajūta, ka mediji pat pārspīlē šo situāciju apkaimēs, rādot veiksmīgus attīstības stāstus, daudzus projektus, kas notiek, bet patiesībā tādu situāciju varētu sasniegt tikai pēc 10 gadiem. Vēl joprojām es saņemu zvanus no žurnālistiem ar aicinājumiem nākt uz intervijām, nesen vēl vadīju lekciju jauniešiem par aktīvu iesaisti, tā kā ir vērojams tāds "sniega bumbas" efekts, arī studenti un pētnieki interesējas par Sarkandaugavu kā par izpētes objektu, piemēru veiksmīgai attīstībai."

Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 būtiski ietekmēja un uzlaboja kultūras dzīves vitalitāti gan Rīgā, gan Latvijas mērogā, ietekmējot gan individuus un sabiedrības grupas, gan kultūras organizatorus.

Ietekme un ilgtspēja

Pavisam konkrēts turpinājums EKG Rīga 2014 norisei ir Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē norise un tās kultūras programmas. Atsevišķi notikumi tika organizēti sadarbībā ar EKG Rīga 2014, kā arī 2014. gadā radītie jaundarbi un kultūras produkti tika iekļauti 2015. gada programmā.

Ilgtermiņā valsts mērogā tiek apspriesta Latvijas kultūras galvaspilsētas ideja – katru gadu citai pilsētai piešķirt šo godu. Tas kopumā liecina par kultūras lomas sabiedrībā palielināšanos.

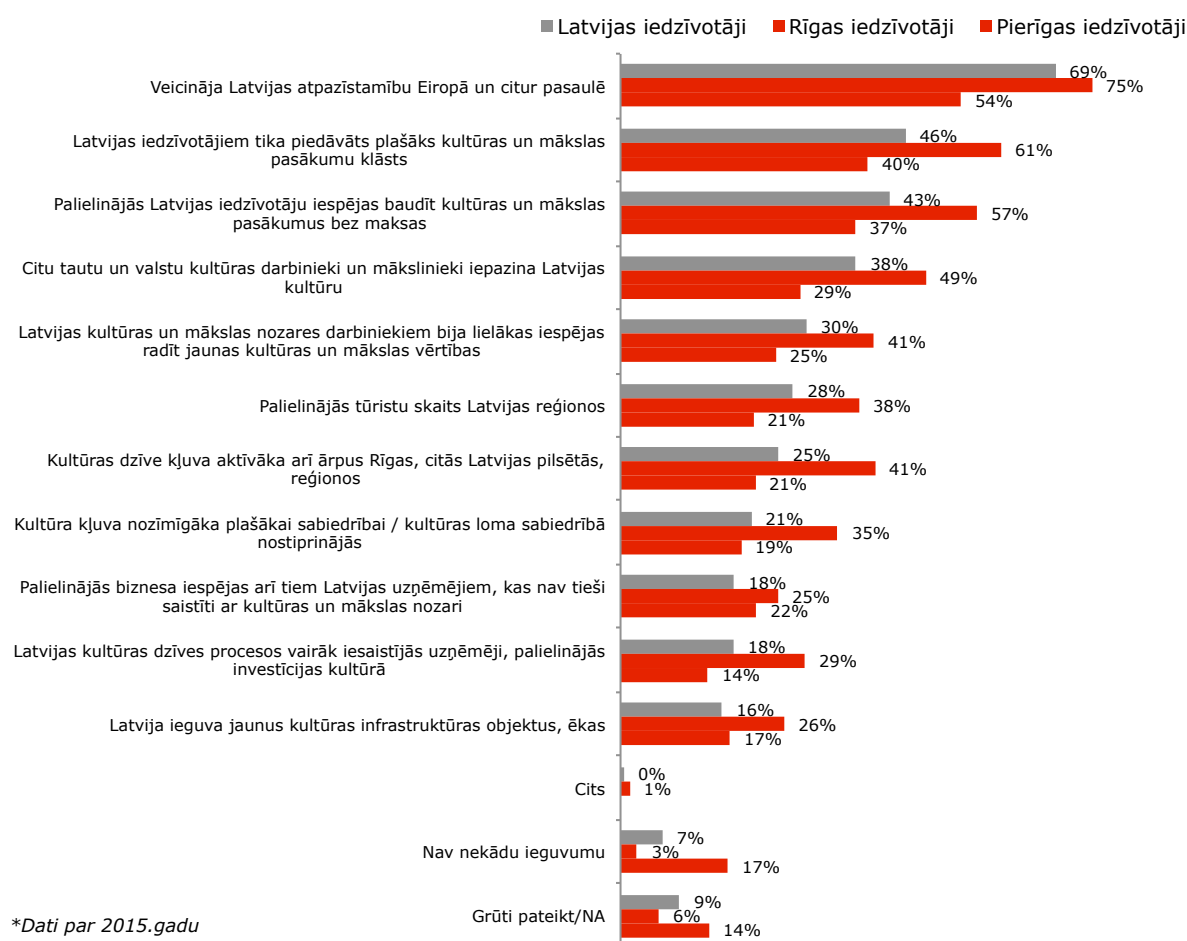
Attiecībā uz programmu tiek minētas daudzas iniciatīvas, kas 2014. gadā ieguva jaunu attīstības pakāpi, notika pirmo reizi, kā arī tiks turpinātas nākamajos gados. Viena no nozīmīgākajām aktivitātēm, kas turpinās, ir Stūra mājas projekts, kuras turpmākā pastāvēšanā un kultūras satura nodrošināšanā ir iesaistījusies Kultūras ministrija. Eksperti un programmas veidotāji min vairākus festivālus, kas tiks rīkoti turpmākajos gados, piemēram, koncerts "Dzimuši Rīgā", Rīgas Starptautiskais kino festivāls, Rīgas fotomēnesis, Starptautiskais ielu mākslas un pasaules mūzikas festivāls "RE RE RĪGA", ielu mākslas festivāls "Blanc Canvas". Latvijas televīzijas komanda atzīst, ka turpinās vairākus no 2014. gadā iesāktajiem raidījumu formātiem, kā arī sadarbosies starptautisku translāciju nodrošināšanā, ja tiks organizēts koncerts "Dzimuši Rīgā". Pateicoties veiksmīgai Pasaules koru olimpiādes norisei, ir piedāvājums 2017. gadā veidot Eiropas koru olimpiādi Rīgā.

Arī Siguldas programmas organizatori min vairākus festivālus, kas 2014. gadā ieguvuši jaunu saturu un vērienu un kas turpināsies nākamajos gados.

"Noteikti Ziemas festivāls, mums ir stādu parāde, kas jau lēnām pārvēršas par festivālu, kur brauc arī no ārzemēm – Somija, Igaunija... Mums ir liels opermūzikas festivāls, kas notiek jau 22 gadus, bet tagad arī veidojam izglītojošas programmas un dažādas apakšprogrammas. Protams, mēs esam interesanta vieta festivāliem – tuvu Rīgai, bet mēs arī ļoti izvērtējam, lai mums būtu īpaši festivāli, kādi nenotiek citur. Blūzs, piemēram, nav citur Latvijā. Jogas festivāls ir izaudzis no mazas iniciatīvas, nu jau ir starptautisks."

19. attēls: Ieguvumi Latvijai no EKG Rīga 2014 norises.

Kādi, jūsuprāt, ir būtiskākie ieguvumi Latvijai kopumā no tā, ka Rīga 2014.gadā bija Eiropas kultūras galvaspilsēta? (%)



Avots: Latvijas iedzīvotāju aptauja, SKDS, 2015

Kopumā visvairāk tieši Rīgas iedzīvotāji novērtē dažādus ieguvumus no EKG Rīga 2014 norises, tomēr arī Latvijas iedzīvotāji atzinīgi vērtē gan to, ka pieaugusi Latvijas un Latvijas kultūras atpazīstamība starptautiskā mērogā, gan to, ka iedzīvotājiem bija daudz lielākas iespējas baudīt dažādus kultūras un mākslas pasākumus, turklāt palielinājās arī kultūras pieejamība.

Programmas izmaksas

EKG Rīga 2014 izdevumi programmai veido 77,5% no kopējiem budžeta izdevumiem. Tas ir salīdzinoši augsts rādītājs, lai gan arī daudzām citām Eiropas kultūras galvaspilsētām programmas izdevumi sastāda apmēram 2/3 no kopējā budžeta³¹.

1.2. Kultūras infrastruktūras objekti

Daudzās Eiropas kultūras galvaspilsētās pilsētas un kultūras infrastruktūras attīstīšana ir bijis ļoti būtisks un programmātisks uzstādījums. Ar infrastruktūru tiek saprastas gan tradicionālās kultūras celtnes, gan ielu apgaismojums un pilsētas infrastruktūra, dārzi un parki, dažās EKG tiek pilnībā renovēti pat atsevišķu rajoni. Bieži EKG norise no pilsētu pašvaldības puses tikusi uztverta kā iespēja un arguments, lai panāktu papildus ieguldījumus infrastruktūrā. Lai arī kultūras infrastruktūras sakārtošanai ir paliekoša un ilglaicīga ietekme arī pēc kultūras gada

31 Palmer-Rae Associates, 2004. European Cities and Capitals of Culture, p. 70. Pieejams: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/cap-part1_en.pdf [skatīts: 15.04.2014.]

beigām, tomēr uz pašu norisi šie procesi mēdz atstāt negatīvu iespaidu – celtniecību pavada negatīva publicitāte, objekti bieži netiek pabeigti laikā, tādejādi ietekmējot programmas norisi.

EKG Rīga 2014 plānošana iesākās 2008. gadā – ekonomiskās krīzes sākumā. Tas tiek minēts kā galvenais arguments, kādēļ pilsēta neplānoja papildus investīcijas infrastruktūras sakārtošanā, kā arī programmas veidotāji neuzstāja uz nepieciešamiem ieguldījumiem infrastruktūrā. Valsts mērogā jau notika Latvijas Nacionālās bibliotēkas celtniecība, kā arī ar Eiropas struktūrfondu atbalstu tika plānota vai jau notika citu kultūras infrastruktūras objektu celtniecība un sakārtošana. Savukārt pilsētas mērogā jāpiemin atbildības dalījums – Rīgas dome atbild par pilsētas infrastruktūru, savukārt nodibinājums "Rīga 2014" – par EKG Rīga 2014 programmas realizāciju, tādēļ formāli EKG Rīga 2014 programmas rīkotāju pārziņā nebija infrastruktūras sakārtošana.

"Jā, mēs saņēmām kritiku par to. Viens projekts bija Nacionālā bibliotēka, kas atvērās pusgadu vēlāk nekā gaidīts, bet tas notika, un atklāšana bija jauka. Bet Rīga 2014 komanda fokusējās uz projektiem. Ieguldījumi pilsētas būvēs nebija mūsu pārziņā, turklāt bija krīzes vidus. Protams, mēs saņēmām kritiku par to pašā sākumā."

Visi kultūras infrastruktūras uzlabošanas vai celtniecības darbi gan valsts, gan pašvaldības mērogā notika neatkarīgi no EKG Rīga 2014 plānošanas. Rīgas pašvaldības pārziņā esošā Kultūras pils "Ziemeļblāzma" pēc rekonstrukcijas tika atklāta 2013. gadā. Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēka tika celta no 2008. gada, tās pabeigšana kavējās, tādēļ EKG Rīga 2014 rīkotājiem atsevišķu projektu norisi nācās pārplānot. Daļēji krīzes ietekmē, daļēji citu iemeslu dēļ citi iesāktie kultūras infrastruktūras sakārtošanas darbi aizkavējās. Vairākas kultūras ēkas šajā gadā bija apmeklētājiem slēgtas, kas vēl vairāk apgrūtināja programmas norisi. Piemēram, Latvijas Nacionālā mākslas muzeja ēka un Jaunā Rīgas teātra ēka šajā gadā tika rekonstruētas.

Tā kā infrastruktūras sakārtošana bija ārpus nodibinājuma "Rīga 2014" kompetences, tad programmas veidotāji apzināti fokusējās uz satura veidošanu neatkarīgi no ēkām vai pat par spīti telpu trūkumam.

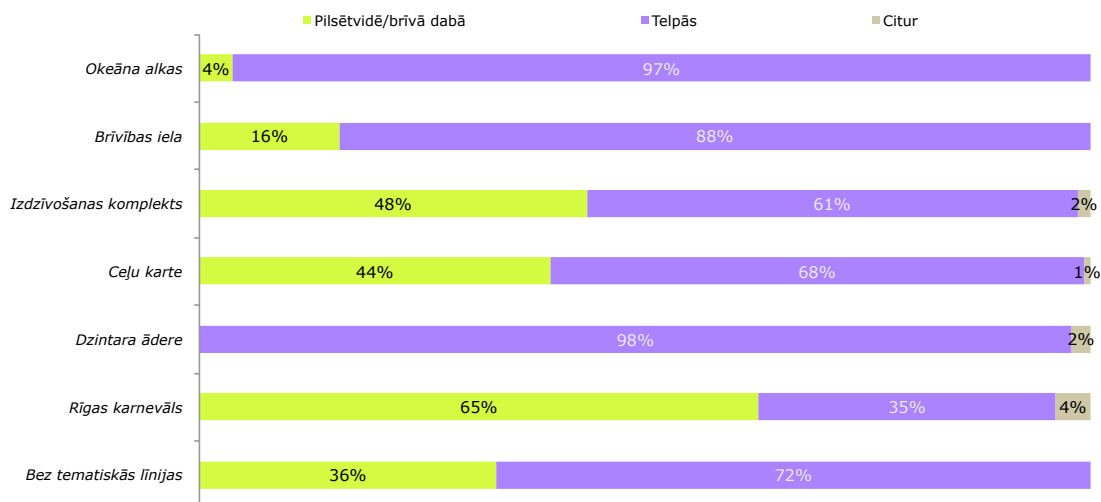
Telpu pieejamība daļēji noteica arī 2014. gada norišu izkārtojumu: aukstajā sezonā pasākumu blīvums bija mazāks nekā siltajā sezonā, kad daudzi pasākumi varēja notikt ārpus telpām.

"Mēs fokusējāmies uz cilvēkiem, tomēr es uzskatu, ka patiesībā pilsēta neizmantoja iespēju. Programmas dramaturģiju lielā mērā noteica infrastruktūras pieejamība. Daudzi pasākumi, festivāli, arī teju visi apkaimju projekti notika siltajā sezonā, kad varēja notikt pasākumi brīvā dabā. Arī tādēļ ziemas sezona bija mazliet tukšāka, jo visas koncertzāles un izstāžu zāles bija aizņemtas. Un mēs iztērējām daudz par daudz naudas, lai aprīkotu visas vecās fabrikas ar gaismu un skaņu. Un tad es sev jautāju, vai ir jēga rādīt brīnišķīgus mākslas darbus tik sliktos apstākļos. Protams, nepatīkami apstākļi kādreiz liek jūtīgāk paskatīties uz mākslas darbu. Bet tas maksā tūkstošus un tā notiek gadiem. Ne jau vienmēr vajag uzbūvēt jaunas ēkas, ir daudzas tukšas ēkas, ko var izmantot. (...) Par infrastuktūru jādomā citās kategorijās – nevis, kā uzbūvēt vēl vienu ēku, bet kā padarīt norises vietu atvērtāku, elastīgāku, funkcionālāku."

Pasākumu analīze liecina, ka 31% EKG Rīga 2014 pasākumi notika pilsētvidē vai brīvā dabā. Atsevišķās tematiskās līnijās brīvā dabā notiekošo projektu īpatsvars ir vēl izteiktāks – to noteica gan tematisko līniju mērķi, gan atbilstošu telpu trūkums. Procentuāli visvairāk pasākumu brīvā dabā notika tematiskajās līnijās "Izdzīvošanas komplekts", "Ceļu karte" un "Rīgas karnevāls".

20. attēls: EKG Rīga 2014 pasākumu norises vieta pēc tematiskajām līnijām.

EKG Rīga 2014 pasākumu norises vieta pēc tematiskajām līnijām (%)



% norādīti attiecībā pret tematiskās līnijas kopējo pasākumu skaitu.

n = 488
*Pasākumiem iespējamās vairākas norises vietas, atbilstu skaits pārsniedz 100%.

Avots: Rīga EKG projektu datu bāze, 2015

Vairāki eksperti norādīja, ka telpu trūkums ietekmēja programmas norisi negatīvi.

"Mums Sarkandaugavā ir tik pat daudz iedzīvotāju kā Cēsīs, kur ir koncertzāle, kultūras nams un bibliotēka, bet mums nav nekā, labi, ka ir vismaz jauniešu centrs. Ja mums nebūtu jauniešu centra, Sarkandaugava būtu visbriesmīgākais Rīgas rajons."

Vienlaikus jāatzīmē arī radoša un novatoriska pieeja publiskās telpas interpretācijā, kas ielika vairākus stūrakmeņus EKG Rīga 2014 programmā: aktivitātes saistībā ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēku; tukšo telpu izmantošana; publiskās telpas sasaiste ar dzīves kvalitātes uzlabošanas projektiem (apkaimes).

Par gada simbolu zināmā mērā kļuva Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēka, lai arī tā netika celta speciāli EKG Rīga 2014. Vēl vairāk – ēkas atklāšanai bija jānotiek agrāk, līdz ar to EKG Rīga 2014 pasākumu norise tika traucēta.

"Mēs satraucāmies par Nacionālo bibliotēku un pārcēlām pasākumus. Mēs kā birojs tur nevarējām neko darīt, tāpēc mēs veicām atklāšanu tā, ka cilvēki neiet iekšā bibliotēkā. Bija paredzēts, ka būs liela izstāde iekšā mājā, mēs pārcēlām šo izstādi un atvērām jūlijā. Mēs adaptējām projektus. Protams, tas mums maksāja nervus, laiku un nedaudz budžeta."

Ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēku saistījās vairāku pasākumu norise, kas iesaistīja lielu iedzīvotāju skaitu (turklāt ne tikai no Rīgas, bet arī no visas Latvijas) un kas kļuva par šī gada simboliskākajiem un jēgpilnākajiem notikumiem: piemēram, akcija "Grāmatu ķēde" 18. janvārī, Gaismas pils atklāšana 28.-29. augustā un karnevāla gājiens bērniem "Gribu iet uz bibliotēku!" 8. septembrī.

2014. gada 18. janvārī notika akcija "Gaismas ceļš – Grāmatu draugu ķēde". Spītējot aukstumam, pasākumā piedalījās vairāk nekā 14 tūkstoši cilvēku no visas Latvijas, tostarp arī no ārzemēm. Piecu stundu laikā no LNB vecās ēkas K. Barona ielā 14 uz jauno ēku Mūkusalas ielā 3 no rokas rokā, cilvēkiem dziedot un gaviļējot, sirsnīgā atmosfērā tika pārnestas aptuveni 2000 grāmatas. Tās tika izvietotas Tautas grāmatu plauktā, kas ēkas ātriņā slejas piecu stāvu augstumā un ir viens no centrālajiem tās interjera

elementiem. Katra no akcijas laikā pārvietotajām grāmatām ir kāda cilvēka dāvinājums LNB – personīgi nozīmīga un īpaša grāmata, kuras titullapā ierakstīts vēstījums vai personisks stāsts, kas saistās ar konkrēto izdevumu. Pasākumam bija arī liela rezonanse daudzās citās pasaules valstīs un medijos – kopskaitā tika publicētas ap 400 publikācijas. Sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku akciju organizēja nodibinājums "Rīga 2014", piesaistot vairāk nekā 100 koordinatorus un 60 brīvprātīgos.

Otra konceptuāla programmas ievirze infrastruktūras izmantošanas kontekstā saistās ar tukšo ēku izmantošanu un apdzīvošanu.

"Pēc krīzes Rīgā bija daudzas tukšas ēkas. Arī Stūra māja. Mēs atradām saturu šai ēkai, kas bija kādus 10 gadus tukša. Cits piemērs ir Boļševička, kas bija daļa no Survival Kit projekta."

Viens no veiksmes stāstiem ir Stūra mājas iedzīvināšana un papildīšana ar saturu. Ēka tika atvērta apmeklētājiem un tajā varēja apskatīt Okupācijas muzeja iekārtoto ekspozīciju, ekskursiju "Čekas pagrabos" gida pavadībā un piecas izstādes – "Draudzības (re)konstrukcija", "Latvieša koferis", "Par spīti visam", "10 lietu stāsti par cilvēku un varu" un "Liktens lietu muzejs". Ēka izraisīja gan plašas publiskas diskusijas par vēstures jautājumiem, gan piesaistīja rekordlielu apmeklētāju interesi (85 645 apmeklētāji). Lai arī sākotnēji nebija skaidrs ēkas liktenis pēc 2014. gada beigām, tomēr tieši EKG Rīga 2014 ietekmē šī ēka arī turpmāk tiks izmantota kultūrvēsturiskām ekspozīcijām un būs atvērta publikai. Pēc Stūra mājas brīvprātīgo – gidu – iniciatīvas un plašāku publisku diskusiju rezultātā projekta tālākus risinājumus uzņēmusies meklēt Kultūras ministrija.

Vēl viena konceptuāla pieeja publiskās telpas veidošanā saistās ar plašāku izpratni par publiskās telpas veidošanu, ne tikai saistībā ar fiziski pieejamām ēkām.

"Infrastruktūra nekad neatrisinās problēmas, ko mēs vismaz ierosinājām kā dienaskārtības jautājumus, piemēram, apkaimes, auditorija, diskusiju kultūra."

It īpaši tas attiecas uz apkaimju projektiem, kas tika īstenoti tematiskajā līnijā "Ceļu karte", kā arī projektiem tematiskajā līnijā "Izdzīvošanas komplekts". Šo projektu ietvaros notika arī nelieli infrastruktūras uzlabošanas darbi (piemēram, tika labiekārtoti pagalmi), bet pats galvenais to mērķis bija saistīts ar dzīves kvalitātes uzlabošanas aspektu, turklāt dzīves kvalitātes pārmaiņas tika sasniegtas caur kultūras projektiem. 40% no aptaujātajiem pasākumu organizatoriem liecina, ka EKG Rīga 2014 ir uzlabojusi dzīves kvalitāti Rīgas pilsētas apkaimju iedzīvotājiem.

Jāsecina, ka, no vienas puses infrastruktūras sakārtošana nebija EKG Rīga 2014 prioritāte un atbilstošu telpu trūkums negatīvi ietekmēja programmas norisi. No otras puses, EKG Rīga 2014 programmā infrastruktūra un publiskā telpa tika interpretēta novatoriski un kļuva par būtisku programmas daļu. Tas īpaši attiecas uz tādiem aspektiem kā iedzīvotāju iesaiste, tukšo ēku izmantošana un papildīšana ar jaunu saturu, kā arī publiskās telpas un dzīves kvalitātes sasaiste.

1.3. Inovatīvi radoši produkti

EKG Rīga 2014 pieteikumā radošums tiek definēts ļoti plaši un norādītas dažādas formas, kā tas izpaudīsies programmā. Minēti šādi būtiskākie radošuma izpausmes veidi: ikviena rīdzinieka radošums tiks stimulēts caur līdzdalību; radoša sadarbība kā pamats dzīves vides sakārtošanai; radošo industriju attīstība un starpdisciplināra sadarbība; eksperimentāla pieeja jaunu ideju radīšanai; radoša tehnoloģiju izmantošana³². Visi šie aspekti programmā

³² Force Majeure: Rīgas pieteikums Eiropas kultūras galvaspilsētas statusam 2014. gadā, 21.lpp. Pieejams: http://office.riga2014.org/wp-content/themes/BLANK/images/Rigas_pieteikums_Force_majeure_lv.pdf [Skatīts 01.04.2015.]

ir integrēti dažādās tematiskajās līnijās, vairākas no šīm radošuma izpausmēm (līdzdalība, apkaimes, radošie kvartāli) tiks analizēts nodaļā par Kultūras pieejamību un līdzdalību.

Būtiskākais EKG Rīga 2014 ieguldījums inovatīvu radošu projektu veidošanā ir pasūtīto jaundarbu daudzums dažādās kultūras nozarēs un izglītojošie projekti radošajiem cilvēkiem un menedžeriem.

Pasūtīto jaundarbu skaits nav precīzi izmērāms, jo EKG Rīga 2014 ieguldījuma pakāpe dažādos projektos atšķiras, tomēr EKG Rīga 2014 ir bieži kalpojusi par katalizatoru un ierosinātāju. Tajā pašā laikā projektu veidotāji piesaistīja līdzfinansējumu projektu pilnvērtīgai realizēšanai. Eksperti atzīst, ka jaunradītie darbi mūzikā, operā, teātrī un citās nozarēs ir viens no būtiskākajiem un paliekošākajiem ieguvumiem.

"Es domāju šis gads dod lielu ietekmi jaundarbos gan mūzikā, gan teātrī. Pacēla radošuma līmeni."

EKG Rīga 2014 programmas ietvaros tiek aranžētas kora dziesmas, sarakstītas un iestudētas vairākas operas, uzņemtas filmas un veidoti televīzijas raidījumi, veidotas lielākas un mazākas izstādes, izdotas grāmatas. Daļa no šiem radītajiem mākslas un kultūras produktiem iekļauti Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē kultūras programmā³³, kā arī turpinās to izplatīšana citu pasākumu ietvaros. Turklāt jāatzīmē, ka lielākā daļa no jaundarbu pasūtījumiem tika veikti vietējiem māksliniekiem nevis pasūtīti ārpus Latvijas.

"Tagad ir izveidojies vesels jaundarbu saraksts, kuri pēc būtības savu dzīvi tikai uzsāk. Protams, tālāk ir jautājums par to dzīves ilglaicību un to, kādā veidā tie aizies mākslinieciskajā apritē, bet (...) šī ir bijusi iespēja māksliniekiem radīt, jo līdz šim nav bijis tāds gads, kad mēs radām tik daudz, ja mēs skaitām visu kopā, vairāk par 50-60 jaundarbiem dažādās jomās. Mums nav bijis gads atjaunotās Latvijas vēsturē, kad tiek uzrakstītas vairākas nacionālās operas. Patiesībā ir notikusi diezgan nozīmīga kultūras mantojuma papildināšana."

Daudzi projektu veidotāji domāja arī par jaundarbu multiplicējošo efektu: tika izveidoti izstāžu katalogi, izdotas grāmatas, nodrukātas nošu partitūras u.tml.

Kā blakus ieguvums jāatzīmē arī izglītojošās aktivitātes kultūras nozares profesionāļiem dažādās jomās. Programmas veidotāji atzīst, ka vietējo mākslinieku un kultūras profesionāļu izglītošana ir bijis viens no EKG Rīga 2014 uzdevumiem.

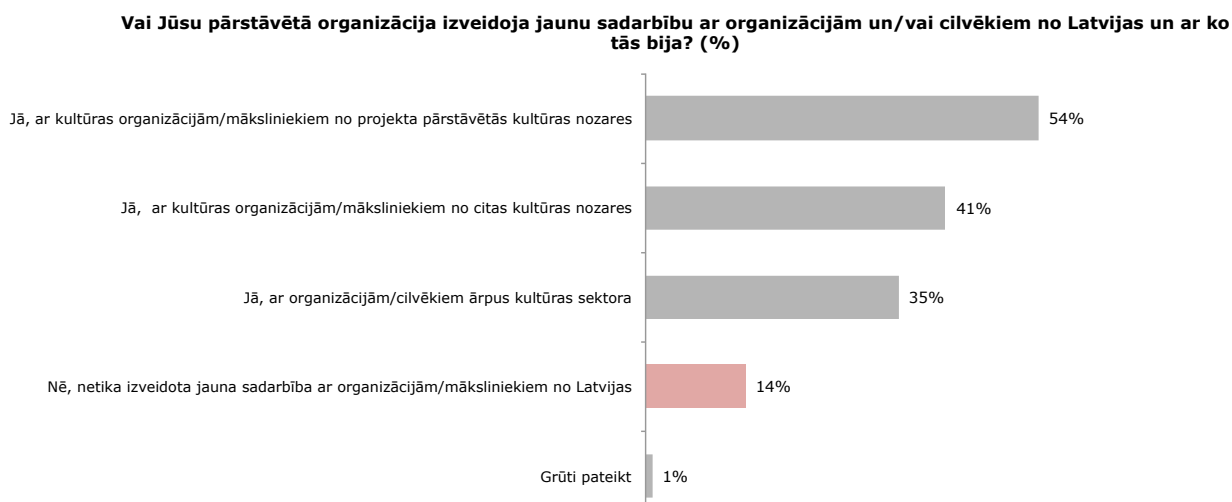
Jāsecina, ka inovatīvu radošu produktu veidošana ir bijusi pamatā visai EKG Rīga 2014 programmai. Lai arī kvantitatīvi rezultāti nav precizējami, jo EKG Rīga 2014 ieguldījuma pakāpe dažādos projektos atšķiras, tomēr ieguldījums ir būtisks vairākās jomās: jaundarbu pasūtīšana, ierosināšana, radīšana; radīto jaundarbu izrādīšana publikai 2014. gada ietvaros un pēc tam; darbu izplatīšana citos formātos (piemēram, publikācijas); kultūras profesionāļu izglītošana.

1.4. Jaunas sadarbības formas

Viens no EKG Rīga 2014 programmas uzstādījumiem bija veidot sadarbību starp dažādu nozaru kultūras un mākslas jomu cilvēkiem, kā arī attīstīt starpnozaru sadarbību. EKG Rīga 2014 veicināja jaunu sadarbības veidošana lielā mērā, jo tikai 14% no aptaujātajiem pasākumu organizatoriem saka, ka nav izveidojuši jaunas sadarbības Latvijas mērogā. Savukārt vairāk nekā puse respondentu apliecina, ka ir izveidojuši jaunu sadarbību savas nozares ietvaros, bet būtiski liels skaits – attiecīgi 41% un 35% respondentu – ir veidojuši sadarbību ar kultūras organizācijām/cilvēkiem no citas kultūras nozares vai organizācijām/cilvēkiem ārpus kultūras nozares.

33 <https://eu2015.lv/lv/latvija/kulturas-programma>

21. attēls: Jaunu sadarbību veidošana ar organizācijām un cilvēkiem no Latvijas.

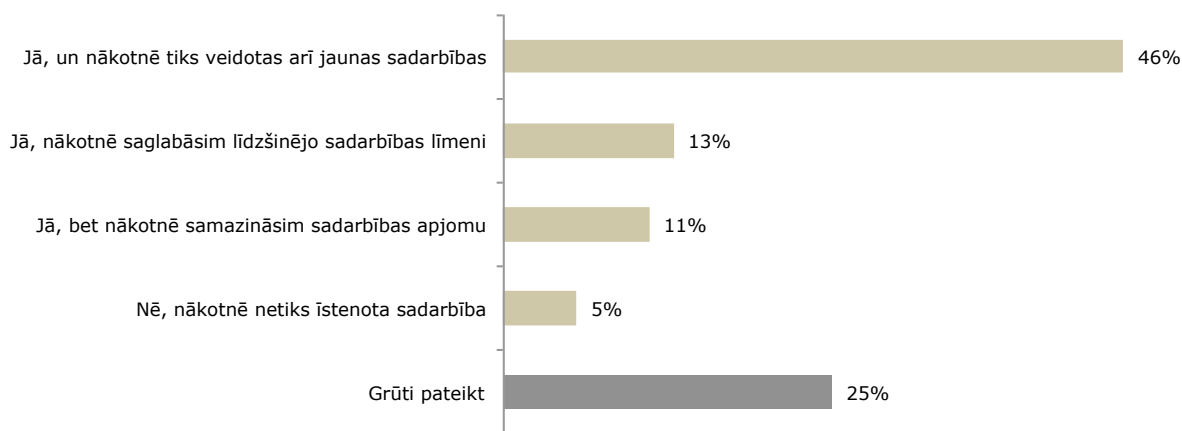


Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Būtiski, ka vairāk nekā puse pasākumu organizatoru plāno nākotnē sadarbību saglabāt vismaz 2014. gada līmenī.

22. attēls: Jauno sadarbību ar organizācijām un cilvēkiem no Latvijas turpināšana pēc 2014. gada.

Vai šī jaunā sadarbība ar organizācijām un/vai cilvēkiem no Latvijas turpināsies pēc 2014.gada? (%)



n = 110

Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Eksperti apliecina, ka EKG Rīga 2014 norise rosināja projektu veidotājus veidot jaunas sadarbības. Īpaši tiek novērtēta sadarbība starp dažādām kultūras nozarēm, kā arī izveidotās sadarbības starp kultūras un citām jomām.

"Viens ir Rīgas attīstība, šīs divas aktivitātes – apkaimes un radošie kvartāli. Otrkārt, foto un filmu nozares. Mūsu programmas laikā tika radīti festivāli – foto festivāls un filmu festivāls. Agrāk bija daudz diskusiju un mēģinājumi radīt starptautiskus festivālus, bet mums kaut kā izdevās apkopot visu filmu sektoru un izveidot šo starptautisko filmu festivālu. Ceru, ka viņi to turpinās."

Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 ir devusi nozīmīgu ieguldījumu jaunu sadarbību veidošanā Latvijas mērogā, turklāt šīs sadarbības lielā mērā turpināsies arī pēc 2014. gada.

2. Kultūras pieejamība un līdzdalība

2.1. Pasākumu veidi un to atbilstība dažādu sociālu grupu kultūras vajadzībām

EKG Rīga 2014 kultūras pasākumu skaits un programmas iedalījums aprakstīts Novērtējuma sadaļā, kā arī nodaļā 3.2. Kultūras programmas raksturojums. Tādēļ šajā nodaļā analizēsim programmas struktūru, pamatā skatoties no auditorijas perspektīvas un analizējot programmas atbilstību dažādu sociālo grupu vajadzībām un vēlmēm.

Kā jau minēts ziņojumā, EKG Rīga 2014 programma iedalīta sešās tematiskajās līnijās. Tomēr iedalījums ir vairāk tēlaini tematisks, tas tikai daļēji iezīmē atbilstību dažādām mērķauditorijām. Precīzākas norādes par mērķauditoriju iezīmē tikai divas tematiskās līnijas – “Ceļu karte” un “Izdzīvošanas komplekts”. “Izdzīvošanas komplekts” uz sadarbību aicina radošo kvartālu iemītniekus un pagalmu iedzīvotājus. Tematiskā līnija “Ceļu karte” jau programmas uzstādījumā skaidri iezīmē, ka šiem projektiem ir konkrēta mērķauditorija – proti, apkaimju iedzīvotāji. Pārējās tematiskās līnijas katra iekļauj projektus dažādām mērķauditorijām – elitārai publikai, plašam iedzīvotāju lokam, auditorijai ar dažādiem sociāldemogrāfiskiem profiliem (bērniem, ģimenēm, senioriem u.tml.). Daudzveidība ir ļoti liela, intervētie eksperti atzīst, ka katrs programmā varēja atrast sev piemērotus pasākumus. To apliecina arī Latvijas iedzīvotāju aptauja, jo 73% respondentu rīdzinieku, 66% respondentu Latvijas iedzīvotāju atzina, ka katram Latvijas iedzīvotājam bija iespējas apmeklēt Rīga 2014 pasākumus, bet vēl vairāk – attiecīgi 81% un 73% respondentu atzina, ka Rīga 2014 programmā katrs varēja atrast sev kaut ko interesantu. Turklāt iedzīvotāji izsaka ne tikai kopēju apmierinātību ar EKG Rīga 2014 norisēm, bet liecina, ka viņi arī ir apmeklējuši pasākumus. Īpaši liels apmeklētāju īpatsvars ir rīdzinieku vidū. Lielākā daļa EKG Rīga 2014 projektu organizatoru novērtē, ka Rīga 2014 programma bija daudzveidīga: 70% respondentu programmas daudzveidību novērtē ar augstāko atzīmi “5” (pilnībā atbilst), bet vēl 22% – ar atzīmi “4”.

Jāsecina, ka tematisko līniju iedalījums nav saistīts ar konkrētu mērķauditoriju noteikšanu. Lielākā daļa organizatoru visās tematiskajās līnijās projektus veidoja dažādām iedzīvotāju grupām. Tāpat viņi ir veikuši aktivitātes, lai sasniegtu pēc iespējas daudzveidīgāku mērķauditoriju.

EKG Rīga 2014 auditorija

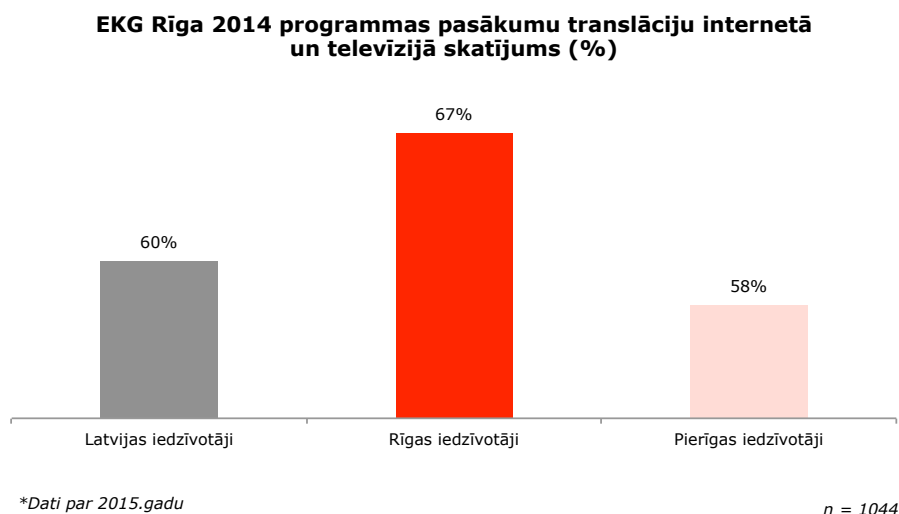
Kopumā EKG Rīga 2014 projekti ir sasnieguši ļoti lielu auditoriju – gan vērtējot pēc kopējā kultūras patēriņa līmeņa, gan pēc apmeklējumu skaita.

23. attēls: EKG Rīga 2014 programmas pasākumu apmeklējums (vismaz vienu reizi 2014. gadā).



Programmas veidotāji auditorijas palielināšanu sasniedza, daudziem pasākumiem nodrošinot tiešraides internetā, kā arī televīzijā un radio.

24. attēls: EKG Rīga 2014 programmas pasākumu translāciju internetā un televīzijā skatījums.



Avots: Latvijas iedzīvotāju aptauja, SKDS, 2015

EGK Rīga 2014 pasākumu apmeklējums sasniedza vismaz 1,6 miljonus (neskaitot auditoriju televīzijā, radio un internetā, kā arī atsevišķus pasākumus, kam nav precizēts auditorijas apjoms). Kā viens no lielākajiem pasākumiem jāmin 8. Pasaules koru olimpiāde.

8. Pasaules koru olimpiāde notika 2014. gada 9.-19. jūlijā, tās ietvaros notika 177 pasākumi, kas pulcēja 27 000 dalībnieku.

Veiksmīgas bija arī daudzas izstādes, kas ar starptautiski augstvērtīgo saturu piesaistīja plašu apmeklētāju loku, tādējādi palielinot arī kopumā muzeju auditoriju 2014. gadā. Tabulā var aplūkot atlasītus datus par izstāžu apmeklējumu. Īpašu interesi piesaistīja projekts "Stūra māja", kuras ietvaros bija apskatāmas izstādes un ēka gida pavadībā. To apmeklēja 85 645 reizes.

Stūra māja bija atvērta no 2014. gada 1. maija līdz 19. oktobrim, piedāvājot apmeklēt Okupācijas muzeja iekārtoto ekspozīciju, ekskursiju "Čekas pagrabos" gida pavadībā un piecas izstādes – "Draudzības (re)konstrukcija", "Latvieša koferis", "Par spīti visam", "10 lietu stāsti par cilvēku un varu" un "Liktens lietu muzejs", kas no dažādiem skatpunktiem traktēja cilvēka un varas attiecības pagātnē, kuras joprojām iespaido mūsu šodienas apziņu.

8. tabula: EKG Rīga 2014 izstādes (izlase; apmeklējumu skaits).

Nosaukums	Apmeklējumu skaits
Sāmu ģimenes astoņi gadalaiki	6300
Dzintars laiku lokos	70000
1914 izstāde	15154

Vija Celmiņa. Dubultā realitāte.	19646
Dzintars: mīti un zinātne	12830
Izstāde "Kino trofejas"	7000
Stūra māja	85645
Dzintars – Baltijas jūras dārgakmens	13500
Starptautiska laikmetīgās mākslas izstāde "Horizontu meklējot"	5150
Izstāde "1514. Grāmata. 2014"	11000
Gustavs Klucis (1895–1938). Kāda eksperimenta anatomija	12000
Tutanhamona dzintars	4500

Avots: EKG Rīga 2014

Arī partnerpilsēta Sigulda veiksmīgi piesaistīja ne tikai vietējo iedzīvotāju interesi, bet apmeklētājus no Rīgas, citām vietām Latvijā un ārvalstu tūristus.

9. tabula: Pasākumi EKG Rīga 2014 partnerpilsētā Siguldā (izlase, apmeklējumu skaits).

Ziemas festivāls	12000
Vasaras saulgrieži Siguldā	3500
Muzikālās brokastis Siguldas Jaunās pils dārzā	5000
V Blūza svētki	3052
Arheoloģijas un arhitektūras pieminēklis - Turaidas pilij - 800	2000
XXII Starptautiskie Opermūzikas svētki Siguldā	9480
Dabas koncertzāle, Siguldā	9000
24. Latvijas riteņbraucēju Vienības brauciens, Sigulda	6000
Mores kaujai 70	2600

Avots: EKG Rīga 2014

Siguldā palielinājās starptautisko tūristu skaits, šajā laikā, kad mēs bijām EKG partneris, esam pat dabūjuši Eiropas pievilcīgākās mazpilsētas statusu, pateicoties mediju vizītēm, ko Rīga kā sadarbības partneris mums nodrošināja. (..) Ļoti regulāras bija arī tūroperatoru un starptautisko mediju vizītes.

Lai gan starptautiskā auditorija klātienē neveidoja būtisku auditorijas daļu EKG Rīga 2014 pasākumos, tomēr ļoti plaša auditorija tika sasniegta caur LTV sadarbības projektiem ar citu

valstu televīzijām un Eiroradio tiešraidēm. Precīzi auditorija nav aprēķināma, bet tā lēšama miljonos.

Eiroradio tiešraides Rīga 2014 koncertiem

- *Eiroradio nedēļa (9 koncerti no 27. oktobra līdz 2. novembrim un arī operas "Valentīna" pirmizrāde 5. decembrī) – kopā 61 EBU dalībvalstī paņemti šie ieraksti/tiešraides*
- *M. Jansona un Bavārijas RSO koncerts LNO 7. novembrī – 14 dalīborganizācijas (tiešraidē ņēma Rumānijā, Igaunijā un Bavārijas un Vidusvācijas raidorganizācijās)*
- *Ingas Kalnas solokonzerts "Bel canto" 17. maijā – ierakstu pārraidījušas 6 EBU raidorganizācijas*
- *Kora "Kamēr..." programma "Amber songs" 16. martā – ierakstu pārraidījušas 3 EBU raidorganizācijas*
- *Projekts "Pasijas. Bahs. Rīga" – ierakstu pārraidījušas 15 EBU raidorganizācijas*
- *Projekts "Dzimuši Rīgā" 6. jūlijā – ierakstu pārraidījušas 10 EBU raidorganizācijas*
- *Projekts "World Choir Games" Sakrālās mūzikas koncerts 15. jūlijā – ierakstu pārraidījušas 3 EBU raidorganizācijas*
- *Festivālā "Avanti" Gala koncerts "Ceļojumu gadi" – ierakstu pārraidījušas 6 EBU raidorganizācijas*
- *Andrejs Korobeiņikovs un orķestris "Kremerta Baltica" 9. martā "Gors" – ierakstu pārraidījušas 8 EBU raidorganizācijas*
- *G. Krēmers un orķestris "Kremerata Baltica" – "Žanis un Johanna. Mīlestība" 3. jūlijā Lielajā ģildē – ierakstu pārraidījušas 11 EBU raidorganizācijas*

Avots: EKG Rīga 2014

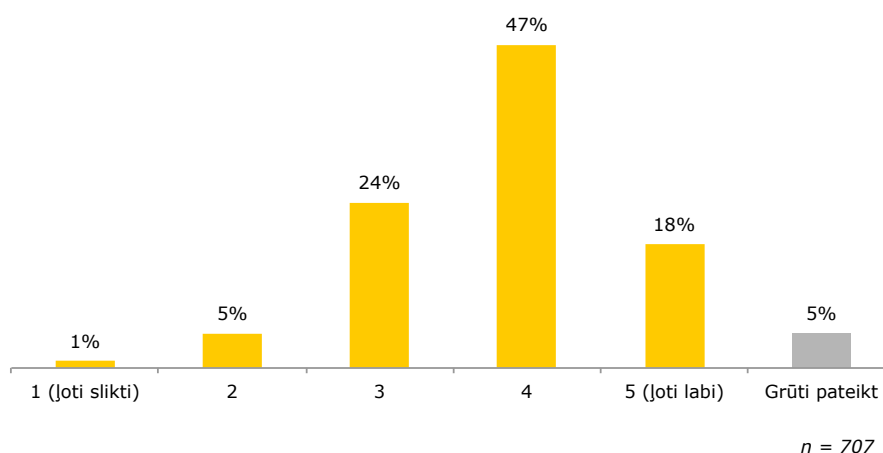
Auditorijas apmierinātība

Auditorija, kas apmeklējusi EKG Rīga 2014 pasākumus, kopumā ir apmierināta – vidējais vērtējums ir 3,8 punkti no 5 punktiem. Vairāk nekā puse respondentu (65%) pasākumus vērtē kā labus un ļoti labus.

25. attēls: EKG Rīga 2014 programmas pasākumu novērtējums.

EKG Rīga 2014 programmas pasākumu novērtējums (5 ballu skalā) (%)

Vidējais vērtējums 3,8



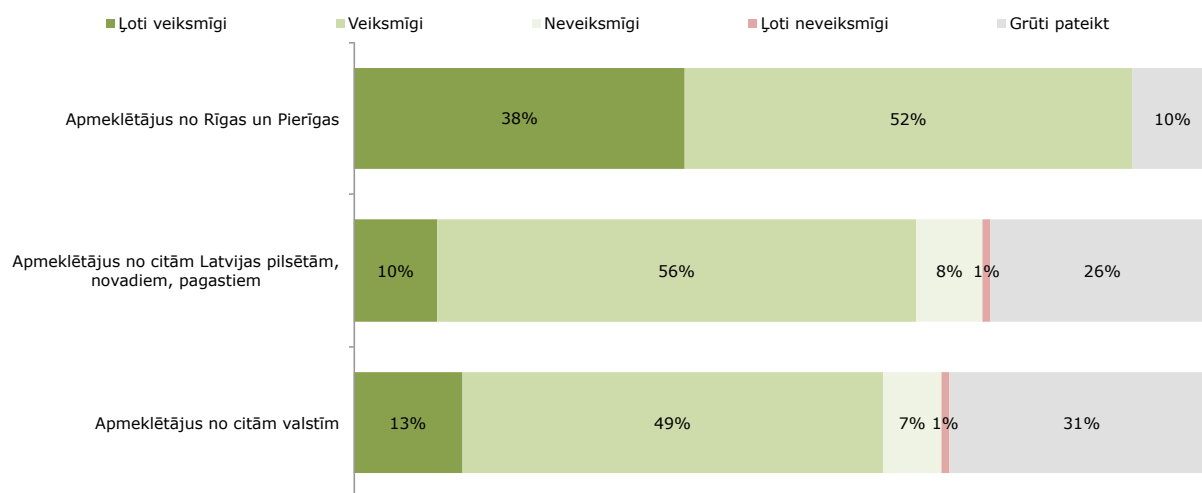
Avots: EKG Rīga 2014 pasākumos veiktās apmeklētāju aptaujas

Auditorijas sociāli demogrāfiskais raksturojums

EKG Rīga 2014 visvairāk piesaistīja apmeklētājus no Rīgas un Pierīgas, tomēr arī Latvijas iedzīvotājiem kopumā bija iespējas kļūt gan par pasākumu apmeklētājiem klātienē, gan netieši – caur translācijām. EKG Rīga 2014 pasākumos veiktās apmeklētāju aptaujas (izlase: 1047) liecina, ka 77,7% respondentu bija no Rīgas un Pierīgas, pārējie lielākoties no Latvijas reģioniem, bet tikai 1,4% apmeklētāju bija ieradušies no ārvalstīm. Pasākumu organizētāji vaicāti, cik veiksmīgi Rīga 2014 spēja piesaistīt apmeklētājus no dažādām vietām, atzinīgi novērtē Rīgas un Pierīgas apmeklētāju piesaistes stratēģijas.

26. attēls: EKG Rīga 2014 spēja piesaistīt apmeklētājus no dažādām vietām.

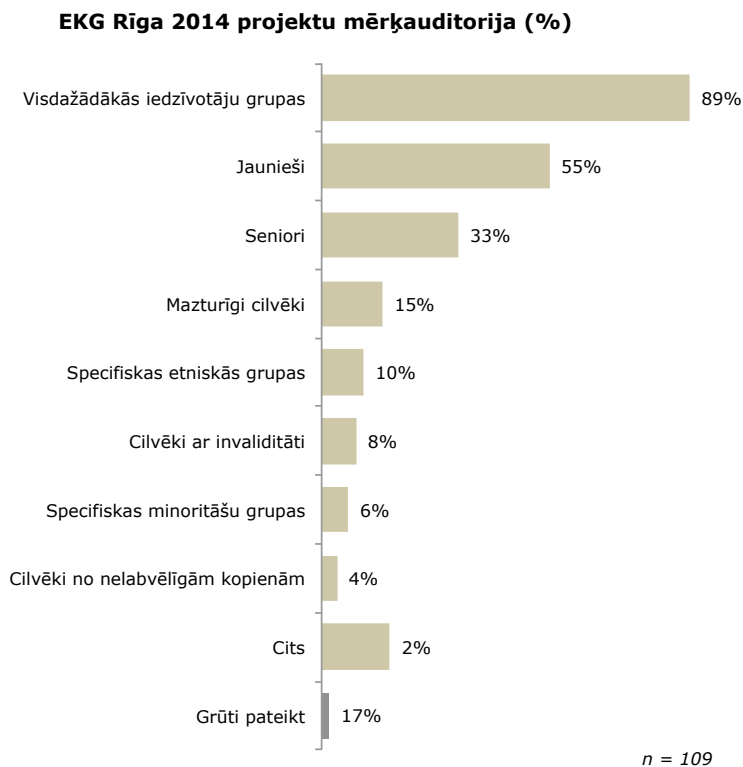
Novērtējiet, lūdzu, cik veiksmīgi vai neveiksmīgi Rīga 2014 kā Eiropas kultūras galvaspilsēta spēja piesaistīt apmeklētājus! (%)



n = 104

EKG Rīga 2014 projektu veidotāji ir centušies piesaistīt dažādas mērķauditorijas grupas, visbiežāk projektus apzināti veidojot visām auditorijas grupām. Tomēr kā atsevišķas mērķgrupas samērā bieži norādīti arī jaunieši (55% respondentu) un seniori (33%).

27. attēls: EKG Rīga 2014 projektu mērķauditorija.

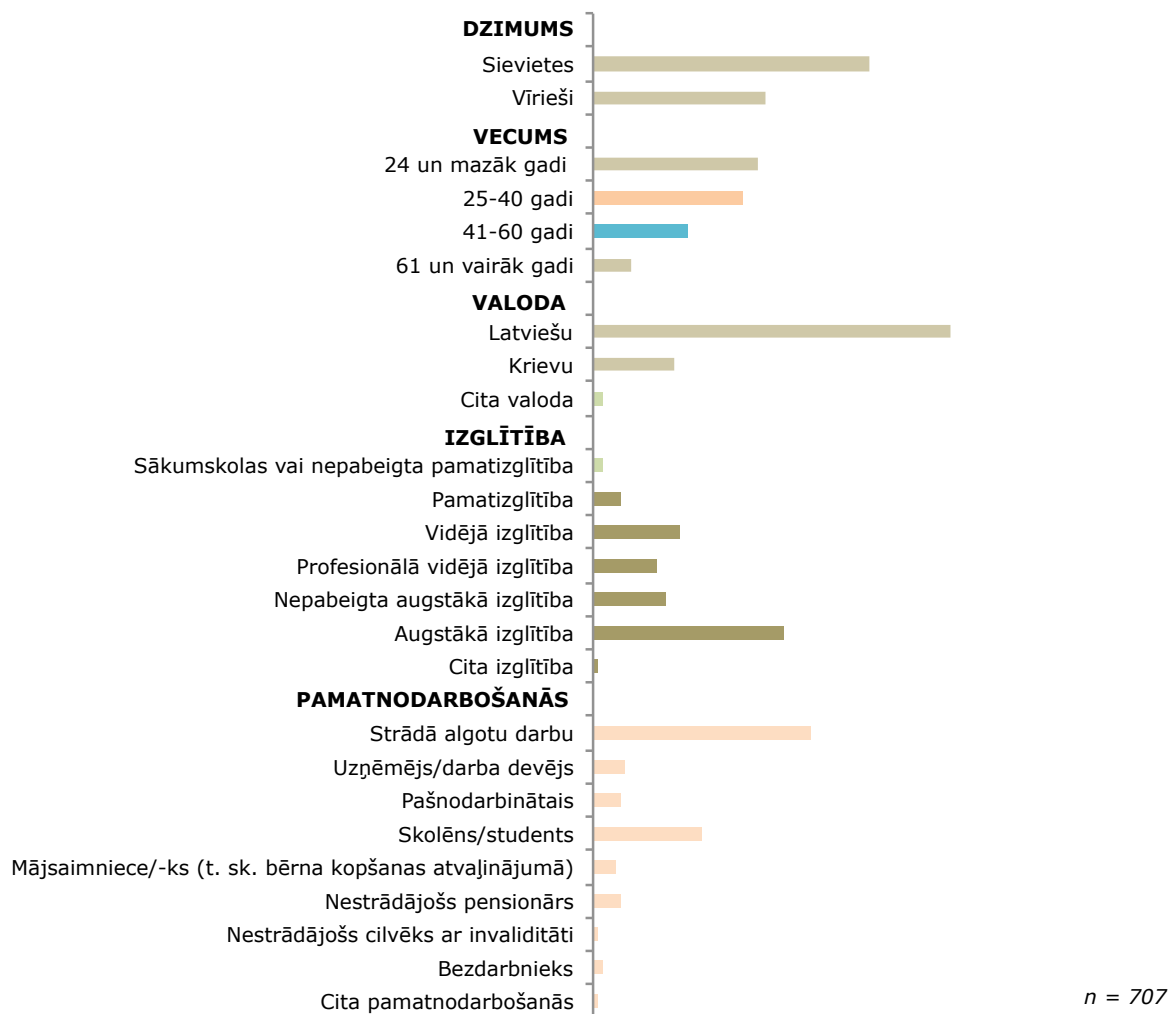


Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Kopumā EKG Rīga 2014 apmeklētāju vidū biežāk ir bijušas sievietes (64% no respondentiem); apmeklētāju vidū dominēja iedzīvotāji ar augstāko izglītību (42%, vēl 16% ar nepabeigtu augstāko izglītību), tomēr samērā liels skaits apmeklētāju ir ar vidējo vai profesionālo vidējo izglītību (33%). Vairums apmeklētāju ģimenē lieto latviešu valodu (gandrīz 80% respondentu). Vecuma ziņā Rīga 2014 pasākumi vienlīdz sasnieguši dažādas vecuma grupas. Visvairāk pasākumus apmeklēja strādājošie un studenti.

28. attēls: EKG Rīga 2014 apmeklētāju sociāldemogrāfiskais profils

EKG Rīga 2014 apmeklētāju sociāldemogrāfiskais profils (%)



Avots: EKG Rīga 2014 pasākumos veiktās apmeklētāju aptaujas

Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 apmeklētāju profils ir līdzīgs kultūras apmeklētājiem Latvijā kopumā.

2.2. Līdzdalība

Kultūras līdzdalības pasīvo formu – pasākumu apmeklējumu – analizējam iepriekšējā apakšnodaļā. EKG Rīga 2014 lielu nozīmi pievērša arī aktīvajai iedzīvotāju iesaistīšanai un līdzdalībai. Šajā apakšnodaļā apskatīsim svarīgākos līdzdalības aspektus – iedzīvotāju aktīvu līdzdalību pasākumos; nevalstisko organizāciju dalību EKG Rīga 2014 projektu īstenošanā un brīvprātīgo iesaisti organizatoriskajos darbos.

Iedzīvotāju iesaiste kā dalībniekiem

Gan programmas mērķi, gan atsevišķas programmas daļas paredzēja aktīvu iedzīvotāju iesaisti, pat vēl vairāk – vēlējās līdzdarbībai aktivizēt ikvienu rīdzinieku³⁴. Kopumā iedzīvotāji biežāk vēlas būt tikai skatītāji: EKG Rīga 2014 pasākumu apmeklētāju aptaujas (respondentu skaits – 1047) dati liecina, ka 68% respondentu dod priekšroku būt tikai skatītājam, tikai 21% respondentu atzīst, ka patīk pasākumos līdzdarboties.

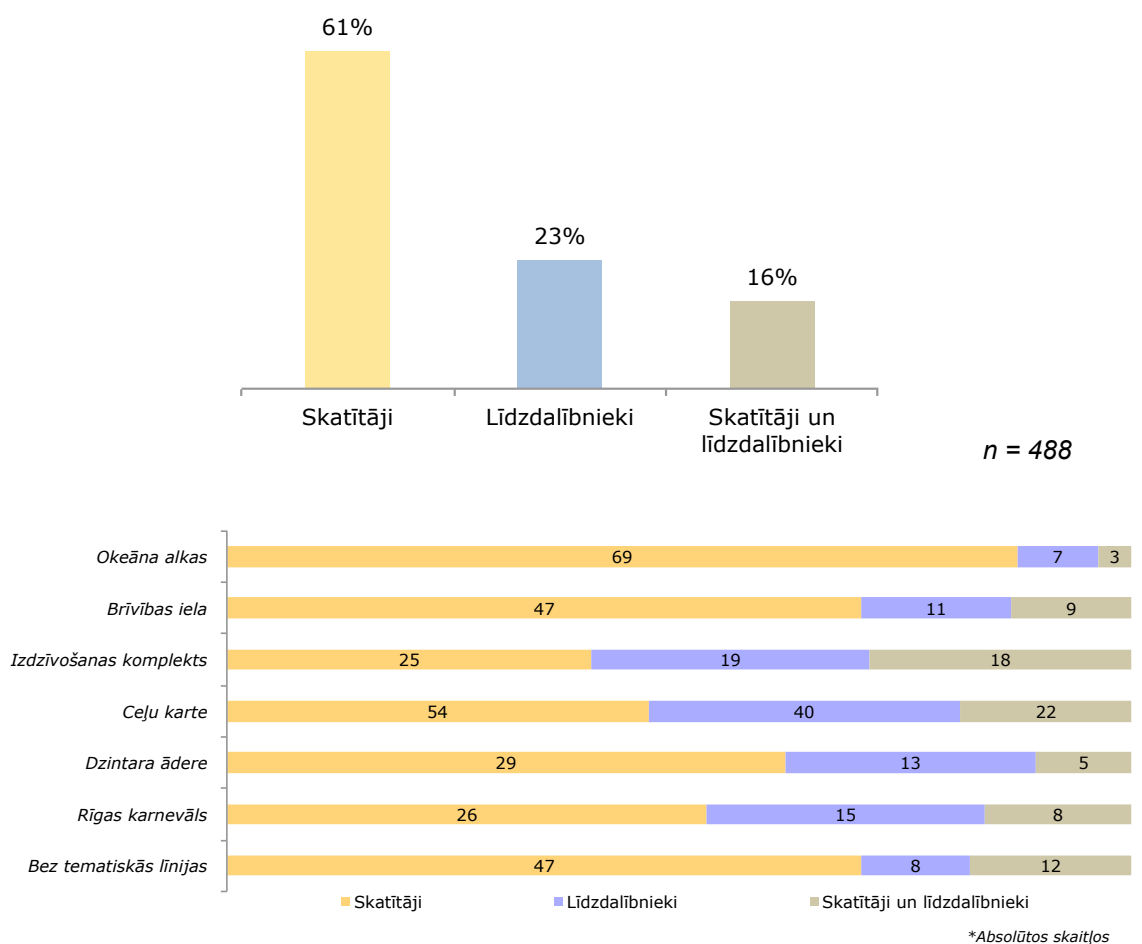
³⁴ Force Majeure: Rīgas pieteikums Eiropas kultūras galvaspilsētas statusam 2014. gadā, 21.lpp. Pieejams: http://office.riga2014.org/wp-content/themes/BLANK/images/Rigas_pieteikums_Force_majeure_lv.pdf [Skatīts 01.04.2015.]

Bija vairāki paņēmieni, kā sabiedrību iesaistīt. Ļoti daudzos gadījumos tas izdevās veiksmīgi. Pats galvenais ir veids, kā runāt ar šo pasīvo kultūras patērētāju, jo nenoliedzami šis te cilvēku skaits, kas aktīvi piedalās, ir relatīvi neliels, un tādēļ aktīvo kultūras patērētāju grupas palielināšana bija viens no mūsu svarīgajiem uzdevumiem. Mēs mēģinājām nograut psiholoģisko barjeru starp māksliniekiem, kuri runā savā specifiskā veidā un zināmā mērā norobežojas no sabiedrības, kura, iespējams, vēlētos, bet neatrod veidu, kā iesaistīties projektos.

EKG Rīga 2014 pasākumi paredzēja samērā augstu iedzīvotāju iesaisti kā līdzdalībniekiem, ceturtajā daļā pasākumu auditorijai bija ieplānota līdzdalībnieku loma, vēl 16% pasākumu auditorija bija gan skatītāji, gan līdzdalībnieki, liecina pasākumu detalizēta analīze. Lielākais pasākumu skaits, kas paredzēja iedzīvotājus iesaistīt kā līdzdalībniekus, bija "Ceļu karte" un "Izdzīvošanas komplekts".

29. attēls: Pasākumu apmeklētāju attiecības ar auditoriju.

Pasākumu apmeklētāju attiecības ar auditoriju (%)



Avots: Rīga EKG projektu datu bāze, 2015

Tieši šīs abas tematiskās līnijas konceptuāli, jau programmas uzstādījumā paredzēja aktīvu iedzīvotāju iesaisti. Šīs aktivitātes pamatā saistās ar radošo kvartālu un apkaimju projektiem, ko daudzi respondenti intervijās min kā vienas no ilgtspējīgākajām aktivitātēm EKG Rīga 2014 ietvaros.

Viens no faktoriem bija tas, ka mēs ļoti daudzus no pasākumiem Siguldā piedāvājām bez maksas, lai visi varētu apmeklēt. Bet otrs faktors, ka mēs vietējos iedzīvotājus tieši iesaistījām dažādos procesos, lai viņi būtu mums palīgi komunikācijā par to, ka šis projekts

notiek. Piemēram, Ziemas festivalā mēs godinām mūsu olimpiešus – ledus trašu karaļus, vietējie cepa piparkūkas un dāvināja viņiem. Tad bija rokdarbnieču klubiņš, viņas sadarbībā ar jauniem puisiem aptamborēja viņu motociklus. Tādas mazas aktivitātes, bet, lai iedzīvotāji būtu priecīgi līdzdarboties.

Svarīgi arī, ka daudzi pasākumi notika ārpus tradicionālajām kultūras pasākumu norises vietām un ārpus centra. Arī tas bija konceptuāls EKG Rīga 2014 uzstādījums un tika realizēts it īpaši tematiskajā līnijā "Ceļu karte". Eksperti pasākumu vietu decentralizāciju atzīst par vienu no nozīmīgākajiem EKG Rīga 2014 sasniegumiem. Šiem ieguvumiem ilgstpējīgu rezultātu nodrošinās Rīgas domes plānotais atbalsts apkaimju projektiem 2015. gadā un turpmākajos gados.

Nevalstisko organizāciju līdzdalība EKG Rīga 2014 programmas veidošanā

Nevalstisko organizāciju iesaiste EKG Rīga 2014 projektu veidošanā ir bijusi vērā ņemama. Gandrīz puse (47%) no projektu veidotājiem bija tieši nevalstiskās organizācijas (detalizēt skatīt nodaļu Programmas un projektu menedžments). Visvairāk nevalstiskās organizācijas veidoja projektus tematiskajās līnijās "Ceļu karte" un "Izdzīvošanas komplekts". Tāpat jāsecina, ka nevalstiskās organizācijas atstāja ietekmi uz pasākumu skaitu apkaimēs – vairāk projektu tika īstenots tieši tajās apkaimēs, kurās aktīvi darbojās nevalstiskās organizācijas³⁵.

Jā, lielākais ieguvums noteikti bija papildus finansējums, jo kā jaunai NVO mums iepriekš nācās meklēt dažādus fondus, lai iegūtu līdzekļus. Rīga 2014 laikā mēs varējām rīkot vēl papildus festivālu. Tāpat ar šo pastiprināti pievērsto uzmanību mums radās tāds kā enerģijas pieplūdums un mēs rīkojām velo-ekskursijas, pop-up mākslas izstādes u.c.

Rīgas sabiedrībai liels ieguvums ir kopienu aktivitāšu attīstīšana, es ceru, ka tas neapstāsies. Otrkārt, radošie kvartāli, tie atrada savu spēku caur šo projektu. Viņi kļuva tiešām spēcīgi, un ir aktīvi kultūrpolitikas attīstības dalībnieki šajā pilsētā.

Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 gadījumā programmā nevalstiskajām organizācijām bija nozīmīga loma un ilgtermiņa ietekme gan kopienu, apkaimju un radošo kvartālu attīstībā, gan kultūrpolitikas veidošanā valsts un pašvaldības mērogā.

Brīvprātīgie

Būtisks aspekts, kas liecina gan par iedzīvotāju iesaistīšanu programmas veidošanā, gan par atbalsta mehānisma izveidi menedžmenta komandai, bija EKG Rīga 2014 darbs ar brīvprātīgajiem. Tika izstrādāta īpašu programmu, lai EKG Rīga 2014 programmas realizācijā iesaistītu brīvprātīgos. Atsevišķs darbinieks – jauniešu kora "Balsis" diriģents Ints Teterovskis – koordinēja brīvprātīgo programmu. Mājas lapā <http://piedalies.riga2014.org/> varēja reģistrēties misijai, kurā vēlas piedalīties: kopā tika izsludinātas 646 misijas, kurām varēja publiski pieteikties.

Brīvprātīgais darbs tika veikts visdažādākajās jomās – ārzemju viesu pavadītājs, fotogrāfs, izstādes pārzinis, mākslas objektu veidotājs (idejas autors, realizētājs, krāsotājs, gaismotāji, video montieris u. c.), sociālo mediju uzturētājs, tulks, karognesējs, cilvēku plūsmas koordinators, informācijas centra darbinieks, gids, koncertu organizatoru palīgs, anketētājs, citu brīvprātīgo koordinators, radošo darbnīcu vadītājs, mākslinieku asistenti, konferenču organizatoru palīgs, sporta pasākuma rīkotāju palīgi, palīgi maratonā un daudzi citi.

EKG Rīga 2014 brīvprātīgo aģentu iesaistes ziņā lielākie notikumi bija 8. Pasaules koru
35 Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs, 2014. Kultūras pieejamība un līdzdalības iespējas Rīgas apkaimēs. Pieejams: <http://culturelablv.wordpress.com/resursi/> [skatīts 20.04.2015.]

olimpiāde, Nordea Rīgas maratons, Staro Rīga, Esplanāde 2014, uzvedums "Lec, saulīte!". Visvērienīgākais notikums 2014. gadā, iesaistīto aģentu skaita ziņā ir 8. Pasaules koru olimpiādē, kur kopumā tika nodarbināti 539 brīvprātīgie gandrīz divu nedēļu garumā. Atbildīgākais un svarīgākais uzdevums bija pavadīt, sagaidīt un pieskatīt 460 koru 27 000 dziedātājus, kuri ieradās Rīgā uz olimpiādes laiku. Papildus brīvprātīgie strādāja informācijas centros, Rīga 2014 birojā, kā koordinatori praktiski visās Pasaules koru olimpiādes norises vietās, kā arī nesa valstu karogus svinīgajā gājienā un atklāšanas un noslēguma ceremonijās.

Brīvprātīgo iesaiste Rīga 2014 norisē.

Kopā Rīga 2014 misijām reģistrējušies 3700 brīvprātīgo aģentu:

2202 no Rīgas, 980 no Pierīgas, 525 no citiem Latvijas reģioniem; 83% sievietes un 17% vīriešu.

Jaunākajam brīvprātīgo aģentam bija 14 gadi, vecākajam 83 gadi.

Vidējais brīvprātīgā vecums: 22 gadi

Vidēji vienam Aģentam (brīvprātīgajam) ir 330 punkti, 44 nostrādātas stundas 11 dienās (vidēji 4 stundas dienā).

Kopā 163 108 nostrādātas stundas.

Avots: Rīga 2014 brīvprātīgo programmas datubāze

*"Tāpat ir ļoti interesants blakusefekts, ko es nebiju ne gaidījis, ne paredzējis – pa šiem gadiem apmēram 60 brīvprātīgie, pateicoties projektiem, kuros bija iesaistījušies, un iepazīstoties ar organizatoriem, ir atraduši vai nu pastāvīgu, vai ilgtermiņa darbu, vai vismaz regulāri tiek uzaicināti iesaistīties dažādos projektos un algotā darbā. Protams, tas arī pierāda, ka brīvprātīgo darbs ir noderīgs arī citur."*³⁶

Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 būtisks līdzdalības veids bija brīvprātīgo iesaiste, kas notika plānveidīgi un koordinēti.

2.3. Pieejamība

Pieejamība EKG Rīga 2014 pasākumiem tika veicināta dažādos veidos. Kā galvenie jāmin cenu politika un lielais skaits bezmaksas pasākumu, pasākumu tiešraides un ierakstu pārraidīšana internetā, televīzijā un radio, kā arī lielais uzsvars uz pasākumu rīkošanu publiski pieejamā vidē.

Pasākumu organizatori liecina, ka ir veikuši dažādas aktivitātes, lai norises padarītu pieejamas daudzveidīgai auditorijai.

³⁶ <http://riga2014.org/lat/news/57123-ints-teterovskis-ceru-ka-brivpratigo-kustiba-nebeigsies>

30. attēls: Projektu veidotāju veiktie pasākumi mērķauditoriju grupu piesaistei.



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Pasākumu detalizēta analīze liecina, ka 63% pasākumu notika bez maksas. Gandrīz visi bija bezmaksas pasākumi tematiskajās līnijās "Izdzīvošanas komplekts" un "Ceļu karte", kas apzināti tika vērstas uz pieejamības veicināšanu un iedzīvotāju iesaisti. Daudziem pasākumiem, kam bija noteikta ieejas maksa, atsevišķām iedzīvotāju grupām bija piemērota atlaistu politika. Visbiežāk atlaides bija pieejamas skolēniem, studentiem un pensionāriem.

Nevienam no projektiem nebija mērķis daudz nopelnīt, jo visiem pasākumiem ar biļetēm, ņemot vērā pamatfinansējumu, cenas tika veidotas tādā līmenī, lai tas ir pieejami sabiedrībai. Tajā pašā laikā saglabājot iespēju redzēt pasākumu arī tiem, kuri nevarēja iegādāties biļetes. Tie, kas pirka biļetes, sēdēja Operas priekšā uz krēsliem, bet tie, kuri nevarēja, tie varēja koncertu dzirdēt un skatīties uz lielajiem ekrāniem.

EKG Rīga 2014 programmas veidotāji bija domājuši arī par daudziem pasākumiem, kas brīvi pieejami pilsētvidē. 31% pasākumu notika brīvā dabā vai pilsētvidē. Svētkiem publiskajā telpā tika īpaši veltīta viena no tematiskajām līnijām – "Rīgas karnevāls". Tāpat lielu popularitāti piedzīvoja kultūras vasarnīca "Esplanāde 2014". Daudzi no šiem publiskajā telpā integrētajiem projektiem piesaistīja lielu iedzīvotāju interesi, kā arī mediju publicitāti.

10. tabula: EKG Rīga 2014 pasākumi (izlase; apmeklējumu skaits).

Kultūras kilometrs (Nordea Rīgas maratonā 2013. gadā)	22020
Brīvības ielas kultūras kilometrs	23193
Esplanāde 2013. gadā	50000
Esplanāde 2014. gadā	100000
RE RE Rīga 2013. gadā	7000
RE RE Rīga 2014. gadā	20000
Staro Rīga 2013. gadā	100000
Staro Rīga 2014. gadā	500000
Rīga 2014 programmas nogaršošana	20000
Gaismas ceļš – grāmatu draugu ķēde	30000
Pasaules uguns skulptūru čempionāts	20000

Gaismas parāde	30000
Militāro orķestru salidojums	8000
Piena svētki, Lucavsala	9500
Piena svētki, Ziemeļblāzma	5500

Avots: EKG Rīga 2014

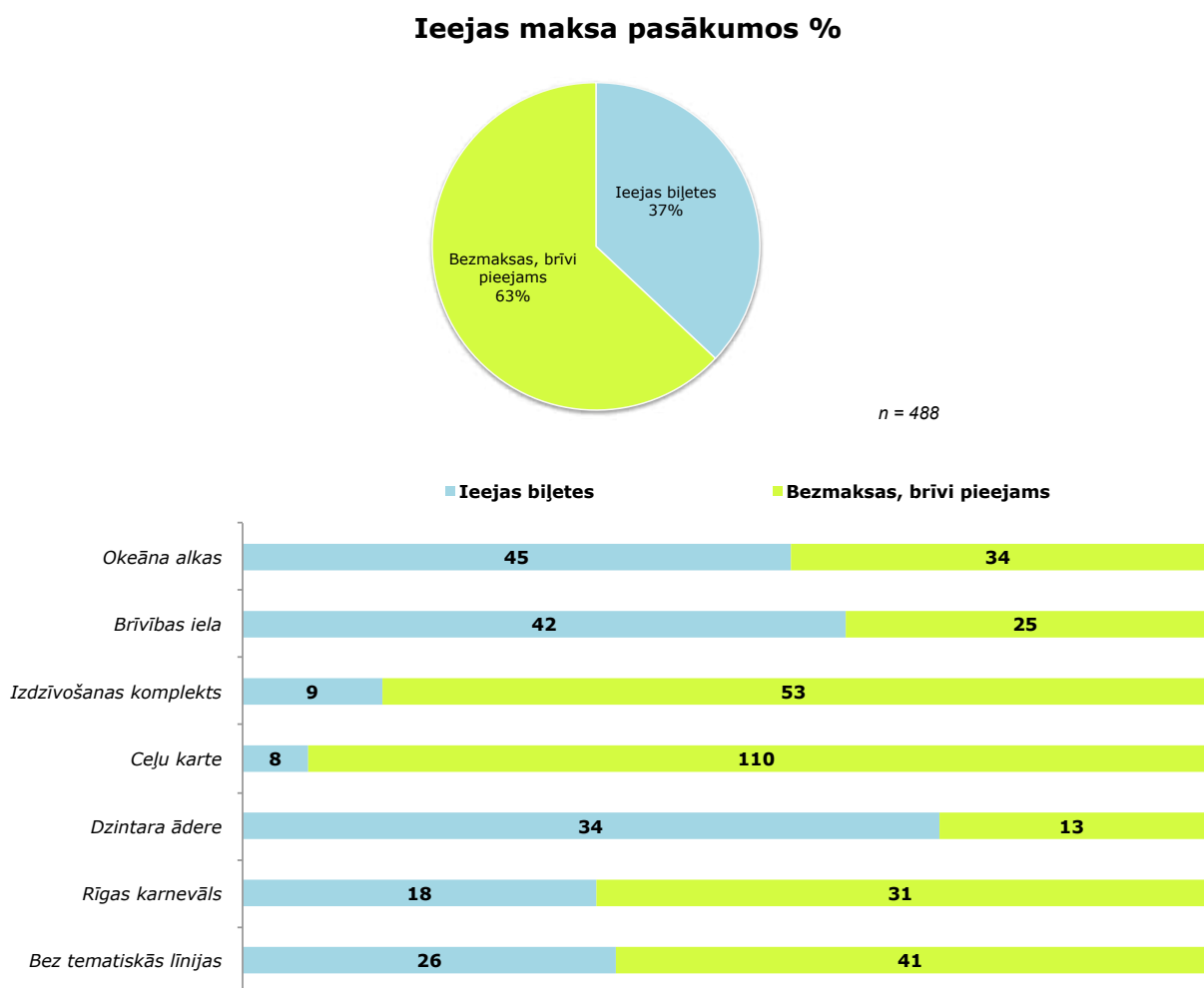
Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 veidotāji un projektu organizatori domāja par pieejamības veicināšanu dažādos veidos – gan pasākumu auditoriju multiplicējot caur citiem medijiem, gan veidojot brīvi pieejamus pasākumus pilsētvidē.

2.4. Sociālā ietekme

Sociālā ietekme padziļināti nav pētīta, tomēr ir acīmredzami vairāki aspekti, kādos EKG Rīga 2014 programmas veidotāji ir domājuši par projektu pieejamību un ietekmi arī uz dažādām sociālajām grupām. Lielākā daļa no šiem aspektiem jau ir analizēti citās apakšnodaļās, tādēļ šeit tikai īsi uzskaitīsim iespējamās ietekmes veidus.

Pieejamības aspektā jau minēts ir lielais bezmaksas pasākumu skaits, tāpat arī pasākumu norise publiskajā telpā. Tādējādi projektu veidotāji palīdzēja auditorijai, kam nebija iepriekšēja kultūras pasākumu apmeklējuma pieredze.

31. attēls: Ieejas maksa pasākumos.



**Absolūtos skaitļos*

Avots: Rīga EKG projektu datu bāze, 2015

Mēs plānojam turpināt rīkot pasākumus, kurus rīkojām neatkarīgi no finansējuma – ikgadējās talkas, piejūras teritorijas sakopšanu. Mums ir sadarbības arī ar citām mikrorajona organizācijām, ar kurām mēs rīkosim vairākus mazus pasākumus, arī vietējie muzeji rīkos pasākumus, tā kā mēs darīsim visu to pašu, tikai mazākos mērogos. Pagājušajā gadā lielāks uzsvars bija uz kultūru, tad ar valdi šogad nolēmām atgriezties vairāk pie mūsu pamatidejas, kas ir vides labiekārtošana, lai gan kultūra, protams, neizpaliks. Aizsāksim projektus, kas ilgtermiņā mums nesīs nozīmīgus rezultātus.

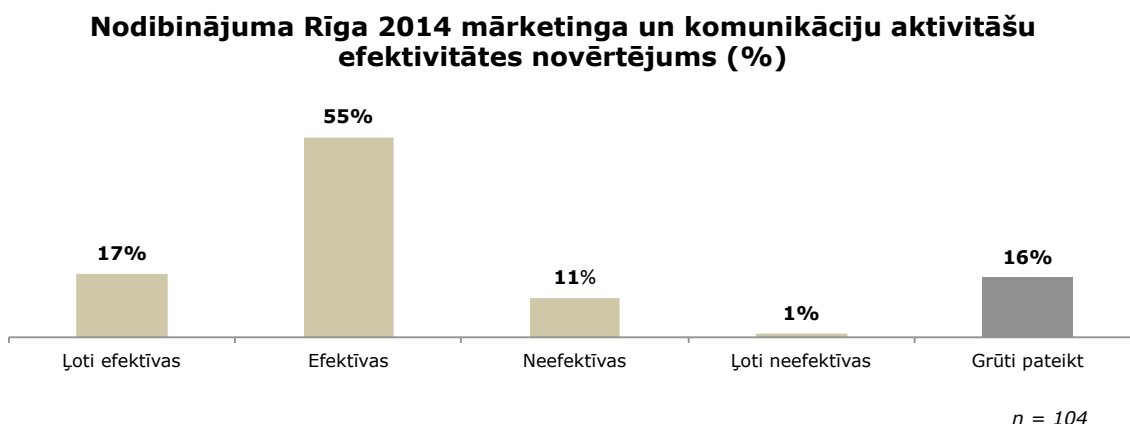
3. Pilsētas identitāte un tēls

32. *attēls*: Pirmā asociācija par Rīgu (visas atbildes, izņemot 5 visbiežāk minētās).



Būtiski, ka visbiežākās asociācijas nav saistītas ar konkrētām personībām, pasākumiem, notikumiem. Pilsētas mērs Nils Ušakovs tiek nosaukts, bet nav starp visbiežāk minētajām asociācijām. 2015.gada sākumā veiktajā aptaujā projektu vadītāji atzīst, ka ar EKG programmas palīdzību ir uzlabota Rīgas pilsētas publicitāte. 77% aptaujas respondentu par vienu no būtiskākajiem Latvijas ieguvumiem, ko nesis EKG gads, atzīst Rīgas atpazīstamības veicināšanu Latvijā un pasaulē. Projektu vadītāji kopumā ir arī apmierināti ar projektu mārketinga un komunikācijas aktivitātēm.

33. *attēls*: Nodibinājuma Rīga 2014 mārketinga un komunikāciju aktivitāšu efektivitātes novērtējums.



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Turklāt lielākā daļa projektu veidotāju atzīst, ka ir saņēmuši no EKG Rīga 2014 atbalstu sabiedriskajās attiecībās (71% respondentu) un mārketingā (47%). Eiropas kultūras galvaspilsētas vai Eiropas Savienības logotipus savā publicitātē ir daudz izmantojuši lielākā daļa no projektu organizatoriem (81% respondentu). Eksperti intervijās kā ļoti veiksmīgu komunikācijas veidu min Rīga 2014 avīzes, kas bez maksas tika izplatītas dažādās publiskās vietās, tostarp kultūras kafējnīcā Esplanādē³⁷. Mazāk atzinīgi tiek vērtēta mājas lapa, jo ne vienmēr projektu veidotāji ievietoja savlaicīgu un pilnīgu informāciju par norisēm, kā arī mājas lapa tiek kritizēta nepārskatāmības dēļ. Tiek atzīmēta arī biļešu iegādes problēma, jo svešvalodās runājošie nevarēja atrast informāciju angļu valodā. Šī kritika, lai arī attiecas uz biļešu servisa pakalpojuma sniedzējiem, tomēr negatīvi ietekmēja EKG Rīga 2014 apmeklētāju vajadzību nodrošināšanu.

Rīgas pilsētas identitātes un tēla veidošanā būtiska nozīme bija EKG Rīga 2014 programmas publicitātei. Projektu organizatori īpaši augstu novērtē EKG Rīga 2014 publicitāti nacionālajos medijos (98% respondentu to vērtē atzinīgi), mazāk labi tiek vērtēta publicitāte vietējos un reģionālajos medijos (apmēram puse respondentu vērtē atzinīgi), bet kritiskāk tiek vērtēta publicitāte starptautiskajos medijos. Tāds vērtējums tiek sniegts no projektu veidotāju skatu punkta. Bet sniegsim arī īsu kvantitatīvu³⁸ un kvalitatīvu publicitātes analīzi. SIA LETA sniegtie dati atklāj publicitātes statistiku, jau sākot ar 2013.gadu.

2013.gadā Rīga 2014 medijos minēta 5176 reizes. Visvairāk rakstu/sīžetu publicēts/pārraidīts novembra mēnesī – 798 materiāli, savukārt janvārī fiksēti vien 26 materiāli. Lielāka publicitāte vērojama latviešu valodā rakstošajos medijos – 4106 materiāli jeb 79,33% no kopējās attiecīgajā laika periodā fiksētās publicitātes. Analizējot saistošos materiālus, redzams, ka vislielākā publicitāte Rīga 2014 bijusi interneta portālos – 2319 raksti jeb 44,80% no kopējās publicitātes apjoma. Tāpat salīdzinoši liela daļa publicitātes veidojusies radio – 1469 jeb 28,38%.

No atsevišķiem avotiem kā biežāk par Rīga 2014 vēstījušie atzīmējami interneta portāli delfi.lv un diena.lv (296 materiāli katrā portālā), kā arī tvnet.lv (279). Starp mēneša izdevumiem visvairāk publikāciju bijis žurnālā Otkritij gorod (11), nacionālajos laikrakstos – Diena (117), nedēļas izdevumos – Subbota (21) un Ir (18), radio – LR1 (426), reģionālajā presē – Auseklis (24), savukārt TV – LTV1 (108) un LNT (97).

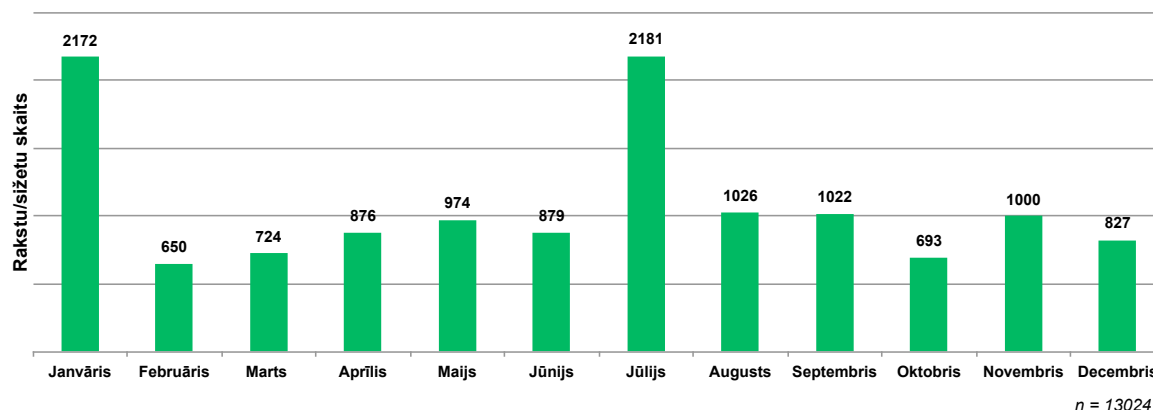
2014.gadā Rīga 2014 medijos minēta 13 024 reizes. Visvairāk rakstu/sīžetu publicēts/pārraidīts jūlija un janvāra mēnesī – attiecīgi 2181 un 2172 materiāli.

³⁷ Pieejamas Rīga 2014 mājas lapā: http://riga2014.org/lat/notikumu_kalendars/

³⁸ SIA LETA mediju monitoringa kvantitatīvo Rīga 2014 publicitātes analīzi veica pēc Nodibinājuma Rīga 2014 pasūtījuma 2015.gada martā

34. attēls: EKG Rīga 2014 publicitātes intensitāte 2014. gadā.

Rīga 2014 publicitātes intensitāte 2014.gadā



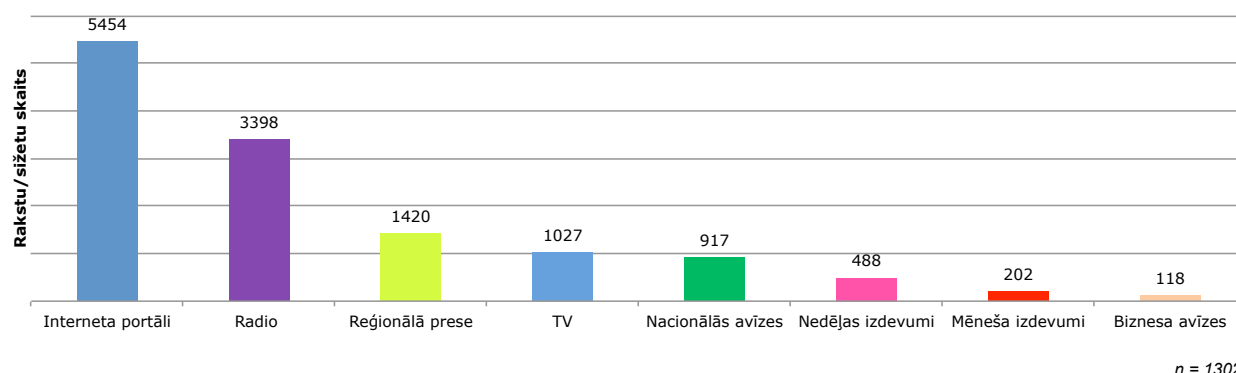
Avots: LETA, 2015

Lielāka publicitāte vērojama latviešu valodā rakstošajos medijos – 10 276 materiāli jeb 78,90% no kopējās attiecīgajā laika periodā fiksētās publicitātes.

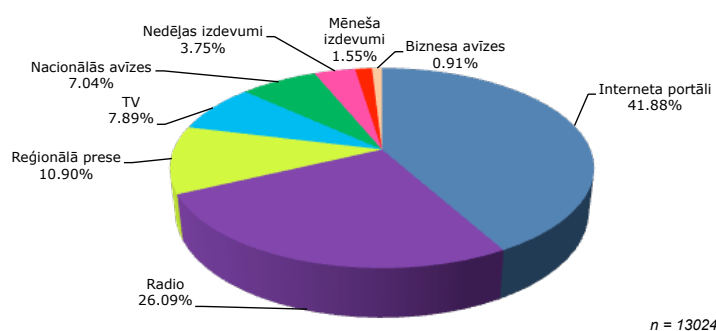
Analizējot saistošos materiālus, redzams, ka vislielākā publicitāte Rīga 2014 bijusi interneta portālos – 5454 raksti jeb 41,88% no kopējās publicitātes apjoma. Tāpat salīdzinoši liela daļa publicitātes veidojusies Radio – 3398 jeb 26,09%. No atsevišķiem avotiem kā biežāk par Rīga 2014 vēstījušie atzīmējami interneta portāli tvnet.lv (719 materiāli), kā arī delfi.lv (676). Starp mēneša izdevumiem visvairāk publikāciju bijis žurnālā Latvijas arhitektūra (23), nacionālajos laikrakstos – Diena (337), Latvijas Avīze (270) un Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai (218), nedēļas izdevumos – Latvijskije Vesti (87) un Rīgas Viļņi+ (69), radio – LR1 (1106), reģionālajā presē – Liesma (60) un Kurzemes Vārds (58), savukārt TV – LTV1 (361) un LNT (230).

35. attēls: EKG Rīga 2014 publicitātes sadalījums pa mediju segmentiem.

Rīga 2014 publicitātes sadalījums pa mediju segmentiem 2014.gadā



Rīga 2014 publicitātes sadalījums pa mediju segmentiem 2013. gadā (%)



Kvantitatīvie rādītāji liecina par programmas publicitātes statistiku Latvijas medijos, taču programma guva ievērību arī ārvalstu medijos. Šis darbs tika rūpīgi koordinēts, sadarbojoties Latvijas institūtam (ārvalstu žurnālistu programmas koordinācijai 2014. gadā tika piešķirti papildus līdzekļi) ar EKG Rīga 2014 darbiniekiem. Ārvalstu žurnālisti varēja saņemt ne tikai koordinējošu, bet arī finansiālu atbalstu savai vizītei, lai aprakstītu EKG Rīga 2014. Kā prioritārās valstis tika izvirzītas Austrumu partnervalstis, Vācija, Skandināvija, Krievija – saskaņā ar Latvijas ārpolitikas prioritātēm. Apmēram 400 žurnālisti tika apkalpoti individuāli, palīdzot sastādīt programmu un organizējot tehnisko atbalstu.

"Pirmais lielais atspēriens bija atklāšana. Mums bija 150 žurnālisti uz atklāšanu, un tad viss veidojas kā mazas sniegbumbiņas, kas sāk velties, un paliek lielākas un lielākas. Nākamais lielais epicentrs bija Stūra mājas atvēršana, un tad, protams, lielie vasaras pasākumi. Respektīvi, ārvalstu medijiem galvenokārt interesē lietas, kas ir unikālas tieši Rīgai kā EKG."

"Mūsu pieredze pierādīja, ka ir ļoti svarīgi žurnālistus apkalpot individuāli, zinu, ka ir, tādas galvaspilsētas, kas taisa grupu braucienus, bet visiem žurnālistiem neinteresē viens un tas pats un viņi nevēlas satikt vienus un tos pašus cilvēkus."

2014. gadā par Rīgu kā kultūras galvaspilsētu ārvalstīs ir bijušas 1503 publikācijas, reportāžas vai TV sižeti, ko ir veidojuši mediju pārstāvji no 66 valstīm. Rīgā viesojušies 560 ārvalstu žurnālisti, t.sk. 100 ārvalstu žurnālisti apmeklēja un atspoguļoja Eiropas Kinoakadēmijas balvas pasniegšanu. Rīga 2014 biroja darbinieki atzīst, ka ārvalstu mediju interese par programmu bijusi negaidīti liela, it īpaši no Vācijas un Francijas ziņu aģentūrām, kas nodrošināja informācijas izplatīšanu arī citās valstīs. Protams, publicitāte ir noteiktā veidā iespaidojusi šo mediju auditorijas informētību un priekšstatus par Rīgu, taču konkrētu datu par Rīgas pilsētas tēla izmaiņām pēc 2014.gada pagaidām nav.

4. Programmas un projektu menedžments

4.1. Pārvaldes modelis

Sākotnēji pie programmas un pieteikuma izstrādes tika strādāts Rīgas pašvaldības struktūras ietvaros. Lai arī bieži Eiropas kultūras galvaspilsētu rīkošana notiek tiešā pašvaldības paspārnē, Rīga 2014 kā pārvaldes modeli izvēlējās izveidot Rīgas domes nodibinājumu "Rīga 2014", lai mazinātu birokrātiju un paātrinātu lēmumu pieņemšanu.

Nodibinājuma "Rīga 2014" vadītāja Diāna Čivle norāda:

"Procedūras, lēmumu pieņemšana ir lēna, tādēļ lūdzu mēram veikt izmaiņas. Sākotnēji gribējām veidot nodibinājumu, ko dibina Kultūras ministrija un Rīgas dome. Bet, ja valstij jāiesaistās, tas process būtu prasījis veselu gadu. Tādēļ nolēmām veidot 100% pašvaldības nodibinājumu. Vienkārša struktūra, pārraudzības komisija – mērs ir vadītājs, iesaistītas visas ministrijas, prezidenta kanceleja, NVO."

Līdzīgi kā citu valstu EKG, arī Rīgā šādas organizācijas izveide notika vairākus gadus pirms kultūras gada norises. Tā 2011. gadā Rīgas pilsētas pašvaldība izveido nodibinājumu "Rīga 2014". Tā mērķis ir veikt projekta "Rīga – Eiropas kultūras galvaspilsēta 2014. gadā" īstenošanu un tā uzdevumi ir tiešā veidā saistīti ar šī mērķa sasniegšanu³⁹.

Nodibinājuma pārvaldes institūcija ir valde un tajā ir tikai viens valdes loceklis – Diāna Čivle, kas no vienas puses sniedz samērā lielu rīcības brīvību, bet no otras puses – nodrošina

39 Nodibinājuma "Rīga 2014" statūti. Apstiprināti ar Rīgas domes 19.05.2011. lēmumu Nr. 3154. Pieejams: http://office.riga2014.org/wp-content/uploads/2011/08/Riga_2014_statuti.pdf [Skatīts: 01.04.2014.]

efektīvu un ātru lēmumu pieņemšanu. Statūtos ir noteikta arī uzraudzības kārtība. Uzraudzību pār nodibinājumu un Rīga 2014 īstenošanu veic Rīga 2014 uzraudzības padome, kuras pilnvaras skar valdes darbības pārraudzību, budžeta izskatīšanu un apstiprināšanu, gada pārskata saskaņošanu, kā arī sadarbības koordinēšana gan ar Rīgas pašvaldības institūcijām, gan citām iesaistītajām pusēm⁴⁰. Padomes priekšsēdētājs ir Rīgas domes priekšsēdētājs, tajā ietilpst pārstāvji no Rīgas pilsētas pašvaldības institūcijām, projekta oficiālās partnerpilsētas Siguldas, valsts institūcijām un nevalstiskajām organizācijām – kopā 18 cilvēki⁴¹.

2008. gadā Rīgas domes Kultūras departamentā pie EKG Rīga 2014 projekta strādāja divi cilvēki (viens – pilna laika darbinieks, otrs – nepilna laika darbinieks), savukārt 2014. gadā aktīvākajā projektu norišu brīdī nodibinājumā "Rīga 2014" bija 33 darbinieki. 2015. gada janvārī – 11, bet jau pāris mēnešus vēlāk – aprīlī – tikai 8.

Kā stabilizējošs un nozīmīgs faktors jāmin tas, ka šo gadu laikā nemainījās EKG Rīga 2014 projekta vadītājs, arī pārējie galvenie iesaistītie darbinieki un programmas veidotāji – kuratori – nemainījās.

Nodibinājuma vadītāja Diāna Čivle bija arī vienas tematiskās līnijas kuratore un līdz ar to piedalījās Mākslinieciskās padomes sastāvā līdz ar pārējiem kuratoriem, savukārt EKG Rīga 2014 programmu vadītāja Aiva Rozenberga bija arī Mākslinieciskās padomes koordinatore. Mākslinieciskās padomes uzdevums bija nodrošināt "neatkarīgu Rīga 2014 programmas mākslinieciskās koncepcijas attīstību"⁴², tādēļ labāk būtu nošķirt menedžmenta un mākslinieciskās programmas izstrādes atbildības jomas. Tomēr jāsecina, ka vadības ciešā integrācija un iesaiste gan mākslinieciskās programmas vadībā, gan menedžmentā vērtējama pozitīvi, jo nodrošināja labu izpratni par procesiem un ciešu sadarbību ar pārējiem darbiniekiem un projektu veidotājiem. Par to liecina arī Rīga 2014 pasākumu organizatoru aptauja, jo 88% no respondentiem nodibinājuma Rīga 2014 spēju vadīt Eiropas kultūras galvaspilsētas programmu vērtē kā efektīvu vai ļoti efektīvu⁴³.

4.2. Programmas veidošana

Programmas veidošana tika uzsākta 2008. gadā, izstrādājot pieteikumu konkursam par Eiropas kultūras galvaspilsētas godu. Notika dažāda mēroga diskusijas – fokusgrupu diskusijas un ideju talkas, iesaistot plašu cilvēku loku – gan kultūras nozares profesionāļus, gan kultūrpolitikas veidotājus, gan citu nozaru cilvēkus. Sarunās iesaistījās vairāki simti cilvēku, programmas veidotāji atceras, ka diskusijas norisinājās ekonomiskās krīzes norises laikā, tādēļ bijis ļoti grūti rosināt cilvēkus runāt par lielām idejām un fantazēt, kas varētu notikt pēc vairākiem gadiem – 2014. gadā.

"Sākumā notika daudzas prāta vētras, kurās bija iesaistīti ap 200 cilvēki no visdažādākajām jomām, ne tikai kultūras jomas: no zinātnes, reklāmas, biznesa. Mūsu uzdevums bija atrast jaunu kultūras definīciju.(..) Es teiktu, ka tas bija ļoti veiksmīgs process."

"Nebija miljonu, par ko runāt, tādēļ mums bija jārunā par idejām. Nebija arī nekāda plāna Rīgas domei, teiksim, uzbūvēt uz 2014. gadu piecas jaunas kultūras ēkas. Mēs sapratām, ka infrastruktūra nebūs Rīgas domes plānos. Tādēļ mēs domājām, kā piepildīt ēkas ar saturu. (..) Man personīgi bija svarīgi, ka mēs domājām par vietējiem cilvēkiem, lai arī tā ir Eiropas

40 Projekta "Rīga – Eiropas kultūras galvaspilsēta 2014.gadā" uzraudzības padomes nolikums. Rīgas dome, nr. 61 no 2010. g. 15.jūnija. Pieejams: https://zilite.riga.lv/EDC_portals/DocumentView.aspx?id=10128168&dbType=1 [Skatīts 01.04.2014.]

41 Uzraudzības padomes sastāvs pieejams šeit: <http://office.riga2014.org/2011/08/17/uzraudzibas-padome/>

42 <http://office.riga2014.org/2011/08/18/makslinieciska-padome/>

43 EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015.

kultūras galvaspilsēta. Tādēļ neaicinājām ārzemju kuratorus, lai izveidotu ļoti izmeklētu māksliniecisko programmu, mēs nolēmām to darīt kopā ar cilvēkiem, nevis priekš viņiem. Galvenā ideja bija investēt vietējos cilvēkos.”

Šajās diskusijās izkristalizējās gan tematiskās līnijas, gan kuratori, kas varētu uzņemties atbildību par programmas veidošanu. Tik nolemts programmu nedalīt žanriski, bet gan izvirzot starpdisciplāras tēmas. Tā nonāca pie sešām tematiskajām līnijām: Okeāna alka (kurators: Uģis Brikmāns), Brīvības iela (kurators: Gints Grūbe), Izdzīvošanas komplekts (kurate: Solvita Krese), Ceļu karte (kurate: Gundega Laiviņa), Dzintara ādere (kurate: Vita Timermane-Moora) un Rīgas karnevāls (kurate: Diāna Čivle). Atsevišķi projekti norisinājās ārpus tematiskajām līnijām vai tika iekļauti Siguldas kā partnerpilsētas programmā.

Tika izveidota Mākslinieciskā padome, kas nodrošina neatkarīgu Rīga 2014 programmas mākslinieciskās koncepcijas attīstību; tās uzdevums bija rūpēties par 2014. gada programmas sastādīšanu un īstenošanu. Padomē ietilpa visi tematisko līniju kuratori un Rīga 2014 grafiskās identitātes autors, mākslinieks Egils Mednis, bet padomes darbu koordinēja Rīga 2014 programmu vadītāja Aiva Rozenberga. Mākslinieciskās padomes veiksmīgas darbības pamatā bija gan regulāras tikšanās (vienreiz nedēļā), gan cieša sadarbība ar pasākumu rīkotājiem. Kuratori pārstāvēja dažādas kultūras nozares un organizācijas, un kā šo organizāciju vadītāji daļa no viņiem piedalījās arī Rīga 2014 projektu realizēšanā.

”Specifiskais, kas tomēr ir atšķirīgs no citām kultūras galvaspilsētām, ir šis mākslinieciskās padomes un kuratora princips, jo daudzos gadījumos ir viens mākslinieciskais vadītājs, mūsu gadījumā tā bija mākslinieciskā padome ar sešiem līdzvērtīgiem savas tēmas kuratoriem, kas bija lielais pluss šajā gadījumā, jo katrs kurators nedarbojās žanriski, bet tematiski. Balansēja programmu tieši saturiskā nozīmē. Vēl viens svarīgs princips, (...) ir jābūt spēcīgai koordinācijai pasākumiem, ko realizē citi, un arī pašai vadošajai organizācijai jāvar realizēt, arī producēt apvienojošos projektus.”

Kad tematiskās līnijas bija izstrādātas, 2010. gadā tika izsludināts atklāts projektu konkurss, kurā varēja piedalīties organizācijas neatkarīgi no to juridiskā statusa, kā arī indivīdi.

”Mēs sapratām, ka saņemsim daudz projektus. Mēs nolikām ceļazīmes, sūtījām signālus projektu veidotājiem.”

Projektus vērtēja Mākslinieciskā padome, kā galvenos kritērijus ņemot vērā: norišu daudzveidība, liels prognozējamo apmeklētāju skaits, kultūras pieejamība plašai mērķauditorijai, iedzīvotāju radošā potenciāla veicināšana un viņu iesaiste līdzdalībai pasākumu norisēs; pienesums kultūras un mākslas nozares attīstībā un kultūrizglītības procesā, mūsdienīgas, intelektuālas kultūrvides un kvalitatīvas pilsētvides veidošana; kultūru daudzveidības, starpkultūru dialoga un integrācijas procesu sabiedrībā veicināšana. No iesniegtajiem 340 projektu un ideju pieteikumiem tika atlasīti 146 projekti jeb 43% no kopējā pieteikumu skaita.

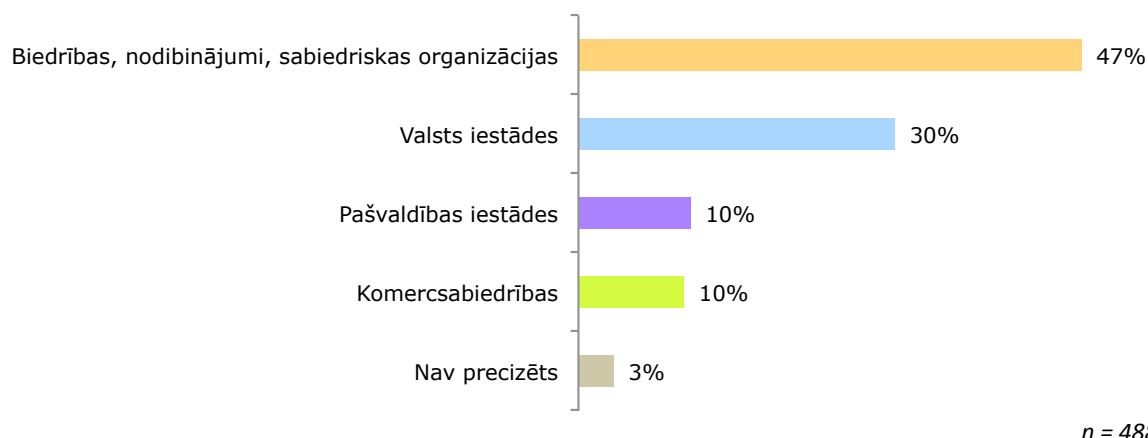
Pēc tam papildus tika izsludināti konkursi radošajiem kvartāliem, apkaimēm un “Staro Rīga”. Pavisam kopā projektu skaits, kas iesniegts projektu konkursos laika posmā no 2010.-2013. gadam bija 365; no tiem 171 projekti tika apstiprināti.

”Novērtējums notika divās pakāpēs: vispirms atlasījām, ar ko vērts pārrunāt projektu. Pieteicās lielās kultūras organizācijas, izņemot teātrus. Bija maz pieteikumu no pašvaldības institūcijām. Pamatā no NVO, kultūras uzņēmējiem. Arī indivīdiem, bet ne pārāk daudziem.”

Dati liecina, ka lielāko daļu EKG Rīga 2014 pasākumus organizēja nevalstiskās organizācijas (47%), valsts iestādes (valsts budžeta iestādes un valsts kapitālsabiedrības – 30%), tikai 10% pasākumus rīkoja pašvaldības iestādes un vēl 10% – komercsabiedrības.

36. attēls: EKG Rīga 2014 pasākumu organizatori pēc juridiskā statusa.

EKG Rīga 2014 pasākumu organizatori pēc juridiskā statusa (%)



Avots: Rīga EKG projektu datu bāze, 2015

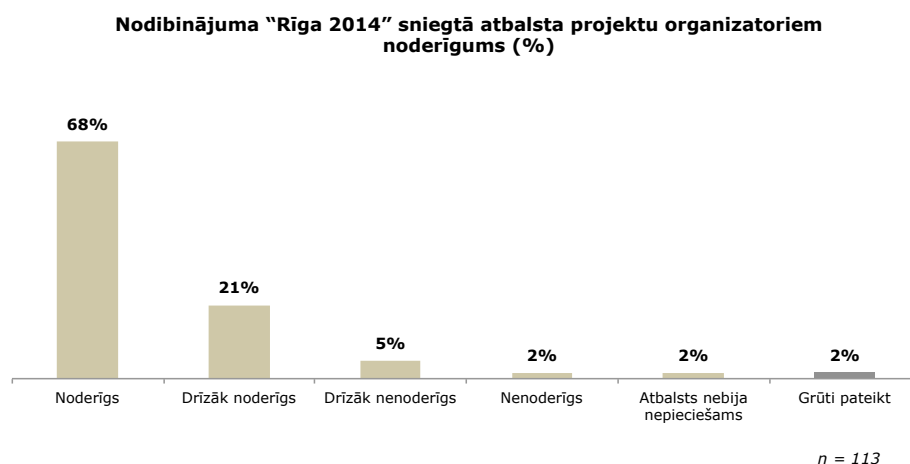
Atsevišķus projektus iniciēja un ierosināja Mākslinieciskā padome un tie tika realizēti ārpus izsludinātajiem konkursiem.

Pēc projektu konkursa norises, kuratori turpināja strādāt ar iesniegtajiem projektiem:

“Es skatījos, kur cilvēki varētu sadarboties, apvienot resursus. Daudzos projektos bija līdzīgas idejas, man likās, ka viņus vajag savest kopā. Es strādāju ar 90% no projektiem, kādi 10% bija jau pilnīgi gatavi. Mums bija tikšanās, runājām par Eiropas dimensiju, par budžetu, par vietējās sabiedrības iesaistišanu.”

Pasākumu organizatori nodibinājuma atbalstu projektu veidošanā novērtē atzinīgi: absolūtais vairākums respondentu (89%) uzskata, ka sniegtais atbalsts projektam bija ļoti noderīgs vai noderīgs.

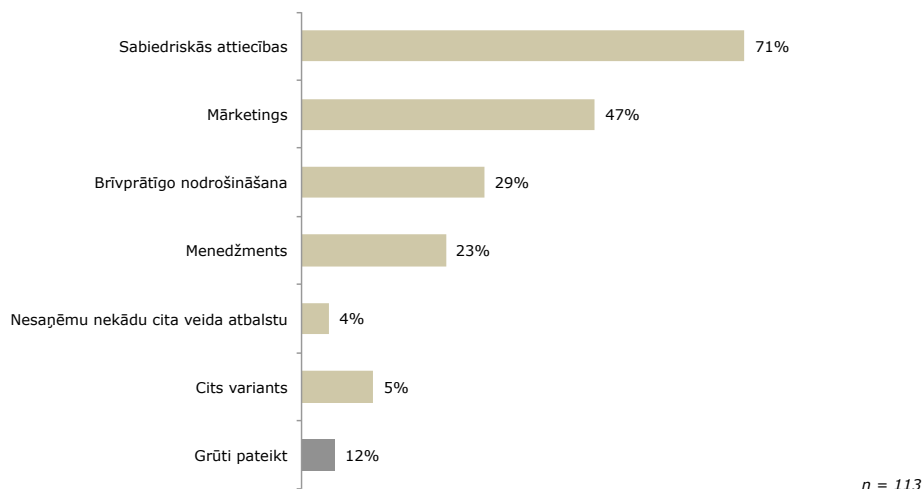
37. attēls: Nodibinājuma “Rīga 2014” sniegtā atbalsta projektu organizatoriem noderīgums.



Pasākumu organizatori norāda, ka visvairāk izmantojuši atbalstu sabiedrisko attiecību veidošanā un mārketingā (attiecīgi 71% un 47% respondentu), kā arī 29% novērtē atbalstu brīvprātīgo piesaistē un 23% – menedžmentā.

38. attēls: Nodibinājuma Rīga 2014 sniegtā atbalsta veidi pasākumu organizatoriem.

Nodibinājuma Rīga 2014 sniegtā atbalsta veidi pasākumu organizatoriem (%)



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

4.3. Partnerpilsēta Sigulda

Sigulda kā partnerpilsēta tika iesaistīta jau Rīga 2014 pieteikuma izstrādes laikā. Tuvums Rīgai, īpašais dabas un kultūras mantojums, populāra brīvdienu atpūtas vieta – tie bija daži no iemesliem, kādēļ Sigulda kļuva par EKG Rīga 2014 partnerpilsētu. Arī Siguldas iniciatīvai un abpusēji veiksmīgai sadarbībai bija liela loma, jo tik pat loģisks partneris EKG Rīga 2014 varēja būt arī Jūrmala, kas sākotnēji startēja konkursā uz Eiropas kultūras galvaspilsētas statusu ar savu patstāvīgu piedāvājumu, tomēr konkursu neizturēja jau pirmajā atlases kārtā.

"Rīga aicināja visas Latvijas pašvaldības piedalīties, bet mēs jau pirms tam bijām pieņēmuši lēmumu, ka startēsīm. (..) Tas, ka mēs startējam šajā projektā, mums bija apzināts mērķis – ne tikai kultūru attīstīt, bet pilsētu kopumā, jo primārais, kāpēc mēs gribējām būt partneri, ir tas, ka mums ir unikāla daba un radošais potenciāls un rīdzinieks to ikdienā izmanto. Un mēs patiesībā meklējām veidu, kā attīstīt kultūras jomu no lokālā uz nacionālo un pat uz starptautisko mērogu. Strādājām divos virzienos: viens bija definēt, kāda infrastruktūra tiks sakārtota, un otrs – kultūras notikums."

Sigulda ar jauno pilsētas zīmolu "Sigulda aizrauj!" kļuva par oficiālo EKG Rīga 2014 sadarbības partneri. Būtiskākais atbalsts no EKG Rīga 2014 puses bija sabiedrisko attiecību un publicitātes nodrošinājums. Siguldas programma (konkursā atlasīti 15 projekti) tika iekļauti visos publicitātes materiālos kā atsevišķa programmas sadaļa. Programmā tika iekļauti gan tradicionālie pasākumi, kas šajā gadā tika īstenoti atšķirīgi un vērienīgāk, kā arī jauni projekti. Vairākiem projektiem, kas notika Rīgā, atsevišķas norises tika organizētas Siguldā, tādējādi Siguldu integrējot kopējā programmā. Dažās aktivitātēs, kas notika Rīgā, Sigulda iesaistījās ar savu īpašo piedāvājumu (piemēram, "Staro Rīga" projektā).

Sigulda patstāvīgi finansēja savu programmas daļu, tādēļ galvenais ieguvums no šīs partnerības bija nevis finansiāls, bet iegūtais statuss, kas tālāk palīdzēja piesaistīt papildus finansējumu gan no valsts, gan Eiropas struktūrfondiem infrastruktūras sakārtošanai Siguldas pilsētā.

"Un es varu nosaukt trīs būtiskās lietas, kas ir iegūtas – mums ir palielinājies tūristu skaits, vietējam iedzīvotājam ir sakārtotāka vide, un trešais – palielinājās publicitāte. (..) Mēs esam apzināti sākuši vispār kultūru kā jomu attīstīt, jo pirms tam mums fokuss bija uz sportu, tūrismu, bet, sākot no 2008. gada, kad sākām iesaistīties šajā programmā, loģiski arī kultūra pacēlās prioritāšu jomā. Patiesībā Eiropas kultūras galvaspilsētas projekts mums ir iedevis jaunu virzienu, kā attīstīt gan infrastruktūru, gan veidot tūristu interesi par pilsētu caur festivālu prizmu."

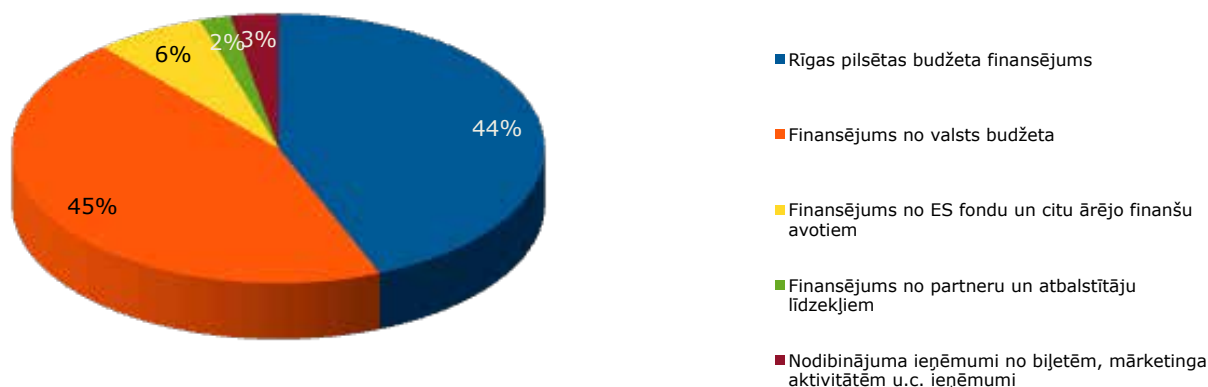
4.4. Budžets

Kopējie EKG Rīga 2014 izdevumi trīs gadu periodam (no 2012. gada līdz 2014. gadam) ir 27,3 miljoni eiro. Dažādu Eiropas kultūras galvaspilsētu budžeti ir grūti salīdzināmi, jo ietver dažādas izmaksu kategorijas, citviet – arī būtiskus ieguldījumus infrastruktūrā. Salīdzināšanai var minēt otras 2014. gada Eiropas kultūras galvaspilsētas – Zviedrijas pilsētas Ūmeo – budžetu, kas tika plānots apmēram 37 miljonu eiro apmērā⁴⁴.

Salīdzinot ar citu EKG finansējumu, EKG Rīga 2014 norisei ir liels atbalsts no valsts – tas veido 45% no kopējā budžeta, gandrīz tikpat – 44% – finansējuma nāk no Rīgas pilsētas budžeta. Samērā neliels ir citu finansējuma avotu ieguldījums, it īpaši no privātā sektora, – to programmas veidotāji skaidro ar ekonomiskās krīzes ietekmi. Savukārt valsts un pašvaldības budžeta piešķirumu savlaicīgumu un stabilitāti rīkotāji uzskata par vienu no EKG Rīga 2014 veiksmēm.

39. attēls: "Rīga - Eiropas kultūras galvaspilsēta" budžets: dalījums pēc finansējuma avotiem.

"Rīga - Eiropas kultūras galvaspilsēta" budžets: dalījums pēc finansējuma avotiem (%)



Avots: Nodibinājums "Rīga 2014"

Jau 2011. gadā tiek apstiprināts Ministru kabineta rīkojums Nr. 400 "Par valsts līdzdalības programmu projektā "Rīga – Eiropas kultūras galvaspilsēta 2014.gadā"⁴⁵, kas paredz valsts līdzfinansējumu Rīga 2014 programmai 12,3 miljonu eiro apmērā.

Kā sākotnēji riskantu, bet tomēr novatorisku pieeju budžeta veidošanā un finansējuma izlietošanā, EKG Rīga 2014 rīkotāji min lēmumu valsts piešķirtā finansējuma izlietojumu decentralizēt, valsts kultūras institūcijām to saņemot tiešā veidā no Kultūras ministrijas, bez nodibinājuma "Rīga 2014" starpniecības.

Kā veiksmīga pieeja jāmin arī starpinstitucionālā sadarbība EKG Rīga 2014 realizācijā. Papildus

⁴⁴ http://umea2014.se/wp-content/uploads/2013/01/faq_eng.pdf

⁴⁵ <http://likumi.lv/doc.php?id=234937>

finansējumu dažādu atbalsta pasākumu īstenošanai saņēma vairākas citas ministrijas un to pakļautības institūcijas. Tā, piemēram, Latvijas radio un Latvijas televīzija saņēma papildus finansējumu EKG Rīga 2014 atspoguļošanai, Ekonomikas ministrija – realizēja konferenču programmu, Ārlietu ministrija saņēma finansējumu publiskās diplomātijas pasākumiem un ārvalstu žurnālistu vizīšu organizēšanai. Kā vienīgā neveiksme jāmin iepirkumu konkursu problēmu dēļ neīstenotā starptautiskā kultūras tūrisma reklāmas kampaņa.

"Apmēram trīs 3 gadus pirms 2014. gada mēs zinājām jau konkrēti visu par finansējumu. Vispārēja izpratne bija no abiem – gan pilsētas domes, gan valdības, manuprāt, tā bija ļoti kompetenta vienošanās par atbalstu."

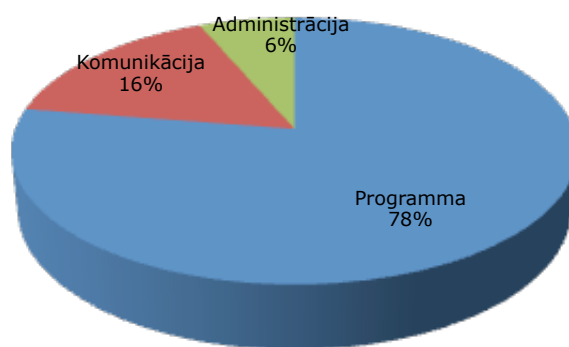
"Politiski lēmums par budžetu tika pieņemts savlaicīgi un netika grozīts. Tas ir tāds klupšanas akmens, kas bijis daudzām Eiropas kultūras galvaspilsētām. Mūsu projekta veidošanā vispār principā nebija nekādas politiskās ietekmes."

"Latvijas televīzijai bija šis papildus finansējums, un mēs varējām atļauties plašāk visu atspoguļot. Tas bija grūti, bet arī liels prieks to visu darīt. Vienmēr bija tā, ka mēs nezinājām, cik lielu finansējumu kultūra saņems, jo kultūra bija pēdējā vietā. Bet pagājušajā gadā kultūrai televīzijā bija centrālā loma."

Lielākā daļa no Rīga 2014 budžeta (78%) tika tērēta programmas izdevumiem. Nodibinājuma "Rīga 2014" aprēķini liecina, ka tikai 6% tika iztērēti administratīvām izmaksām, kas salīdzinoši ir ļoti neliela budžeta daļa. 16% budžeta tika tērēta komunikāciju izmaksām, turklāt daļa no šiem līdzekļiem bija privāto atbalstītāju piešķirumi.

40. attēls: "Rīga - Eiropas kultūras galvaspilsēta" budžets: dalījums pēc izdevumu kategorijām.

**"Rīga - Eiropas kultūras galvaspilsēta" budžets:
dalījums pēc izdevumu kategorijām (%)**



Avots: Nodibinājums "Rīga 2014"

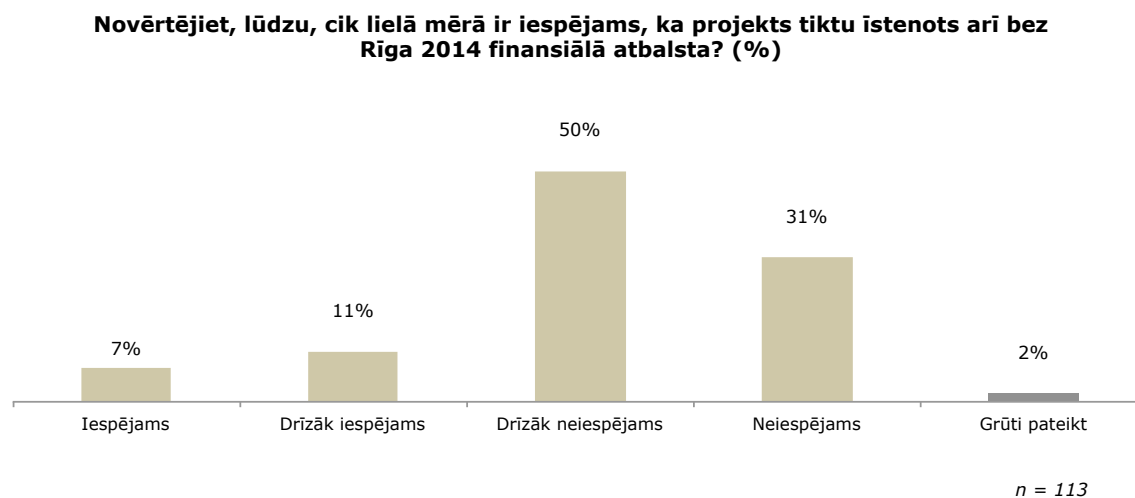
4.5. Ilgtermiņa ietekme un ilgtspēja

Analizējot EKG Rīga 2014 ilgtermiņa ietekmi menedžmenta un pārvaldības aspektā, jāizdala vairāki jautājumi: pasākumu organizatoru kapacitātes pieaugums un projektu ilgtspēja, kā arī nodibinājuma "Rīga 2014" īstermiņa darbība.

Kā vienu no svarīgākajiem ieguvumiem ilgtermiņā daudzi no aptaujātajiem projektu veidotājiem un programmas realizācijā iesaistītajiem cilvēkiem min organizatoru menedžmenta kapacitātes pieaugumu. EKG Rīga 2014 piedāvāja būtisku papildus finansējumu, tādēļ daudzi projektu īstenotāji varēja realizēt vērienīgākus projektus, iesaistīt sadarbībā daudzus starptautiskus

partnerus. Pasākumu organizatoru aptaujas dati liecina, ka lielākā daļa projektu nebūtu notikuši, ja netiktu piešķirts EKG Rīga 2014 finansējums.

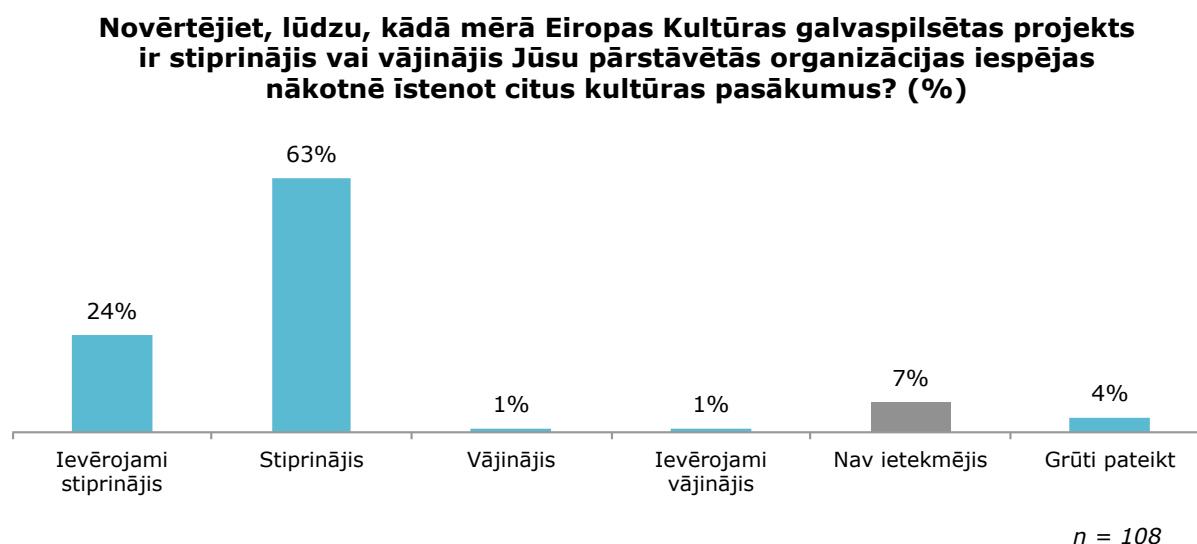
41. attēls: EKG Rīga 2014 finansiālā atbalsta nozīme projektu realizācijā.



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

Tomēr projektus un iesāktās sadarbības pasākumu organizatori plānot turpināt, tas liecina par kapacitātes pieaugumu (69% respondentu apliecina, ka uzsākto sadarbību ar citām valstīm turpinās pašreizējā vai vēl plašākā mērogā; 76% respondentu apgalvo, ka projekta aktivitātes pilnā vai daļējā apmērā turpināsies arī pēc 2014. gada; avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015). Rīga 2014 nozīmi kapacitātes stiprināšanā atzīst 87% respondentu.

42. attēls: EKG Rīga 2014 nozīme pasākumu organizatoru kapacitātes stiprināšanā.



Avots: EKG pasākumu organizatoru aptaujas rezultāti, 2015

"Es uzreiz varu teikt, ka vesela virkne izstāžu, ko mēs organizējam, pirmkārt, deva mūsu darbiniekiem ļoti lielu pieredzi. Šīs izstādes arī parādīja, ka mūsu darbinieki var to noorganizēt, jo mums bija jāveido sadarbība ar ļoti daudziem, ļoti lieliem, nopietniem pasaules muzejiem. Tātad, tā ir pieredze menedžēt šo procesu, veidot kontaktus u.c. Otrkārt, mums ir veidojušies kontakti, kas pavisam noteikti vēlāk var attīstīties. Visas izstādes mums pavadīja konferences un pavadošās programmas, mēs esam veidojuši arī katalogus – tas nozīmē, ka mēs esam vēl vairāk paplašinājuši sadarbības iespējas un sadarbības tīklus."

"Televīzijā tam būs ilgtermiņa ietekme, tāpēc, ka šajā laikā, kad mēs uztaisījām pirmo starptautisko koncerta pārraidi, bija tik daudz diskusiju, kursu, apmācību operatoriem, mēs iemācījāmies strādāt pēc pilnīgi jaunas metodes."

Būtisku menedžmenta pieredzi ieguva ne tikai projektu organizatori, bet arī nodibinājuma "Rīga 2014" darbinieki, iegūstot iespēju strādāt pie liela apjoma starptautiskas kultūras programmas veidošanas, turklāt Latvijas apstākļos šāda mēroga pasākumi parasti ir īstermiņa (festivālu formāts), nevis ilgst gadu vai pat vairākus gadus, kā tas bija Rīga 2014 gadījumā. Jau nodibinājuma "Rīga 2014" statūtos paredzēts, ka nodibinājums pastāvēs tikai līdz 2015. gada 1. septembrim. Iespējams, sākotnēji iecerētais modelis, kur nodibinājumu dibinātu gan KM, gan RD būtu nodrošinājis profesionāli izveidotajai organizācijai iespēju darboties ilgāk. Vairāki kultūras nozares pārstāvji kritiski norāda, ka, likvidējot nodibinājumu, netiek pilnvērtīgi izmantotas tās darbinieku zināšanas un pieredze, kas uzkrātas veidojot vērienīgu un starptautisku kultūras programmu vairāku gadu garumā, kā arī norāda uz nepieciešamību pēc šādas menedžmenta struktūras citu liela mēroga projektu realizācijā, kā konkrētu piemēru minot gatavošanos Latvijas 100-gadei.

5. Kultūras nozares saikne ar citiem (tautsaimniecības) sektoriem

5.1. Rīga 2014 programmas tīklu analīze

Viens no EKG Rīga 2014 mērķiem bija izcelt un prezentēt kultūras, izglītības un tautsaimniecības nozaru kopsakarības, apliecinot, ka šo jomu sinerģijā attīstās uz zināšanām balstīta ekonomika, izceļot radošo industriju nozīmi tautsaimniecībā. Radošo industriju sektora attīstība ir arī Latvijas nacionālās kultūrpolitikas attīstības prioritāte, kā arī Latvijas Nacionālās attīstības plānā 2014-2020 izvirzīts uzdevums palielināt radošo industriju uzņēmumu skaitu. Rīga 2014 programmas projektu vadītāju aptaujā 10% respondenti norādīja, ka 2014. gadā viņuprāt Latvijas kultūras dzīves procesos vairāk iesaistījās uzņēmēji, palielinājās investīcijas kultūrā, tāpat, arī 10% respondenti uzskatīja, ka palielinājās biznesa iespējas arī tiem uzņēmējiem, kas nav tieši saistīti ar kultūras un mākslas nozari. Tātad, tikai neliela programmas organizatoru daļa saskata iespējamus programmas efektus biznesa sektorā. Optimistiskāki šajos jautājumos ir Rīgas pilsētas iedzīvotāji, no kuriem 25% uzskata, ka Rīga 2014 programmas ieguvums ir fakts, ka Latvijas kultūras dzīves procesos vairāk iesaistījās uzņēmēji, palielinājās investīcijas kultūrā, bet 29% - ka palielinājās biznesa iespējas arī tiem uzņēmējiem, kas nav tieši saistīti ar kultūras un mākslas nozari. Šobrīd nav datu, kas ļautu konstatēt, vai ir palielinājies radošo industriju uzņēmumu skaits EKG Rīga 2014 ietekmē, bet ir iespējams konstatēt Rīga 2014 programmas projektu īstenošanā iesaistīto citu tautsaimniecības partneru īpatsvaru, kas ļauj raksturot kultūras sektora integritāti tautsaimniecībā. Sadarbība ir būtisks atslēgvārds programmas mērķos, jo tā ir iespēja veidot jaunas dažādu līmeņu saskarsmes starp Latviju un citām Eiropas valstīm, kultūras jomu cilvēkiem, pilsoniskā, paaudžu, sociālo un interešu grupu līmeņos, tāpēc šo aspektu novērtējuma ietvaros īpaši pētījām, izmantojot sociālo tīklu analīzes stratēģiju. Sociālo tīklu analīzes pieeja ļauj identificēt arī programmas ekonomisko ietekmi. Kultūras ekonomiskās ietekmes novērtēšanā nepieciešams noteikt, kas ir ekonomiskie labumi, ko tā dod un tradicionāli ar atšķirīgām metodēm tiek pētīti kultūras tiešie un netiešie ekonomiskie efekti. Rīga 2014 tiešā ekonomiskā ietekme netika mērīta, taču novērtējuma gaitā uzmanība tika pievērsta netiešajiem ekonomiskajiem efektiem, jo kultūras sektors veicina netiešu efektu rašanos konkrētā ekonomikas zonā. Tik bagāta kultūras programma, protams, radīja kultūras un citu tautsaimniecības sektoru tīklošanās iespējas, kuras "tehniski" nodrošināja projektu ietvaros veicamie maksājumi. Lai precizētu kultūras un citu tautsaimniecības sektoru sadarbības mērogu (partneru skaits un veids, maksājumu plūsmas) un intensitāti, veicām EKG Rīga 2014 programmas 3 tematisko līniju projektu

izpēti, piemērojot sociālo tīklu analīzes stratēģiju. Galvenais pētnieciskais jautājums šajā apakšpētījumā bija: kāds bija Rīga 2014 programmas ekonomiskās ietekmes apjoms? Pirms šī pētījuma rezultātu apraksta, sniegsim konspektīvu pieejas metodoloģijas raksturojumu.

METODOLOĢIJAS APRAKSTS

Sociālo tīklu analīze

Programmas "Rīga 2014" kā liela mēroga kultūras pasākumam ir sarežģīta struktūra tas sastāv no vairākiem simtiem pasākumu. Pasākumu organizatori un to partneri veidoja sarežģītu kultūras un citu sektoru tīklojumu. Šāda tīklojuma identificēšana un strukturēšana ļauj ieraudzīt programmas ekonomiskās ietekmes apjomus. Viens no veidiem, kā to izdarīt, ir sociālo tīklu analīzes (social network analysis – SNA) pētījuma pieeja. Kultūras ekonomiskās ietekmes mērīšanā ir dažādas metodes, ar SNA var uzskatāmi novērtēt šāda apjoma programmas, kāda ir Rīga 2014, iesaistīto aģentu tīklu, īpaši, ja runa ir par objektīvi izmērāmām finanšu plūsmām. SNA parāda kultūras tīklošanās procesus, kas ļauj novērtēt tās ekonomisko ietekmi uz citiem tautsaimniecības sektoriem. Ar tās palīdzību iesaistītos var novērtēt vienkāršā un saprotamā līmenī, dodot specifiskus datus, ko ar citām novērtēšanas metodēm būtu grūti sasniegt.⁴⁶ (Davies, 2007). Sociālo tīklu analīze ir pētījuma stratēģija, kura attīstījusies pēdējās desmitgadēs pateicoties programmatūru attīstībai, un ar tās palīdzību tiek veikts tīkla struktūras novērtējums – tiek izvēlēts pētāmais objekts, kas sastāv no vairākiem aktoriem, un to savstarpējās attiecības veido tīklu, kuru iespējams analizēt no dažādām dimensijām. SNA ļauj kultūru strukturēt sistemātiski un strādā kā tehniku kopums, kas pēta informāciju par sociālo aktoru mijiedarbību un ļauj ielūkoties fenomena iekšienē. Šo pieeju izmantojām arī veicot EKG Rīga 2014 programmas novērtējumu.

Rīga 2014 tīkla apraksts

Rīga 2014 ekonomiskās ietekmes tīklu veido jeb tā aktori ir projekti un to aktivitāšu veidošanā iesaistītie aģenti, ar kuriem projekta pieteicēju organizācijas veic finanšu darījumus, lai īstenotu projektus, t.i. iegādājas preces un pakalpojumus. Šādā tīklā iesaistīto aktoru attiecības jeb savstarpējās saites ir naudas plūsmas - objektīvi izmērāmas pēc projektu iesniegtajām atskaitēm programmas organizatoram Nodibinājumam Rīga 2014, kas ir pētījuma datu avots. Projektu atskaitēs ir uzrādīts tas finansējums, kas piešķirts programmas Rīga 2014 īstenošanai, bet neparādās projektu finansējums no citiem avotiem, kas nozīmē, ka tīkls atspoguļo tieši Rīga 2014 finansējuma izlietojumu un tā ietekmi, nevis pašu projektu ietekmi.

Datu vākšana

Datu vākšanā identificēti projektu organizatori un visi iesaistītie, kas saņēmuši Rīga 2014 programmas finansējumu, tiem piešķirts kods un darbības kategorija. Tā kā analīze balstīta uz aktoru klasifikāciju (kategorizāciju), katra no kategorijām un tās apakškategorijām apkopotas zem viena koda un tādā veidā tīklā atspoguļotas aktoru klasifikācija, nevis katrs individuāls aktors.

Iegūtie dati

Dati apkopoti vizuālos tīklos un grafikos, kuros redzams trīs tematisko līniju projektu finansējuma izlietojums. Rīga 2014 programmas tīklā svarīgi saprast kultūras sektora ieguvumus un to, cik lielā mērā finansējums ir palicis kultūras sektorā un cik liela daļa aizgājusi uz citiem sektoriem ārpus kultūras sektora, tāpēc aktori tīklā klasificēti vairākās kategorijās

46 Davies, Rick. Social Network Analysis as an Evaluation Tool: Experiences with International Development Aid Programmes. 2007. Pieeams: www.mande.co.uk/docs/UKSocNetConfAbstractRickDavies.doc [skatīts 2014, 30.mar.]

un apakškategoriās, kas ļauj analizēt Rīga 2014 ekonomiskās ietekmes apjomu un to, kas ir lielākie ieguvēji no programmas finansējuma. Pētījuma rezultātā ir iegūti dati par to, cik plašs cilvēku, institūciju, uzņēmumu un organizāciju skaits iesaistīts programmas īstenošanā, saņemot finansiālu atbalstu un virzot to tālāk, šādi veidojot jau minētos netiešos efektus un atstājot ekonomisko ietekmi uz dažādiem kopējās tautsaimniecības sektoriem Latvijā un arī citviet pasaulē.

Tematiskās līnijas

Rīga 2014 programmas sociālā tīkla analizē pētītas trīs atšķirīgas projektu tematiskās līnijas, kas salīdzinoši reprezentatīvi parāda projektu pārstāvniecību programmā – Brīvības iela, kurā projektiem likts uzsvars uz vēstures dažādo atspoguļojumu kultūrā un ir dažādi atšķirīgi pasākumu veidi, kā izstādes, operas un teātri kuru norises vietas ir arī lielākās kultūras organizācijas Latvijā kā Nacionālais teātris, Latvijas Nacionālā opera, Ceļa karte, kurā ietverti projekti Rīgas apkaimēs un vērsti uz iedzīvotāju līdzdalību dažādās kultūras aktivitātēs, un Rīgas karnevāls, kas piedāvājis dažādus liela mēroga pasākumus un festivālus, tai skaitā arī brīvdabā un visiem pieejamas bezmaksas aktivitātes. Šajā tematiskajā līnijā nav iekļauts projekts Staro Rīga.

Kategoriju apraksts:

Kultūras sektors – organizācijas (valsts, pašvaldību, nevalstiskās un privātās) un privātpersonas, kas pieskaitāmas pie kādas no kultūras nozarēm un tieši radījušas kultūras produktus un pakalpojumus, kuri izmantoti Rīga 2014 projektu īstenošanai no programmas finansējuma.

Pakalpojumi ārpus kultūras sektora – organizācijas (valsts, pašvaldību, nevalstiskās un privātās) un privātpersonas no citiem tautsaimniecības sektoriem, kas nav kultūra, un ir radījušas produktus un pakalpojumus, kuri izmantoti Rīga 2014 projektu īstenošanai no programmas finansējuma.

Projekta nodrošināšana un atbalsts – privātpersonas un organizācijas, kas nodrošina projektu organizatorisko tapšanu un pilda atbalsta funkciju, piedāvājot preces un pakalpojumus, kuri izmantoti Rīga 2014 projektu īstenošanai no programmas finansējuma. Galvenokārt tā ir projektu vadība un menedžments, atbalsta personāls, kas nerada tiešo mākslas produktu, kā arī administratīvais un mārketinga nodrošinājums, tādā veidā pārstāvot gan kultūras, gan citiem tautsaimniecības sektoriem piederošos aktorus un parādot projekta nodrošinātāju un atbalsta lomu kultūras projektu izveidē.

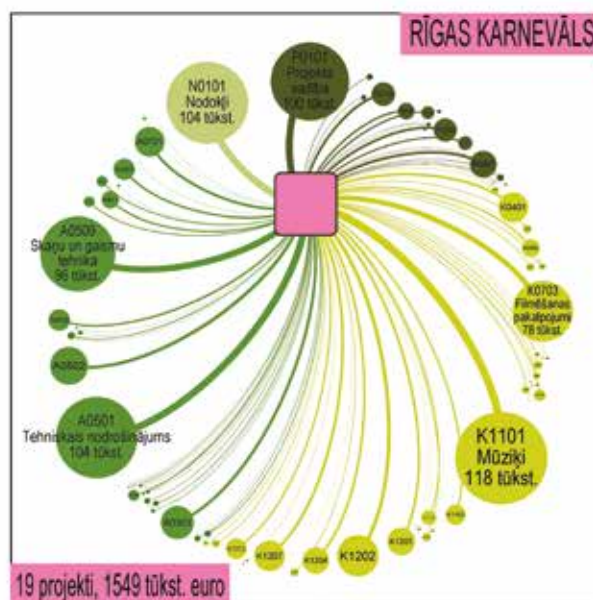
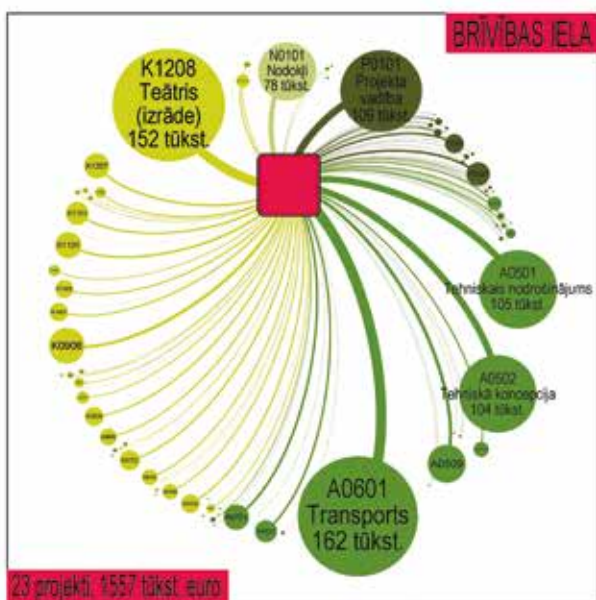
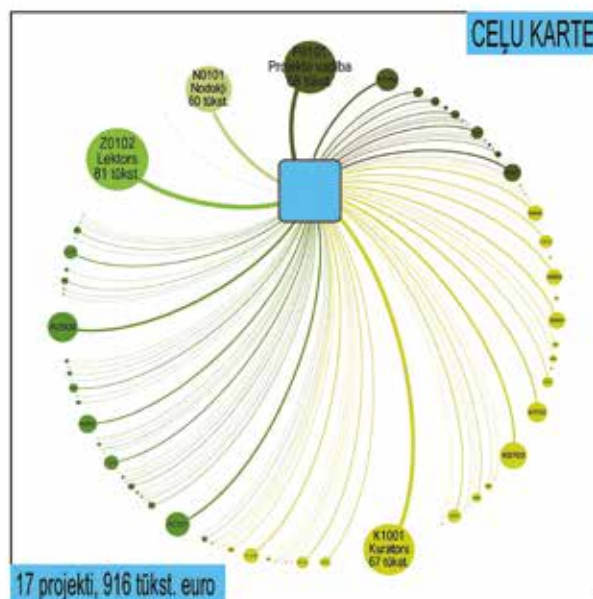
Zinātne un pētniecība – projektos iesaistītās privātpersonas un uzņēmumi, kas veikuši pētniecību vai veikuši citu zinātnisko darbību, pārstāvot gan kultūras, gan citus sektorus.

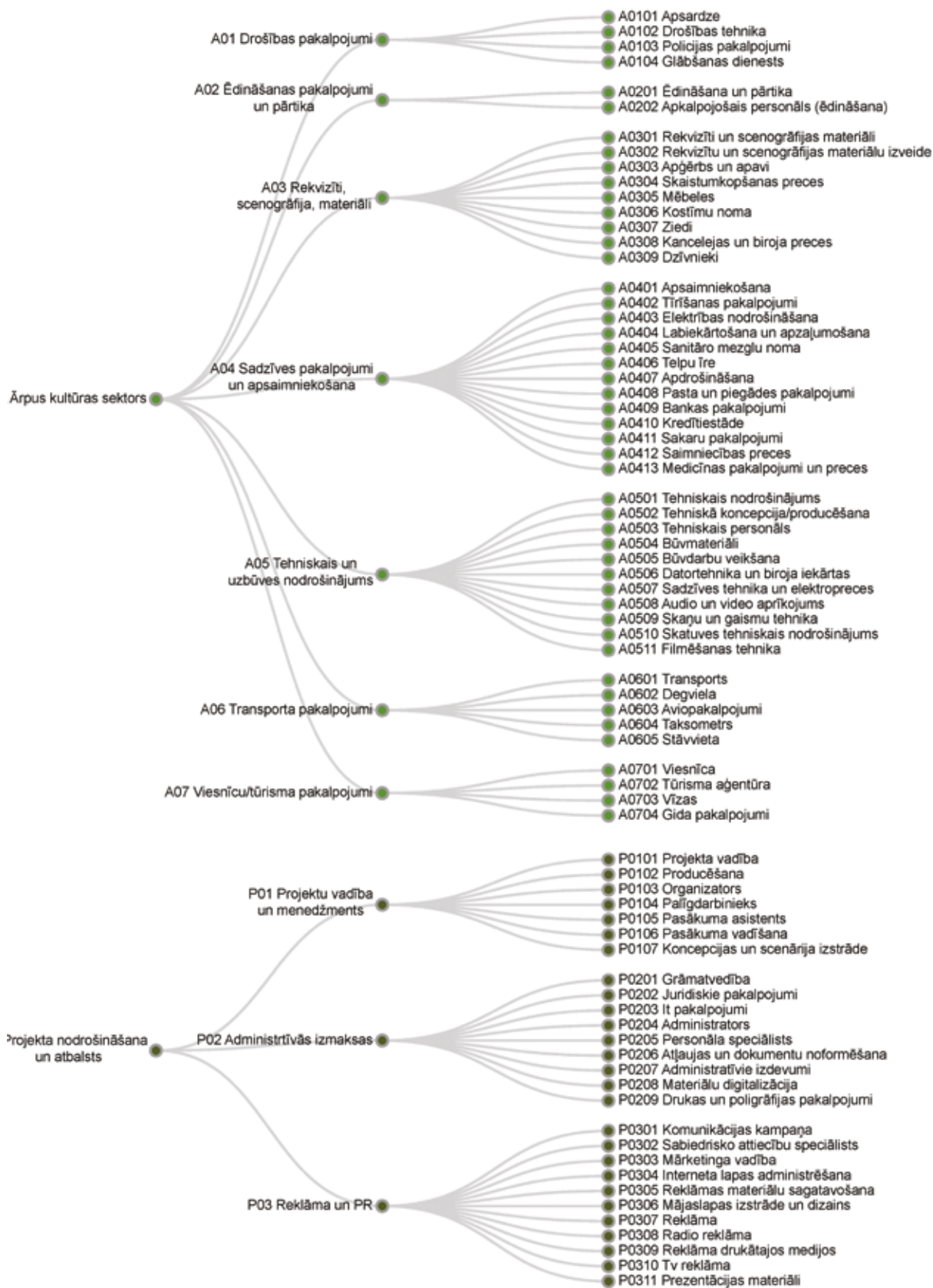
Nodokļi (no autoratlīdzībām un darba algām, muitas; bez pievienotā vērtības nodokļa) - nav iespējams aprēķināt kopējos nodokļus, ko ar pievienotās vērtības nodokli (PVN) valstij atdevusi programma, ņemot vērā atšķirīgo nodokļu maksāšanas sistēmu valstī, tomēr šajā grupā ietilpst nodokļi no autoratlīdzībām un darba algām, kas tieši ieskaitīti Valsts kasē vai Rīgas Domes Finanšu departamenta kasē – iedzīvotāju ienākuma nodokļi (IIN), valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI), kā arī muitas un lidostas nodokļi.

Tīklu analīzes REZULTĀTI

43. attēls: Rīga 2014 trīs tematiskajām līnijām piešķirtā finansējuma sadalījums pa apakškategorijām.

RĪGA 2014 TRĪS TEMATISKAJĀM LĪNIJĀM
PIEŠKIRTĀ FINANSĒJUMA SADALĪJUMS
PA APAKŠKATEGORIJĀM (tūkst. euro)





Avots: Zīpojuma autori, 2015.

Finansējuma sadalījums pēc tematiskajām līnijām

Rīga 2014 programmas tīklu veido trīs tematiskās līnijas (Brīvības iela, Ceļa karte, Rīgas karnevāls), kuru kopējais finansējums tīkla analīzē sastāda 100%, katra tematiskā līnija attēlota pēc to procentuālās attiecības ar visu trīs tematisko līniju kopējo finansējumu. Šī iemesla dēļ tematiskās līnijas nav salīdzināmas savā starpā, bet attiecībā pret visu trīs līniju kopējo finansējumu.

Analīzē redzams, ka projektu finansējums pa tematiskajām līnijām atšķiras - Brīvības iela un Rīgas karte saņēmušas līdzvērtīgu finansējumu – attiecīgi 38,7% un 38,5%, savukārt Ceļa karte saņēmusi daudz mazāku finansējumu – 22,8%. Šāds sadalījums raksturojams ar tematisko līniju saturu, kur Brīvības ielā ietilps 23 projekti un tie ir salīdzinoši vidēja vai liela mēroga pasākumi kā izstādes, teātra un operas izrādes, Rīgas karnevālā apskatīti 19 projekti, no kuriem daudzi ir liela mēroga pasākumi brīvdabā un vērsti uz vislielāko apmeklētāju skaitu, savukārt Ceļa kartē ir 17 projekti, kas vērtējami kā salīdzinoši nelieli un vērsti uz vietējo kopienu saliedēšanu.

Finansējuma sadalījums pēc saņēmēju klasifikācijas

Programmas finansējums novirzīts 5 lielām grupām jeb kategorijām, kuras būtiski izšķirt – kultūras sektors saņēmis 41,5% finansējumu, projekta nodrošināšana un atbalsts, bez kura nav iespējams izveidot nevienu kultūras projektu un kurā neietilpst tikai klasiskā izpratnē kultūras pārstāvji, ir bijis nepieciešams 17% apmērā no kopējā finansējuma.

Projektu izveidē trešā daļa jeb 33% finansējuma ticis izlietots pakalpojumiem ārpus kultūras sektora, kas parāda aptuveno programmas Rīga 2014 ekonomisko ieguldījumu citos sektoros un ka, atbalstot kultūras projektus, finansiāli ieguvēji var būt dažādi tautsaimniecības sektori.

Zinātne un pētniecība, kurā ietilpst gan kultūras sektora, gan citu sektoru pārstāvji, ir saņēmusi 2,48% finansējuma.

Nodokļi (no autoratlīdzībām, darba algām, u.c.), kas kopā sastāda 6,02%(*), šajā kategorizācijā ir specifiski un nav aplūkojami viennozīmīgi, jo tajos ietilpst IIN un VSAOI, bet nav ņemts vērā PVN, kurš pēc likumdošanas tiek maksāts atšķirīgi un atskaitēs atsevišķi netiek uzrādīts. Tātad procentuāli nodokļi no programmas bijuši daudz lielāki.

11. tabula: Programmas finansējuma iedalījums pēc kategorijām.

Nr. p.k.	Kategorijas nosaukums	Brīvības iela (EUR, %)	Ceļa karte (EUR, %)	Rīgas karte (EUR, %)	KOPĀ (EUR, %)
1	Kultūras sektors	16.513	8.988	15.991	41.49
2	Projektu nodrošināšana un atbalsts	5.387	4.622	7.015	17.02
3	Pakalpojumi ārpus kultūras sektora	14.591	5.574	12.804	32.97
4	Zinātne un pētniecība	0.284	2.083	0.113	2.48

5	Nodokļi (no autoratlīdzībām, darba līgumiem, u.c.)	1.938	1.485	2.594	6.02
	KOPĀ	38.7	22.8	38.5	100.0

Avots: Ziņojuma autori, 2015.

Kultūras sektorā vislielākie finansiālie ieguvēji bijuši teātra/skatuves māksla (12.04% no kopējā finansējuma), kur aktori ir ļoti daudzveidīgi pārstāvēti – teātra izrāžu nodrošināšana no kopējā tīkla finansējuma atbalstīta 3,77% apmērā, režisori saņēmuši 1,99%, dažādi cirka un ielu mākslinieki 1,35%, scenogrāfijas veidotāji 1,31% un tādi aktori kā aktieri, režija, gaismu mākslinieki, kostīmu izgatavotāji, grima mākslinieki, skaņu operatori, teātra darbinieki, frizūru veidotāji, scenogrāfijas koncepta un specefektu veidotāji, kā arī ģērbēji atbalstīti katrs mazāk nekā 1% apmērā.

Plaši pārstāvēta ir arī mūzikas nozare (7,12%), kurā arī ir daudzveidīgi aktori – mūziķi (4,16% no kopējā finansējuma), komponisti (1,38%) un diriģenti, ierakstu studijas, muzikālā noformējuma veidotāji, nošu veidotāji, mūzikas grupas vadītāji, kori un koristi atbalstīti katrs ar mazāk kā 1% tīkla finansējuma.

Kino, kurš atbalstīts 5,46% apmērā, veidojas no vienvēidīgākas grupas – 3,45% saņēmuši dažādi filmēšanas pakalpojumu nodrošinātāji, kas pamatā ir filmu studijas, 1,33% filmu apstrādātāji un veidotāji, kas vairāk ir privātpersonas, mazāk operatori un tikai viens animators.

Nedaudz mazāk finansējumu saņēmuši muzeji un izstādes (3,96%), literatūras nozares pārstāvji (3,16%), vizuālā māksla (3,08%), dizains (neskaitot grafisko dizainu) (2,5%) un dejas nozare (2,16%), savukārt mazāk saņēmusi fotogrāfijas nozare (1,2%), autortiesību nozare (0,39%), arhitektūra (0,3%) un arhīvi un bibliotēkas (0,1%).

Projektu nodrošināšanā un atbalstā vislielākā loma bijusi projektu vadībai un menedžmentam, kam izlietots 10,5% no kopējā finansējuma, turklāt visvairāk izlietots tieši projektu vadības atalgojumam (6,88% no kopējā finansējuma). Pārējie projekta nodrošinātāji un veidotāji saņēmuši mazāk nekā 1% no kopējā finansējuma. Jāņem vērā, ka šajā apakšskategorijā nereti grūti nošķirt projektu vadību no pārējiem organizatoriskajiem pienākumiem, jo projektos tie nosaukti atšķirīgi – producēšana, koncepcijas izstrādāšana, organizatoriskais darbs, savukārt daļa ir kā atbalsta personāls – pasākuma asistenti, pasākuma vadīšana un palīgdarbinieki.

Administratīvās izmaksas sastāda 2,78%, kur vislielākais finansējums iztērēts drukas un poligrāfijas pakalpojumiem (1,71%) – šī apakšskategorija ir ietverta administratīvajās izmaksās, jo ne vienmēr iespējams atšifrēt, vai projektā šie pakalpojumi bijuši nepieciešami reklāmas materiālu izveidei vai projekta aktivitātēm (programmīgas, norādes, izstāžu maketi, utt.). Administratīvās izmaksas ietver arī grāmatvedības, juridiskos un IT pakalpojumus, dažādu atļauju, dokumentu noformēšanu, materiālu digitalizāciju, neklasificējamu administratīvo izdevumu, personāla speciālistu un administratoru algas.

Savukārt reklāmai un sabiedrisko attiecību aktivitātēm un veidošanai novirzīti 3,74% no projektu finansējuma. 2,61% iztērēti dažādām neklasificējamām reklāmām, kā arī radio un TV reklāmām un reklāmām drukātajos medijos, bet pārējais komunikācijas kampaņām, mājas lapas izstrādei un dizainam, sabiedrisko attiecību speciālistiem, prezentācijas materiāliem, mārketinga vadībai un mājas lapu administrēšanai.

No pakalpojumiem ārpus kultūras sektora visvairāk finansējums izlietots tehniskajam un uzbūves materiālu nodrošinājumam (17,62%), zem kura ietilpst dažāda veida tehniskais nodrošinājums un tehniskās koncepcijas izveides, skaņu, gaismu, filmēšanas, video un audio tehnika, kā arī būvmateriāli. Šī apakš kategorija kopumā sastāda vislielāko finansējumu no visām, jo veido saiknes ar gandrīz katru iesaistīto projektu tīklā un ir nozīmīga, lai vispār varētu īstenot projektus. Turklāt procentuāli otra lielākā apakš kategorija tīklā ir teātris/skatuves māksla, kas izmanto lielāko daļu no iepriekš minētajiem pakalpojumiem un nespēj iztikt bez sadarbības ar dažādiem uzņēmumiem, kas nodrošina ar tehniku, bet nav pieskaitāmi tieši pie kultūras nozares.

Salīdzinoši nozīmīgu lomu tīklā no tautsaimniecības sektora citām nozarēm iegem transports (6,7%). Projekti veido ļoti daudz saišu ar uzņēmumiem, kas nodrošina rekvizītus, scenogrāfiju un materiālus (3,94%), tomēr kopējā summa sastāda mazāku procentu, jo pirkumi ir pārsvarā nelielu summu ietvaros. Arī viesnīcu un tūrisma pakalpojumi izmantoti daudzos projektos (2,23%), bet kopumā nesastāda tik lielu proporciju tīklā. Maz izmantoti sadzīves pakalpojumi un apsaimniekošana (1,76%), ēdināšanas pakalpojumi un pārtika (0,42%) un drošības nodrošināšanas pakalpojumi (0,31%).

12.tabula: Programmas finansējuma iedalījums pēc kategorijām un apakš kategorijām.

Nr. p.k.	Kategorijas/apakš kategorijas nosaukums	Brīvības iela (EUR, %)	Ceļa karte (EUR, %)	Rīgas karte (EUR, %)	KOPĀ (EUR, %)
1	Kultūras sektors	16.5	9.0	15.99	41.5
1	Arhitektūra	0.07	0.03	0.19	0.30
2	Arhīvi un bibliotēkas	0.06	0.04	0.00	0.10
3	Autortiesības	0.27	0.03	0.08	0.39
4	Deja	0.06	0.91	1.19	2.163
5	Dizains	1.21	0.71	0.58	2.50
6	Fotogrāfija	0.13	1.02	0.05	1.20
7	Kino	1.28	1.82	2.36	5.46
8	Literatūra	2.03	0.57	0.56	3.164
9	Māksla	1.97	0.47	0.64	3.08
10	Muzeji un izstādes	1.60	1.98	0.39	3.96
11	Mūzika	2.16	0.46	4.51	7.12
12	Teātris/skatuves māksla	5.66	0.94	5.44	12.04
2	Projekta nodrošināšana un atbalsts	5.4	4.6	7.0	17.0
1	Projektu vadība un menedžments	3.01	3.06	4.44	10.50

2	Administratīvās izmaksas	1.08	0.68	1.02	2.78
3	Reklāma un PR	1.29	0.89	1.56	3.74
3	Pakalpojumi ārpus kultūras sektora	14.6	5.6	12.8	33.0
1	Drošības nodrošināšana	0.06	0.05	0.20	0.313
2	Ēdināšanas pakalpojumi un pārtika	0.06	0.18	0.18	0.415
3	Rekvizīti, scenogrāfija, materiāli	0.88	1.35	1.71	3.938
4	Sadzīves pakalpojumi un apsaimniekošana	0.53	0.66	0.56	1.755
5	Tehniskais un uzbūves nodrošinājums	7.17	2.32	8.13	17.616
6	Transporta pakalpojumi	4.85	0.76	1.09	6.701
7	Viesnīcu/tūrisma pakalpojumi	1.04	0.25	0.94	2.232
4	Zinātne un pētniecība	0.3	2.1	0.1	2.5
1	Zinātne un pētniecība	0.28	2.08	0.11	2.48
5	Nodokļi	1.9	1.5	2.6	6.0
1	Nodokļi	1.94	1.48	2.59	6.02
	KOPĀ	38.7	22.8	38.5	100.0

Avots: Ziņojuma autori, 2015.

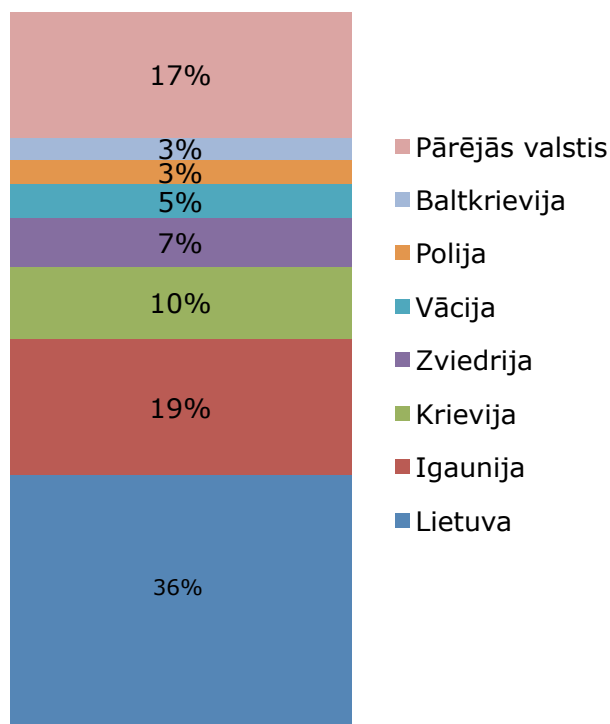
Veiktā Rīga 2014 projektu tīklu analīze atklāj, cik lielā mērā programmas īstenošanā bija iesaistīti dažādi tautsaimniecības sektori, uzņēmēji, kuri ar saviem pakalpojumiem un precēm ļāva īstenot radošās, kultūras un mākslas iniciatīvas. Programmas trīs tematisko līniju analīze norāda uz projektiem kopējā piešķirtā finansējuma sadalījumu pa sektoriem un tajos ietilpstošajām kategorijām. Kultūras (skat.kategorijas) sektorā ir ieguldīts 41,5% ; ārpus-kultūras sektoram 33%; projektu nodrošināšanai un atbalstam 17%; nodokļos 6% (bez PVN); zinātnei un pētniecībai 2,5% no kopējā finansējuma. Iegūtā programmas daļas tīkla struktūra atklāj tās sektorālo diversitāti un norāda uz projektu tehniskā un uzbūves nodrošinājuma finansiālo izmaksu īpatsvaru un nozīmi mūsdienu kultūras projektu menedžmentā. 33% finansējuma ārpus-kultūras sektoram liecina par daudzveidīgu tautsaimniecības partneru integritāti projektā un norāda uz kultūras un mākslas projektu ciešo saikni ar citiem tautsaimniecības sektoriem.

5.2. Tūrisms

Tūrisma plūsmas izmaiņas EKG ietekmē ir viens no acīmredzamākajiem ekonomiskajiem efektiem, ko rada šī iniciatīva. 62% projektu vadītāji uzskata, ka Rīga 2014 kā Eiropas kultūras galvaspilsēta spēja veiksmīgi vai ļoti veiksmīgi piesaistīt apmeklētājus no citām valstīm. Savukārt, 28% Latvijas iedzīvotāji uzskata, ka 2014.gadā palielinājās tūristu skaits arī Latvijas reģionos. Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka 2014. gadā ārvalstu ceļotāju skaits audzis par 7,3% salīdzinājumā ar 2013. gadu. Ārvalstu ceļotāji 6,2 milj. reizes šķērsoja Latvijas robežu, valstī iztērējot 668,5 milj. eiro – par 60,2 milj. eiro jeb 9,9% vairāk nekā gadu iepriekš. Latviju visvairāk apmeklēja ārvalstu ceļotāji no Lietuvas – 35,6%, Igaunijas – 19,0%, Krievijas – 10,0% un Zviedrijas – 6,7%.

44. attēls: Ārvalstu ceļotāju pārstāvēto valstu struktūra 2014. gadā.

Ārvalstu ceļotāju pārstāvēto valstu struktūra 2014. gadā (%)



Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde, 2015.

2014. gadā ārvalstu vairākdienu ceļotāji Latvijā uzturējās vidēji 4,2 diennaktis un iztērēja 516,9 milj. eiro, kas ir par 7,4% vairāk nekā 2013. gadā. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, palielinājies vairākdienu ceļotāju skaits no Vācijas par 36,4%, no Polijas – par 35,8%, no Lietuvas – par 26,7% no Igaunijas – par 23,7% un Apvienotās Karalistes – par 22,3%. 44,0% ārvalstu ceļotāju kā apmeklējuma iemeslus minēja atpūtu, 29,5% draugu vai radnieku apmeklējumu un 21,2% – darījumu kārtošānu. No visiem vairākdienu ceļotājiem 34,4% Latviju apmeklēja pirmo reizi. Salīdzinot ar 2013. gadu, par 35,3% palielinājās vairākdienu ceļotāju skaits, kuri kā savu galveno ceļojuma iemeslu minēja atpūtu: ceļotāji no Igaunijas, Somijas, Vācijas un Zviedrijas.

No visiem vairākdienu ārvalstu ceļotājiem, 48,6% ieceļoja Latvijā, izmantojot gaisa transportu, 37,4% – autotransportu, 7,3% – jūras transportu un 6,7% – dzelzceļa transportu.

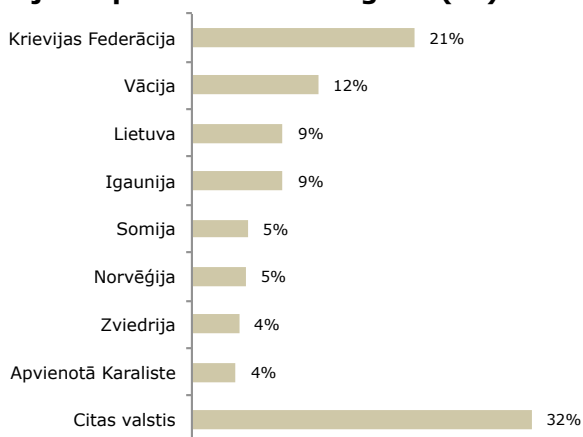
Vidēji diennaktī visvairāk tērējuši¹ ārvalstu ceļotāji no Norvēģijas (114,8 eiro), Somijas (108,8 eiro), Šveices (108,2 eiro) un Zviedrijas (96,8 eiro).

Nav tiešu datu, kas apliecinātu, cik lielu tūristu daļu Rīgas un Latvijas apmeklējumam mudināja Rīga 2014 programmas notikumi, taču ārzemju viesi veidoja nozīmīgu pasākumu auditorijas daļu.

Ekonomiskos ieguvumus no tūristu plūsmas raksturo arī fakts, ka 2014. gadā Latvijas viesnīcās un citās tūristu mītnēs apkalpoti 2,1 milj. viesu, kuri naktsmītnēs pavadījuši 4,2 milj. nakšu, liecina Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati. Salīdzinot ar 2013. gadu, apkalpoto cilvēku skaits pieauga par 14,1%, bet pavadīto nakšu skaits par 10,1%. Pērn apkalpoto viesu un to pavadīto nakšu skaits, vērtējot pēdējo desmit gadu periodā, pieaudzis divas reizes - 2004. gadā tūristu mītnēs 901,4 tūkst. viesu pavadīja 2,1 milj. nakšu. Salīdzinot ar 2013. gadu, apkalpoto ārvalstu viesu skaits palielinājās par 14,5%, sasniedzot 1,4 milj. Pieauga viesu skaits no kaimiņvalstīm: Baltkrievijas – par 27,0%, Igaunijas – par 14,9% un Lietuvas – par 10,9%, bet viesu skaits no Krievijas samazinājās par 4,1%. Ievērojami pieauga apkalpoto viesu skaits no Apvienotās Karalistes – par 47,2%, Austrijas – par 40,0%, Vācijas – par 37,5%, Beļģijas – par 34,7%, Ukrainas – par 32,4%. No visiem vairākdienu ārvalstu ceļotājiem 31,8% ieguvuši informāciju par Latviju internetā, 21,4% – no radiem, draugiem un paziņām, 16,8% – savu iepriekšējo apmeklējumu laikā, 10,6% – no tūrisma rokasgrāmatām un citiem plašsaziņas līdzekļiem. Visaugstākais viesnīcu numuru noslogojums 2014. gadā bija jūlijā gan Latvijas viesnīcās kopumā – 69,0%, gan Rīgā – 78,9%. Rīgas četrzvaigžņu viesnīcu kategorijā jūlijā tika sasniegts augstākais numuru noslogojuma rādītājs – 84,4%. Arī apkalpoto Latvijas iedzīvotāju skaits, kas apmetušies viesnīcās un citās tūristu mītnēs, 2014. gadā pieauga par 13,2% un sasniedza 667,3 tūkst. Apkalpoto Latvijas iedzīvotāju skaits, kas apmetušies viesnīcās un citās tūristu mītnēs, 2014. gadā pieauga par 13,2% un sasniedza 667,3 tūkst. Visvairāk vietējo viesu apkalpoti naktsmītnēs Rīgā – 22,7%. Savukārt, tūristu mītnēs apkalpoto ārvalstu viesu skaits proporcionāli visaugstākais arī, protams, bija Rīgā.

45. attēls: Viesnīcās un citās tūristu mītnēs apkalpoto ārvalstu viesu sadalījums pa valstīm 2014. gadā (%).

Viesnīcās un citās tūristu mītnēs apkalpoto ārvalstu viesu sadalījums pa valstīm 2014. gadā (%)



Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde, 2015.

Jūlijā, protams, ir aktīva tūristu kustība jebkurā gadā, jo to nosaka Latvijas klimata īpatnības, taču, jūlijs arī Rīga 2014 programmā bija intensīvu notikumu laiks un ievērojamajam tūristu skaitam bija iespēja baudīt Rīga 2014 programmu. Kopējie tūrisma statistikas rādītāji –

gan ārvalstu ceļotāju skaits, gan vairākdienu tūristu skaits, gan viesnīcās un tūristu mītnēs apkalpoto cilvēku skaits 2014. gadā ir palielinājušies salīdzinājumā ar 2013. gadu. Rīga 2014 biroja skatījumā pozitīvās izmaiņas tūrisma statistikā ir pateicoties Rīgai piešķirtajam Eiropas kultūras galvaspilsētas titulam un mērķtiecīgai sadarbībai ar Latvijas Republikas Ārlietu ministriju, visām Latvijas pārstāvniecībām ārvalstīs, Latvijas Institutu un tūrisma institūcijām, kas jau vairākus gadus popularizēja Eiropas kultūras galvaspilsētas programmas notikumus Latvijā un pasaulē.

6. Kultūrpolitikas attīstība

Ietekme uz Rīgas kultūrpolitikas attīstību

2008. gadā, kad Rīga pieteicās konkursā uz EKG godu, tika apstiprināta "Rīgas pilsētas kultūras stratēģija 2008.– 2025. gadam"⁴⁷, kas ir Rīgas pilsētas ilgtermiņa attīstības stratēģijas līdz 2025. gadam sastāvdaļa⁴⁸. Šajā stratēģijā kā Rīgas kultūras attīstības vīzija tiek iezīmēta ideja par Rīgu kā kultūras metropoli, prioritātēs tiek atspoguļoti vairāki virzieni, kas atspoguļojas arī EKG Rīga 2014 programmā: piemēram, ideja par kultūras pieejamību visiem rīdziniekiem, atbalsts "kultūras kvartālu" veidošanai, kā arī Rīga kā starptautisks kultūras centrs un kultūrtūrisma galamērķis⁴⁹.

Viena no ietekmēm kultūrpolitikas attīstībā Rīgas pilsētā jāmin pārstrādātā Rīgas pilsētas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam, kas no jauna tiek apstiprināta 2010. gadā⁵⁰, kad Rīga jau ir apstiprināta kā Eiropas kultūras galvaspilsēta.

EKG Rīga 2014 ietekmi uz pārmaiņām pilsētas politikā apliecina arī nodibinājuma "Rīga 2014" vadītāja Diāna Čivle: "Vispirms lūdzām mainīt pilsētas attīstības plānu, lai iekļautu arī kultūru, kultūras industrijas, kultūru plašākā nozīmē."⁵¹

Ja 2005. gada dokumenta redakcijā kultūrai ir margināla loma, tad 2010. gada versijā kultūra ieņem būtisku un integrētu lomu dzīves kvalitātes nodrošināšanā. Kā viens no prioritārajiem stratēģiskajiem mērķis ir izvirzīts "Radoša un eiropiska pilsēta ar augstvērtīgu kultūras dzīvi", iezīmējot vairākas EKG Rīgas 2014 programmas caurviju līnijām: gan nepieciešamību pēc kultūras pieejamības, gan atbalstu izcilībai, gan iedzīvotāju radošuma un aktīvas līdzdalības veicināšanu. EKG Rīgas 2014 loma kultūrpolitikā iezīmēta skaidri un ambiciozi:

*"2009. gadā Rīga izcīnīja tiesības kļūt par 2014. gada Eiropas kultūras galvaspilsētu, iegūstot iespēju piecu gadu garumā līdz 2014. gadam visai Latvijai, Eiropai un pasaulei demonstrēt Rīgas kultūras potenciālu, kā arī veidot pilsētas ilgtermiņa politiku kultūras, radošo industriju laukā, pilsētas infrastruktūras un kopējā Rīgas attīstībā."*⁵²

Savukārt kā cits prioritārais stratēģiskais mērķis ir izvirzīts "Dzīve pilsētā ar kvalitatīvām

47 Rīgas pilsētas kultūras stratēģija 2008.-2025. gadam. Rīga, 2008. Apstiprināta ar Rīgas domes 08.07.2008. lēmumu Nr. 3916. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/doc/starptozares/regionala/kulturas_strategija_2008-2025.doc [Skatīts 01.04.2015.]

48 Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam "Rīga – iespēja ikvienam!". Rīgas dome, 2005. Pieejams: http://www.rdpad.lv/uploads/rpap/Rigas_ilgtermina_attistibas_strategija_2025.g.pdf [Skatīts 01.04.2015.]

49 Rīgas pilsētas kultūras stratēģija 2008.-2025. gadam. Rīga, 2008. Apstiprināta ar Rīgas domes 08.07.2008. lēmumu Nr. 3916., 13.lpp. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/doc/starptozares/regionala/kulturas_strategija_2008-2025.doc [Skatīts 01.04.2015.]

50 Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam "Rīga – iespēja ikvienam!" [Aktualizēta 2010. gadā]. Rīgas dome, 2010. Pieejama: http://www.rdpad.lv/uploads/rpap/attistibas_strategija_02.06.2010.pdf [Skatīts 01.04.2015.]

51 Intervija ar Diānu Čivli, 23.02.2015.

52 Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam "Rīga – iespēja ikvienam!" [Aktualizēta 2010. gadā]. Rīgas dome, 2010, 27.lpp. Pieejama: http://www.rdpad.lv/uploads/rpap/attistibas_strategija_02.06.2010.pdf [Skatīts 01.04.2015.]

apkaimēm”⁵³. Lai gan paredzētie uzdevumi vairāk attiecas uz infrastruktūras sakārtošanu, tomēr tieši šī mērķa sasniegšanā EKG Rīga 2014 realizēja vairākas programmas, kas caur kultūras dimensiju mēģināja uzlabot dzīves kvalitāti apkaimēs un veidot cilvēkam draudzīgu dzīvojamo apkaimi. EKG Rīgas 2014 programmas tematiskās līnijas “Ceļu karte” uzdevums bija iedzīvināt ar kultūras palīdzību vismaz daļu no 58 Rīgas apkaimēm: “Īstermiņa mērķis ir atvērt sadarbībai, pieejamībai savdabīgas pilsētas vietas, apkaimes stāstus, atmiņas, notikumus. Ilgtermiņa mērķis ir izveidot Rīgu par pilsētu ar daudziem aktīviem centriem, kas katrs izceļas ar savu īpašo raksturu un savdabīgumu.”⁵⁴

Kā liecina intervētie eksperti, no pilsētpolitikas plānošanas viedokļa apkaimju aktivitātes vairāk attiecas uz infrastruktūras sakārtošanu:

“Tas nav saistīts tikai ar kultūrpolitiku, tas ir lielā mērā saistīts ar dzīves kvalitāti, vides faktors, vides piesārņojums, vides pieejamība, remonts, ielu apgaismojumi. Tur komplekss ir daudz praktiskāks, kultūrpolitika nav pirmajā trijniekā.”

Tomēr liela daļa kultūras nozares cilvēki un EKG Rīga 2014 organizatori intervijās tieši apkaimju projektus novērtē kā vienu no nozīmīgajām EKG programmas sastāvdaļām ar paliekošāko ietekmi:

“Rīgā dzīve garīgi un fiziski decentralizējās, pateicoties šiem projektiem. Tas bija svarīgi parādīt, ka kultūra nepastāv tikai centrā un lielās institūcijās, ka kultūra var notikt visur kur, turklāt labā līmenī. Arī ārpus tradicionālajām institūcijām. Tas ir noticis arī iepriekš, bet 2014. gadā tas sasniedza līmeni, kad tika uzskatīts par normu, nevis par ļoti eksperimentālu vai marginālu lietu.”

“(..) ir ļoti svarīgi, lai būtu skaidra politika šajā jomā un finansiāls atbalsts, citādi šie projekti neturpināsies. Šie cilvēki pamatā ir aizņemti citur un vienkārši viņi vēlas labākus dzīves apstākļus, tāpēc kaut ko dara. 2014. gada nozīme ir tāda, ka šajā “dzīves kvalitātes” nodrošināšanā kultūra ieņēma ļoti svarīgu vietu. Nevari dzīvot labāk, ja nav kultūras.”

“Es domāju, ka apkaimju aktivitātes īpaši turpināsies. Vai tās būtu sakopšanas aktivitātes vai citi projekti, es jau jūtu no citiem stāstiem, ka tam visam ir sniega bumbas efekts, galvenais ir, ka bumba ir sākusi ripot.”

Bez apkaimju projektiem, Rīgas kultūrpolitikas aspektā kā nozīmīgu eksperti vērtē arī radošo kvartālu attīstību, apliecinot, ka caur EKG Rīga 2014 aktivitātēm, diskusijām, atbalstu radošie kvartāli ir kļuvuši par nozīmīgiem kultūrpolitikas spēlētājiem.

Būtiski, ka Rīgas dome plāno turpināt atbalstīt gan apkaimju projektus, gan radošos kvartālus: “Radošie kvartāliem 2015. gadā ir piešķirti Rīgas domes līdzekļi. Ir izveidota darba grupa no dažādām iestādēm, kas sekmētu projektu attīstību. Mērķis ir paplašināt ģeogrāfiju – uz Jaunciemu, Bolderāju, piemēram. Atbalsts būs mākslas izstādēm, vides sakārtošanai radošā veidā. Mēs dodam projektiem finansiālu atbalstu. Bet, ja mēs runājam par 58 apkaimēm, tad šeit partneris ir apkaimju, iedzīvotāju biedrības. No 58 apkaimēm šādas biedrības ir apmēram pusē apkaimju. Tur nav saistīts tikai ar kultūrpolitiku, tas ir lielā mērā saistīts ar dzīves kvalitāti, vides faktors, vides piesārņojums, vides pieejamība, remonts, ielu apgaismojumi. Tur komplekss ir daudz praktiskāks, kultūrpolitika nav pirmajā trijniekā. Bet radošajiem kvartāliem tieši pretēji.”

⁵³ Rīgas ilgtermiņas attīstības stratēģija līdz 2025. gadam “Rīga – iespēja ikvienam!” [Aktualizēta 2010. gadā]. Rīgas dome, 2010, 31.lpp. Pieejama: http://www.rdpad.lv/uploads/rpap/attistibas_strategija_02.06.2010.pdf [Skatīts 01.04.2015.]

⁵⁴ Force Majeure: Rīgas pieteikums Eiropas kultūras galvaspilsētas statusam 2014. gadā, 75.lpp. Pieejams: http://office.riga2014.org/wp-content/themes/BLANK/images/Rigas_pieteikums_Force_majeure_lv.pdf [Skatīts 01.04.2015.]

Arī EKG Rīga 2014 partnerpilsēta Sigulda apliecina par strukturālām izmaiņām pilsētas politikā: tiek izstrādāta kultūras stratēģija, izstrādāti festivālu atbalsta kritēriji, aizsākta kultūras centra rekonstrukcija un pats galvenais – kultūra ir kļuvusi par pilsētas plānošanas un tūristu piesaistes centrālo asi.

Ietekme uz valsts kultūrpolitikas attīstību

EKG Rīga 2014 veidošanā Kultūras ministrijai bija būtiska loma – gan finansiālā atbalsta ziņā, gan programmas plānošanas un īstenošanas ziņā. Daļēju turpinājumu aktivitātēm 2015. gadā nodrošināja EKG Rīga 2014 sasaiste ar Latvijas prezidentūru Eiropas Savienības Padomē un tās kultūras programmu.

Gan eksperti, gan Latvijas iedzīvotāji atzīst, ka EKG Rīga 2014 veicināja kultūras jomas attīstību Latvijā (Latvijas iedzīvotāju aptaujā, kas veikta 2015. gadā, tā domā 83% rīdzinieku, 65% Pierīgas iedzīvotāju un 74% Latvijas iedzīvotāju).

"Varam runāt arī par visas valsts kultūrpolitiku, jo grūti nodalīt Rīgas kultūrpolitiku. Šis kultūras gads kvalitatīvi pacēla kultūrpolitiku par pāris pakāpēm uz augšu. Tas izpaudās ar ļoti dažādo kultūras pasākumu piedāvājumu dažāda vecumu, nacionalitātes, ievirzes pasākumiem – liela daudzveidība. Tā kā bija pietiekams finansējums, tas nodrošināja arī attiecīgu kvalitāti. Būtu pareizi noturēt šo kvalitāti tajā pašā līmenī."

Par kultūras lomas palielināšanos kopumā liecina arī iniciatīva katru gadu izvirzīt vienu no Latvijas pilsētām, kurai tiktu piešķirts Latvijas kultūras galvaspilsētas gods.

"Kultūra atguva savu vērtību, kas bija ļoti zemu nokritusi sabiedrības vērtību skalā. Tagad vairākas pilsētas grib cīnīties par šādu galvaspilsētas godu, turklāt runa ir tieši par kultūru. Tas man liekas ļoti labi."

Atsevišķas iniciatīvas, kas aizsāktas 2014. gadā, ar Kultūras ministrijas atbalstu turpināsies arī tālāk. Kā nozīmīgākais jāpiemin "Stūra mājas" projekts.

Ja pilsētas politikas mērogā EKG Rīga 2014 ietekme ir raksturojama kā strukturāla – gan kultūrpolitikas dokumentu izstrāde, gan jaunu politikas iniciatīvu ieviešana, tad valsts mērogā ietekme galvenokārt ir kopējā kultūras piedāvājuma daudzveidošanā, kultūras lomas sabiedrībā palielināšanās, kultūras organizatoru kapacitātes pieaugums un atsevišķu projektu turpināšana nākamajos gados.

III Novērtējuma rezultāti: atbilstība, lietderība, efektivitāte un ilgtspēja

EKG Rīga 2014 programmas novērtējuma rezultātus atspoguļosim rezumējošos secinājumos, kurus grupēsim saskaņā ar četriem novērtējuma kritērijiem: atbilstība, lietderība, efektivitāte un ilgtspēja. Atbilstības kritērija ietvaros konstatēsim īstenoto aktivitāšu atbilstību ES noteiktajiem vispārējiem un specifiskajiem EKG mērķiem, kā arī EKG Rīga 2014 mērķiem. Efektivitātes kritērija ietvaros novērtēsim finansu un cilvēkresursu izmantojuma, jebkura ieguldījuma efektivitāti. Lietderības kritērija ietvaros raksturosim būtiskākos ieguldījumus kultūras nozarē, bet ilgtspējas kritērija ietvaros raksturosim eventuaļos plānotos ilgtermiņa efektus.

ATBILSTĪBA

Viens no būtiskākajiem Rīga 2014 programmas mērķiem bija veicināt radošumu un inovatīvu pieeju kultūras procesā, kas tika īstenots balansā ar centieniem veidot plašu augstas mākslinieciskās kvalitātes kultūras programmu. EKG Rīga 2014 pieteikumā radošums tiek definēts ļoti plaši un norādītas dažādas formas, kā tas izpaudīsies programmā. Minēti šādi būtiskākie radošuma izpausmes veidi: ikviena rīdzinieka radošums tiks stimulēts caur līdzdalību; radoša sadarbība kā pamats dzīves vides sakārtošanai; radošo industriju attīstība un starpdisciplināra sadarbība; eksperimentāla pieeja jaunu ideju radīšanai; radoša tehnoloģiju izmantošana. Visi šie aspekti programmā ir integrēti dažādās tematiskajās līnijās. Jāsecina, ka inovatīvu radošu produktu veidošana ir bijusi pamatā visai EKG Rīga 2014 programmai. Lai arī kvantitatīvi rezultāti nav precizējami, jo EKG Rīga 2014 ieguldījuma pakāpe dažādos projektos atšķiras, tomēr ieguldījums ir būtisks vairākās jomās: jaundarbu pasūtīšana, ierosināšana, radīšana; radīto jaundarbu izrādīšana publikai 2014. gada ietvaros un pēc tam; darbu izplatīšana citos formātos (piemēram, publikācijas); kultūras profesionāļu izglītošana. Programmas veidošanas princips bija izteikti starpdisciplinārs, turklāt liela daļa projektu apvienoja vairākus mākslas žanus vai arī projektam tika pievienotas papildus aktivitātes, paplašinot projekta nozaru aptverto spektru un ietekmi. Piemēram, pirms vai pēc daudziem mākslas projektiem tika rīkotas lekcijas, diskusijas ar publiku un aktivitātes profesionāļiem – semināri vai meistarklases ar viesmāksliniekiem. Salīdzinoši vairāk bija vizuālās mākslas un mūzikas notikumu (attiecīgi 30% un 26%), par šo žanru dominanti liecina arī dominējošie pasākumu veidi (koncerti: 24%; izstādes: 21%). Pārsteidzoši daudz ir arī vēstures ievirzes pasākumi (14%). Projektu daudzveidība bija ļoti liela, eksperti atzīst, ka programmā bijis pietiekams balanss starp t.s. augsto mākslu un plašam iedzīvotāju lokam pieejamiem pasākumiem. Par to liecina arī Latvijas iedzīvotāju aptaujas dati: 2014. gadā EKG Rīga 2014 pasākumus (vismaz reizi) ir apmeklējuši 76% respondentu rīdzinieku, 47% Pierīgas iedzīvotāju, kā arī puse respondentu no Latvijas iedzīvotājiem.

Programmas izveidē konstatējami centieni parādīt Eiropas kultūras daudzveidību, veicināt starpkultūru un pārrobežu dialogu, attīstīt jaunas saskarsmes formas, kā arī veicināt pilsonisko viedokļu daudzveidību. Viens no EKG Rīga 2014 programmas uzstādījumiem bija veidot sadarbību starp dažādu nozaru kultūras un mākslas jomu cilvēkiem, kā arī attīstīt starpnozaru sadarbību. EKG Rīga 2014 veicināja jaunu sadarbības pieredžu veidošanu. Tikai 14% no aptaujātajiem pasākumu organizatoriem saka, ka nav izveidojuši jaunas sadarbības Latvijas mērogā. Savukārt vairāk nekā puse respondentu apliecina, ka ir izveidojuši jaunu sadarbību savas nozares ietvaros, bet būtiski liels skaits – attiecīgi 41% un 35% respondentu – ir veidojuši sadarbību ar kultūras organizācijām/cilvēkiem no citas kultūras nozares vai organizācijām/cilvēkiem ārpus kultūras nozares. Būtiski, ka vairāk nekā puse pasākumu organizatoru plāno

nākotnē sadarbību saglabāt vismaz 2014. gada līmenī. programmas veidošanā lielā mērā īstenots princips "no apakšas uz augšu": par to liecina gan mākslinieciskās koncepcijas izstrādes process, iesaistot lielu skaitu cilvēku, gan brīva tematisko līniju interpretācija – grupējot projektus, stingri nepakļaujoties iepriekš uzstādītajiem formulējumiem, gan arī tematisko līniju izmaiņas, ko rosināja projektu saturs (projekti ārpus tematiskajām līnijām; tematisko līniju piemērošanās projektiem).

Kultūras lomas nostiprināšana pilsētas iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanā izpaudās gan lielajā pasākumu skaitā, kas tika īstenoti pilsētvidē kopumā, gan tieši apkaimju projektos, kas bija vērsti uz perifēro pilsētas teritoriju iedzīvotāju iesaisti kultūras projektos un līdzdalības sekmēšanu. Gan programmas mērķi, gan atsevišķas programmas daļas paredzēja aktīvu iedzīvotāju iesaisti, pat vēl vairāk – vēlējās līdzdarbībai aktivizēt ikvienu rīdzinieku. EKG Rīga 2014 pasākumi paredzēja samērā augstu iedzīvotāju iesaisti kā līdzdalībniekiem, ceturtajā daļā pasākumu auditorijai bija ieplānota līdzdalībnieku loma, vēl 16% pasākumu auditorija bija gan skatītāji, gan līdzdalībnieki, liecina pasākumu detalizēta analīze. Lielākais pasākumu skaits, kas paredzēja iedzīvotājus iesaistīt kā līdzdalībniekus, bija tematiskajās līnijās "Ceļu karte" un "Izdzīvošanas komplekts". Daudzveidīgais programmas piedāvājums radīja iespējas ikkatram apmeklēt un piedalīties kultūras notikumos EKG Rīga 2014 projektu veidotāji ir centušies piesaistīt dažādas mērķauditorijas grupas, visbiežāk projektus apzināti veidojot visām auditorijas grupām. Tomēr kā atsevišķas mērķgrupas samērā bieži norādīti arī jaunieši (55% respondentu) un seniori (33%). Kopumā EKG Rīga 2014 apmeklētāju vidū biežāk ir bijušas sievietes (64% no respondentiem); apmeklētāju vidū dominēja iedzīvotāji ar augstāko izglītību (42%, vēl 16% ar nepabeigtu augstāko izglītību), tomēr samērā liels skaits apmeklētāju ir ar vidējo vai profesionālo vidējo izglītību (33%). Vairums apmeklētāju ģimenē lieto latviešu valodu (gandrīz 80% respondentu). Vecuma ziņā Rīga 2014 pasākumi vienlīdz sasnieguši dažādas vecuma grupas. Visvairāk pasākumus apmeklēja strādājošie un studenti. Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 apmeklētāju profils ir līdzīgs kultūras apmeklētājiem Latvijā kopumā.

Programmas īstenošanas gaitā izdevās attīstīt kultūras, izglītības un citu tautsaimniecības sektoru mijiedarbību, sekmēt tās sinerģiju, atbalstīt radošo industriju sektora iniciatīvas. Rīga 2014 programmas trīs tematisko līniju tīkla analīze atklāja finansiālās saites starp kultūras operatoriem un citiem tautsaimniecības sektoriem, dati liecina, ka programmas finansējums novirzīts 5 lielām grupām jeb kategorijām. Kultūras sektors saņēmis 41,5% finansējumu. Projekta nodrošināšanai un atbalstam, bez kura nav iespējams izveidot nevienu kultūras projektu un kurā neietilpst tikai klasiskā izpratnē kultūras pārstāvji, ir bijis nepieciešams 17% no kopējā finansējuma. Projektu izveidē trešā daļa jeb 33% finansējuma ticis izlietots pakalpojumiem ārpus kultūras sektora, kas parāda aptuveno programmas Rīga 2014 ekonomisko ieguldījumu citos sektoros. Zinātne un pētniecība, kurā ietilpst gan kultūras sektora, gan citu sektoru pārstāvji, ir saņēmusi 2,48% finansējuma. Protams, programmas īstenošana paredzēja arī nodokļu iemaksas.

Programmas daudzveidīgais piedāvājums un plaša mēroga starptautisko partneru iesaiste ļāva attīstīt Rīgas pilsētas kultūras programmas piedāvājumu citu Eiropas valstu iedzīvotājiem. Lai gan starptautiskā auditorija klātienē neveidoja būtisku auditorijas daļu EKG Rīga 2014 pasākumos, tomēr ļoti plaša auditorija tika sasniegta caur LTV sadarbības projektiem ar citu valstu televīzijām un Eiroradio tiešraidēm. Precīzi auditorija nav aprēķināma, bet tā lēšama miljonos.

Neskatoties uz to, ka programmas finansējums netika novirzīts lielu kultūras infrastruktūras objektu celtniecībai, tika rasti inovatīvi un radoši Rīgas pilsētas kultūras dzīves infrastruktūras problēmu risinājumi, piedāvājot kultūras un mākslas notikumus pilsētvidē gan pilsētas centrā,

gan perifērajās teritorijās, gan degradētajās teritorijās. EKG Rīga 2014 programmas veidotāji bija domājuši par daudziem pasākumiem, kas brīvi pieejami pilsētvidē. 31% pasākumu notika brīvā dabā vai pilsētvidē. Svētkiem publiskajā telpā tika īpaši veltīta viena no tematiskajām līnijām – “Rīgas karnevāls”. Tāpat lielu popularitāti piedzīvoja kultūras vasarnīca “Esplanāde 2014”. Daudzi no šiem publiskajā telpā integrētajiem projektiem piesaistīja lielu iedzīvotāju interesi, kā arī mediju publicitāti. Radoša un novatoriska pieeja publiskās telpas interpretācijā ielika vairākus stūrakmeņus EKG Rīga 2014 programmā: aktivitātes saistībā ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēku; tukšo telpu izmantošana; publiskās telpas sasaiste ar dzīves kvalitātes uzlabošanas projektiem (apkaimes). Jāsecina, ka, no vienas puses infrastruktūras sakārtošana nebija EKG Rīga 2014 prioritāte un atbilstošu telpu trūkums negatīvi ietekmēja programmas norisi. No otras puses, EKG Rīga 2014 programmā infrastruktūra un publiskā telpa tika interpretēta novatoriski un kļuva par būtisku programmas daļu. Tas īpaši attiecas uz tādiem aspektiem kā iedzīvotāju iesaiste, tukšo ēku izmantošana un piepildīšana ar jaunu saturu, kā arī publiskās telpas un dzīves kvalitātes sasaiste.

Programmas satura izstrādē īpaša uzmanība tika pievērsta līdzdalības principu aktīvākai integrēšanai kultūras projektu īstenošanā. Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 būtisks līdzdalības veids bija brīvprātīgo iesaiste, kas notika plānveidīgi un koordinēti. EKG Rīga 2014 specifika ir salīdzinoši lielais nevalstisko organizāciju skaits, kas piedalījās programmas realizēšanā kā pasākumu organizatori – 47% no pasākumu organizatoriem bija biedrības, nodibinājumi vai sabiedriskas organizācijas. Arī šis fakts norāda uz aktīvo līdzdalības kapacitāti nevalstisko kultūras operatoru vidē.

Kaut arī programma saturēja lielu starptautisko projektu īpatsvaru, programmas pasākumu ideju pieteikumos un realizācijā liela uzmanība tika pievērsta lokālās kultūras attīstībai. Tas izpaudās gan tematiski akcentējot Latvijas vēsturiskās pieredzes, kultūras atmiņas un nacionālo kultūras vērtību aspektus.

EFEKTIVITĀTE

EKG Rīga 2014 programmas īstenošanai tika piesaistīts salīdzinoši neliels finansējums, taču tika īstenots liels skaits pasākumu, kas nodrošināja daudzveidīgu kultūras piedāvājumu.

Kopējie EKG Rīga 2014 izdevumi trīs gadu periodam (no 2012. gada līdz 2014. gadam) bija 27,3 miljoni eiro. Dažādu Eiropas kultūras galvaspilsētu budžeti ir grūti salīdzināmi, jo ietver dažādas izmaksu kategorijas, citviet – arī būtiskus ieguldījumus infrastruktūrā. Salīdzināšanai var minēt otras 2014. gada Eiropas kultūras galvaspilsētas – Zviedrijas pilsētas Ūmeo – budžetu, kas tika plānots apmēram 37 miljonu eiro apmērā. Salīdzinot ar citu EKG finansējumu, EKG Rīga 2014 norisei bija liels atbalsts no valsts – tas veidoja 45% no kopējā budžeta, gandrīz tikpat – 44% – finansējuma nāk no Rīgas pilsētas budžeta. Samērā neliels ir citu finansējuma avotu ieguldījums, it īpaši no privātā sektora, – to programmas veidotāji skaidro ar ekonomiskās krīzes ietekmi. Savukārt valsts un pašvaldības budžeta piešķirumu savlaicīgumu un stabilitāti rīkotāji uzskata par vienu no EKG Rīga 2014 veiksmēm. Programmas veidotāji norāda, ka arī pie esošā finansējuma tika īstenotas apmēram 90% no iecerētā. Kā stabilizējošs un nozīmīgs faktors jāmin tas, ka šo gadu laikā nemainījās EKG Rīga 2014 projekta vadītājs, arī pārējie galvenie iesaistītie darbinieki un programmas veidotāji – kuratori – nemainījās, kas nodrošināja ideju pēctecību un resursu izlietojuma mērķtiecību.

Kā veiksmīga pieeja jāmin arī starpinstitucionālā sadarbība EKG Rīga 2014 realizācijā. Papildus finansējumu dažādu atbalsta pasākumu īstenošanai saņēma vairākas citas ministrijas un

to pakļautības institūcijas. Kā vienīgā neveiksme jāmin iepirkumu konkursu problēmu dēļ neīstenotā starptautiskā kultūras tūrisma reklāmas kampaņa.

LIETDERĪBA

EKG Rīga 2014 ietekme uz sabiedrību skatāma vairākos aspektos: mākslas notikumi ir ietekmējuši cilvēkus personīgi; mainījuši kopējo vērtību izpratni sabiedrībā (patriotisms, lepnums par savu pilsētu un valsti; pilsēta kā Eiropas daļa) un kopienā (tuvākās apkārtnes apzināšanās un sakopšana). Tik pat nozīmīga ir ietekme, ko EKG Rīga 2014 norise atstājusi uz kultūras dzīvi kopumā. Apmēram 2/3 no aptaujātajiem EKG Rīga 2014 pasākumu organizatoriem uzskata, ka Rīgas kultūras dzīves vitalitāte ir uzlabojusies. Kā galvenie jāmin šādi ieguvumi: kultūras un mākslas dzīves kvalitātes pieaugums; kultūras izpratnes paplašināšanās (no šaurās mākslas izpratnes uz plašāku – dzīves kvalitātes izpratni); kultūras norišu decentralizācija; organizāciju kapacitātes pieaugums.

Jāsecina, ka EKG Rīga 2014 gadījumā programmā nevalstiskajā organizācijām bija nozīmīga loma un ilgtermiņa ietekme gan kopienu, apkaimju un radošo kvartālu attīstībā, gan kultūrpolitikas veidošanā valsts un pašvaldības mērogā.

Īpaši programmas daļā "Ceļu karte" tika plānoti projekti, kam bija liela sociālā pievienotā vērtība – tie īpašu uzmanību pievērta mikrokopienų veidošanai, sociālu aspektu uzlabošanai apkaimēs u.tml. Šiem pasākumiem ir arī potenciāli liela ietekme ilgtermiņā.

Analizējot EKG Rīga 2014 ilgtermiņa ietekmi menedžmenta un pārvaldības aspektā, jāizdala vairāki jautājumi: pasākumu organizatoru kapacitātes pieaugums un projektu ilgtspēja, kā arī nodibinājuma "Rīga 2014" īstermiņa darbība.

Kā vienu no svarīgākajiem ieguvumiem ilgtermiņā daudzi no aptaujātajiem projektu veidotājiem un programmas realizācijā iesaistītajiem cilvēkiem min organizatoru menedžmenta kapacitātes pieaugumu. EKG Rīga 2014 piedāvāja būtisku papildus finansējumu, tādēļ daudzi projektu īstenotāji varēja realizēt vērienīgākus projektus, iesaistīt sadarbībā daudzus starptautiskus partnerus. Pasākumu organizatoru aptaujas dati liecina, ka lielākā daļa projektu nebūtu notikuši, ja netiktu piešķirts EKG Rīga 2014 finansējums.

Būtiska programmas vērtība ir tās ieguldījums kultūras pieejamībā. Pieejamība EKG Rīga 2014 pasākumiem tika veicināta dažādos veidos. Kā galvenie jāmin cenu politika un liels skaits bezmaksas pasākumu, pasākumu tiešraides un ierakstu pārraidīšana internetā, televīzijā un radio, kā arī liels uzsvars uz pasākumu rīkošanu publiski pieejamā vidē. Pasākumu detalizēta analīze liecina, ka 63% pasākumu notika bez maksas. Gandrīz visi bija bezmaksas pasākumi tematiskajās līnijās "Izdzīvošanas komplekts" un "Ceļu karte", kas apzināti tika vērstas uz pieejamības veicināšanu un iedzīvotāju iesaisti. Daudziem pasākumiem, kam bija noteikta ieejas maksa, atsevišķām iedzīvotāju grupām bija piemērota atlaižu politika. Visbiežāk atlaides bija pieejamas skolēniem, studentiem un pensionāriem.

ILGTSPĒJA

Programmas novērtēšanas gaitā tika identificēti vairāki programmas eventuālie ilgtermiņa efekti, kas varētu sekmēt tās ilgtspējas rādītājus. Viens no faktoriem, kas sekmē aizsāktu kultūras projektu turpinājumu, ir Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē norise

un tās kultūras programmas. Atsevišķi notikumi tika organizēti sadarbībā ar EKG Rīga 2014, kā arī 2014. gadā radītie jaundarbi un kultūras produkti tika iekļauti 2015. gada programmā.

Ilgtermiņā valsts mērogā tiek apspriesta Latvijas kultūras galvaspilsētas ideja – katru gadu citai pilsētai piešķirt šo godu. Tas kopumā liecina par kultūras lomas sabiedrībā palielināšanos. Attiecībā uz programmu tiek minētas daudzas iniciatīvas, kas 2014. gadā ieguva jaunu attīstības pakāpi, notika pirmo reizi, kā arī tiks turpinātas nākamajos gados. Viena no nozīmīgākajām aktivitātēm, kas turpinās, ir Stūra mājas projekts, kuras turpmākā pastāvēšanā un kultūras satura nodrošināšanā ir iesaistījusies Kultūras ministrija. Eksperti un programmas veidotāji min vairākus festivālus, kas tiks rīkoti turpmākajos gados, piemēram, koncerts “Dzimuši Rīgā”, Rīgas Starptautiskais kino festivāls, Rīgas fotomēnesis, Starptautiskais ielu mākslas un pasaules mūzikas festivāls “RE RE RĪGA”, ielu mākslas festivāls “Blanc Canvas”. Latvijas televīzijas komanda atzīst, ka turpinās vairākus no 2014. gadā iesāktajiem raidījumu formātiem, kā arī sadarbosies starptautisku translāciju nodrošināšanā, ja tiks organizēts koncerts “Dzimuši Rīgā”. Pateicoties veiksmīgai Pasaules koru olimpiādes norisei, ir piedāvājums 2017. gadā veidot Eiropas koru olimpiādi Rīgā.

Arī Siguldas programmas organizatori min vairākus festivālus, kas 2014. gadā ieguvuši jaunu saturu un vērienu un kas turpināsies nākamajos gados.

Svarīgi arī, ka daudzi pasākumi notika ārpus tradicionālajām kultūras pasākumu norises vietām un ārpus centra. Arī tas bija konceptuāls EKG Rīga 2014 uzstādījums un tika realizēts it īpaši tematiskajā līnijā “Ceļu karte”. Eksperti pasākumu vietu decentralizāciju atzīst par vienu no nozīmīgākajiem EKG Rīga 2014 sasniegumiem. Šiem ieguvumiem ilgspējīgu rezultātu nodrošinās Rīgas domes plānotais atbalsts apkaimju projektiem 2015. gadā un turpmākajos gados.

Tā kā turpmākajos gados tāda apjoma finansējums kā 2014. gadā kultūrai nebūs pieejams, rodas jautājums par ilgtspēju un šo starptautisko kontaktu, kā arī menedžmenta potenciāla izmantošanu nākotnē. It īpaši tas attiecas uz nevalstiskā sektora pārstāvjiem, jo finansējums NVO pamatā balstās uz atsevišķiem projektiem piesaistīto īstermiņa finansējumu. Tiesa, paši pasākumu organizatori uzskata, ka lielākā daļa aizsākto sadarbības projektu turpināsies arī pēc 2014. gada (pozitīvi atbild 79% respondentu).

Būtisku menedžmenta pieredzi ieguva ne tikai projektu organizatori, bet arī nodibinājuma “Rīga 2014” darbinieki, iegūstot iespēju strādāt pie liela apjoma starptautiskas kultūras programmas veidošanas, turklāt Latvijas apstākļos šāda mēroga pasākumi parasti ir īstermiņa (festivālu formāts), nevis ilgst gadu vai pat vairākus gadus, kā tas bija Rīga 2014 gadījumā. Jau nodibinājuma “Rīga 2014” statūtos paredzēts, ka nodibinājums pastāvēs tikai līdz 2015. gada 1. septembrim. Iespējams, sākotnēji iecerētais modelis, kur nodibinājumu dibinātu gan KM, gan RD būtu nodrošinājis profesionāli izveidotajai organizācijai iespēju darboties ilgāk. Vairāki kultūras nozares pārstāvji kritiski norāda, ka, likvidējot nodibinājumu, netiek pilnvērtīgi izmantotas tās darbinieku zināšanas un pieredze, kas uzkrātas veidojot vērienīgu un starptautisku kultūras programmu vairāku gadu garumā, kā arī norāda uz nepieciešamību pēc šādas menedžmenta struktūras citu liela mēroga projektu realizācijā, kā konkrētu piemēru minot gatavošanos Latvijas 100-gadei.

Ja pilsētas politikas mērogā EKG Rīga 2014 ietekme ir raksturojama kā strukturāla – gan kultūrpolitikas dokumentu izstrāde, gan jaunu politikas iniciatīvu ieviešana, tad valsts mērogā ietekme galvenokārt ir kopējā kultūras piedāvājuma daudzveidošanā, kultūras lomas sabiedrībā palielināšanās, kultūras organizatoru kapacitātes pieaugums un atsevišķu projektu turpināšana nākamajos gados.

